

Sytuacja osób starszych w Polsce w 2018 r.

The situation of older people in Poland in 2018

Sytuacja osób starszych w Polsce w 2018 r.

The situation of older people in Poland in 2018

Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland

Urząd Statystyczny w Białymstoku Statistical Office in Białystok

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Białymstoku

Statistical Office in Białystok

pod kierunkiem

supervised by

Ewy Kamińskiej Gawryluk

Zespół autorski

Editorial team

dr hab. Dorota Wyszowska – Zastępca Dyrektora Urzędu Statystycznego w Białymstoku

Magdalena Gabińska, Sylwia Romańska – Ośrodek Badań i Analiz Gospodarki Senioralnej

Współpraca

Cooperation

Małgorzata Żyra – Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Społecznych

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Marzena Bylińska, Joanna Orłowska

Tłumaczenie

Translation

Kinga Justyna Karwowska

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Przedmowa

Przekazujemy Państwu pierwszą kompleksową publikację poświęconą opisowi sytuacji osób starszych w Polsce. Głównym jej celem jest przedstawienie informacji o różnych aspektach życia tej grupy osób w połączeniu z analizą jej cech demograficznych. Za osoby starsze przyjęto osoby w wieku 60 lat i więcej stosownie do uregulowań ustawy z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych.

Opracowanie zostało przygotowane na podstawie najnowszych dostępnych wyników badań prowadzonych przez Główny Urząd Statystyczny w ramach Programu badań statystycznych statystyki publicznej oraz danych zbiorczych opracowywanych w GUS na podstawie sprawozdawczości resortowej. Dane te zostały wzbogacone o dodatkowe informacje pozyskane ze źródeł administracyjnych. Umożliwiły one scharakteryzowanie populacji osób starszych oraz zaprezentowanie ich sytuacji ekonomicznej i mieszkaniowej. W publikacji przedstawiono także kwestie związane ze zdrowiem i opieką zdrowotną osób starszych oraz dotyczące pomocy społecznej. Zaprezentowano również aktywność osób starszych w zakresie edukacji, kultury, sportu i rekreacji.

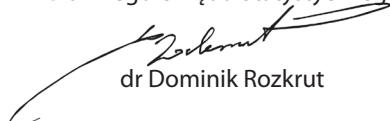
Zachodzące od lat zmiany w strukturze demograficznej ludności, związane ze wzrostem udziału osób starszych, stanowią wyzwanie dla gospodarki i społeczeństwa. Niezbędne jest podejmowanie działań zmierzających do zaspokojenia potrzeb tej grupy, zapewnienia właściwego funkcjonowania systemu ochrony zdrowia, opieki społecznej, zabezpieczeń społecznych, a także rozwiązywania pojawiających się problemów na rynku pracy będących konsekwencją zmniejszającej się podaży zasobów ludzkich. Realizacja właściwej polityki senioralnej, tak na szczeblu centralnym, regionalnym, jak i lokalnym wymaga dostępu do informacji opisujących sytuację osób starszych będących beneficjentami tej polityki.

Przekazując Państwu niniejszą publikację, mamy nadzieję, że będzie ona źródłem przydatnych informacji dla osób i instytucji zainteresowanych prezentowaną w niej tematyką. Jednocześnie pragniemy podziękować gestorom źródeł administracyjnych – Narodowemu Funduszowi Zdrowia, Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych, Biuru Informacji Kredytowej oraz Konferencji Przedsiębiorstw Finansowych za współpracę i przekazane informacje, które wzbogaciły treść niniejszej publikacji. Będziemy wdzięczni za wszelkie uwagi i sugestie dotyczące jej zawartości oraz prowadzonych przez nas badań w zakresie podjętym w opracowaniu.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Białymstoku

Ewa Kamińska-Gawryluk

Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego

dr Dominik Rozkrut

Warszawa, Białystok luty 2020 r.

Preface

This is the first comprehensive publication concerning the description of the situation of older people in Poland. Its main aim is to present information on different aspects of life of this group of people with an analysis of its demographic features. Older people are understood as persons aged 60 and more in compliance with the Law on elderly people dated 11th September 2015.

The elaboration has been prepared on the basis of the latest available survey results carried out by the Statistics Poland within the Programme of Statistical Surveys of Public Statistics and aggregated data prepared by the Statistics Poland on the basis of ministerial reporting. The data have been supplemented with additional information from administrative sources. It made it possible to characterise the population of older people and to present its economic and housing situation. This publication also deals with health and welfare issues of the elderly and social assistance for them. The activity of older people is shown here in terms of education, culture, sports and recreation.

Demographic structure changes taking place over the years, connected with the increase in the share of older people, have been a challenge for economy and a society. It is necessary to take up activity to satisfy the needs of this group of people, to ensure a proper functioning of a health care, social assistance, social insurance system as well as to solve labour market problems stemming from a diminishing supply of human resources. Implementing a proper senior policy on a central, regional and local level requires access to information describing the situation of older people being beneficiaries of this policy.

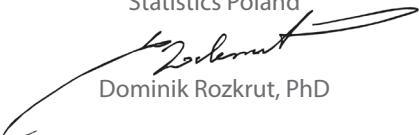
We hope that this publication will be a source of useful information for individuals and institutions interested in the issues presented herein. We would also like to thank all administrators of administrative data: the National Health Fund, the Social Insurance Institution, the Credit Information Bureau and the Association of Financial Companies in Poland for cooperation and information that has enriched this publication. We would be grateful for any comments and suggestions concerning the contents of this publication and the research that we carry out within the scope of this publication.

Director
Statistical Office in Białystok

Ewa Kamińska-Gawryluk

President
Statistics Poland

Dominik Rozkrut, PhD

Warsaw, Białystok February 2020

Spis treści

Contents

	Str. Page
Przedmowa	3
Preface	4
Spis treści	5
Contents	
Spis tablic	7
List of tables	
Spis wykresów	9
List of charts	
Objaśnienia znaków umownych. Ważniejsze skróty	12
Symbols. Major abbreviations	
Synteza	13
Executive summary	16
Rozdział 1. Osoby starsze w Polsce	18
Chapter 1. Older people in Poland	
1.1. Liczba i struktura ludności w wieku 60 lat i więcej	18
1.1. Number and structure of population aged 60 and more	
1.2. Przeciętne dalsze trwanie życia, umieralność osób w wieku 60 lat i więcej	22
1.2. Life expectancy, mortality of persons aged 60 and more	
1.3. Prognoza demograficzna w perspektywie do 2050 r.	26
1.3. Demographic projection to 2050	
Rozdział 2. Sytuacja ekonomiczna i mieszkaniowa osób starszych	30
Chapter 2. Economic and housing situation of the elderly	
2.1. Aktywność ekonomiczna	30
2.1. Economic activity	
2.2. Przeciętne miesięczne dochody i wydatki w gospodarstwach domowych z osobami w wieku 60 lat i więcej	33
2.2. Average monthly income and expenditures in households with persons aged 60 and more	
2.3. Zadłużenie	38
2.3. Debt	
2.4. Sytuacja mieszkaniowa	41
2.4. Housing situation	
2.5. Subiektywna ocena sytuacji materialnej	44
2.5. Subjective evaluation of financial situation	

Rozdział 3. Stan i ochrona zdrowia oraz pomoc społeczna – wybrane zagadnienia dotyczące osób starszych	46
Chapter 3. Health status, health care and social assistance – selected issues concerning the elderly	
3.1. Ambulatoryjna opieka zdrowotna	46
3.1. Out-patient health care	
3.2. Stacjonarna i uzdrowiskowa opieka zdrowotna	49
3.2. In-patient and health resort health care	
3.3. Samoocena stanu zdrowia	53
3.3. Self-perceived health	
3.4. Wydatki publiczne na ochronę zdrowia	56
3.4. Public expenditure on health care	
3.5. Pomoc społeczna	59
3.5. Social assistance	
Rozdział 4. Aktywność osób starszych w zakresie edukacji, kultury, sportu i rekreacji	63
Chapter 4. Activity of the elderly in education, culture, sport and recreation	
4.1. Uczestnictwo w edukacji i kulturze	63
4.1. Participation in education and culture	
4.2. Działalność Uniwersytetów Trzeciego Wieku	67
4.2. Activity of the University of the Third Age	
4.3. Korzystanie z komputerów i Internetu	68
4.3. The use of computers and the Internet	
4.4. Aktywność sportowa i rekreacyjna	70
4.4. Sport and recreation activity	
Uwagi ogólne	73
General notes	74

Spis tablic

List of tables

	Str. Page
Tablica 1. Osoby w wieku 60 lat i więcej według grup wieku, płci oraz miejsca zamieszkania w 2018 r.	19
Table 1. Persons aged 60 and more by age groups, sex and the place of residence in 2018	
Tablica 2. Współczynnik feminizacji w 2018 r.	20
Table 2. Femininity ratio in 2018	
Tablica 3. Współczynnik zgonów w 2018 r.	22
Table 3. Mortality ratio in 2018	
Tablica 4. Zgony według przyczyn w 2018 r.	24
Table 4. Deaths by causes in 2018	
Tablica 5. Przeciętne dalsze trwanie życia w 2018 r.	25
Table 5. Life expectancy in 2018	
Tablica 6. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w liczbie ludności poszczególnych kategorii (prognoza)	27
Table 6. Share of persons aged 60 and more in the number of population of specified categories (a projection)	
Tablica 7. Współczynnik feminizacji (prognoza)	27
Table 7. Femininity ratio (a projection)	
Tablica 8. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w liczbie ludności ogółem według grup wieku (prognoza)	28
Table 8. Share of persons aged 60 and more in the number of the total population by age groups (a projection)	
Tablica 9. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 60 lat i więcej według płci i miejsca zamieszkania w 2018 r.	30
Table 9. Economic activity of population aged 60 and more by sex and place of residence in 2018	
Tablica 10. Bierni zawodowo w wieku 60 lat i więcej według wybranych przyczyn bierności w 2018 r.	31
Table 10. Economically inactive aged 60 and more by selected reasons of inactivity in 2018	
Tablica 11. Bezrobotni zarejestrowani w urzędach pracy w 2018 r.	32
Table 11. Unemployed persons registered in labour offices in 2018	
Tablica 12. Osoby pobierające emerytury i renty z tytułu niezdolności do pracy według płci i instytucji wypłacających świadczenia w 2018 r.	36
Table 12. Persons receiving retirement and disability pensions by sex and benefits distributing institutions in 2018	
Tablica 13. Gospodarstwa domowe wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej w mieszkaniach wyposażonych w instalacje w 2018 r.	41
Table 13. Households solely with persons aged 60 and more in dwellings equipped with installations in 2018	
Tablica 14. Subiektywna ocena użytkowanego mieszkania w 2018 r.	42
Table 14. Subjective evaluation of occupied dwelling in 2018	

Tablica 15. Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2018 r.	44
Table 15. Subjective evaluation of financial situation of households in 2018	
Tablica 16. Porady udzielone w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2018 r.	46
Table 16. Consultations provided within the scope of the out-patient health care in 2018	
Tablica 17. Struktura porad ambulatoryjnych według rodzaju porad udzielonych osobom w wieku 65 lat i więcej w 2018 r.	48
Table 17. Structure of out-patient health care consultations by the type of consultation provided for persons aged 65 and more in 2018	
Tablica 18. Pacjenci długoterminowej i hospicyjno-paliatywnej stacjonarnej opieki zdrowotnej w 2018 r.	51
Table 18. Patients of long-term, hospice and palliative in-patient health care in 2018	
Tablica 19. Zdolność wykonywania czynności według rodzaju/stopnia ograniczeń w 2018 r.	54
Table 19. Limitation in activities by type/level in 2018	
Tablica 20. Przyczyny niezaspokojonych potrzeb w zakresie leczenia lub badania w 2018 r.	55
Table 20. Unmet needs with regard to health care services or examination by cause in 2018	
Tablica 21. Zakłady stacjonarnej pomocy społecznej według typu w 2018 r.	59
Table 21. Stationary social welfare facilities by type in 2018	
Tablica 22. Miejsca w zakładach stacjonarnej pomocy społecznej w 2018 r.	60
Table 22. Places in stationary social welfare facilities in 2018	
Tablica 23. Usługi opiekuńcze dla osób w wieku 60 lat i więcej w 2018 r.	62
Table 23. Attendance services for persons aged 60 and more in 2018	
Tablica 24. Osoby dorosłe uczestniczące w kształceniu formalnym, pozaformalnym lub nieformalnym w ciągu 12 miesięcy przed przeprowadzeniem badania	63
Table 24. Adult persons participating in formal, non-formal or informal education in 12 months preceding the survey	
Tablica 25. Znajomość języków obcych wśród osób dorosłych	64
Table 25. Adult persons reporting foreign language skills	
Tablica 26. Członkowie kół, klubów lub sekcji w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w 2018 r.	65
Table 26. Members of groups, clubs or sections in centres of culture, cultural establishments, clubs and community centres in 2018	
Tablica 27. Członkowie grup artystycznych w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w 2018 r.	66
Table 27. Members of artistic groups in centres of culture, cultural establishments, clubs and community centres in 2018	
Tablica 28. Udział osób korzystających z Internetu w ciągu ostatnich 3 miesięcy w liczbie osób danej grupy wieku w 2018 r.	70
Table 28. Share of persons using the Internet in the last 3 months in the number of persons in a given age group in 2018	

Spis wykresów

List of charts

	Str. Page
Wykres 1. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w liczbie ludności ogółem	18
Chart 1. Share of persons aged 60 and more in the total number of population	
Wykres 2. Struktura osób w wieku 60 lat i więcej według grup wieku w 2018 r.	19
Chart 2. Structure of persons aged 60 and more by age groups in 2018	
Wykres 3. Osoby w wieku 60 lat i więcej według województw w 2018 r.	20
Chart 3. Persons aged 60 and more by voivodships in 2018	
Wykres 4. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w ludności ogółem według województw w 2018 r.	21
Chart 4. Share of persons aged 60 and more in the total population by voivodships in 2018	
Wykres 5. Struktura zgonów osób w wieku 60 lat i więcej według grup wieku w 2018 r.	22
Chart 5. Mortality structure of persons aged 60 and more by age groups in 2018	
Wykres 6. Współczynnik zgonów dla osób w wieku 60 lat i więcej według województw w 2018 r.	23
Chart 6. Death rate of persons aged 60 and more by voivodships in 2018	
Wykres 7. Zgony według przyczyn i grup wieku w 2018 r.	25
Chart 7. Deaths by causes and age groups in 2018	
Wykres 8. Ludność według płci i wieku	26
Chart 8. Population by sex and age	
Wykres 9. Ludność w wieku 60 lat i więcej (prognoza)	28
Chart 9. Population aged 60 and more (a projection)	
Wykres 10. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 60 lat i więcej według województw w 2018 r.	31
Chart 10. Employment rate for population aged 60 and more by voivodships in 2018	
Wykres 11. Emeryci ubezpieczeni w ubezpieczeniu zdrowotnym w ZUS (z tytułu innego niż bycie emerytem) w wieku 60 lat i więcej według województw w 2018 r.	33
Chart 11. Retired persons aged 60 and more with SII health insurance (excluding retirement health insurance) by voivodships in 2018	
Wykres 12. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny i przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2018 r.	34
Chart 12. Average monthly available income and average monthly expenditure per capita in households in 2018	
Wykres 13. Zasięg ubóstwa skrajnego w gospodarstwach domowych w 2018 r.	35
Chart 13. Extreme poverty rate in households in 2018	
Wykres 14. Struktura dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwach domowych złożonych wyłącznie z osób w wieku 60 lat i więcej w 2018 r.	36
Chart 14. Structure of disposable income per capita in households solely with persons aged 60 and more in 2018	
Wykres 15. Przeciętna miesięczna emerytura brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych i jej relacja do przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej	37
Chart 15. Gross average monthly retirement pension from non-agricultural social security insurance system and its relation to average wages and salaries in national economy	

Wykres 16. Świadczeniobiorcy w wieku 60 lat i więcej przypadający na 10 tysięcy osób w wieku 60 lat i więcej według województw w 2018 r.	38
Chart 16. Persons receiving benefits aged 60 and more per 10 thousand population aged 60 and more by voivodships in 2018	
Wykres 17. Wartość zadłużenia osób w wieku 60 lat i więcej	39
Chart 17. Debt of persons aged 60 and more	
Wykres 18. Przeciętne zadłużenie 1 kredytobiorcy w wieku 60 lat i więcej z tytułu kredytów konsumpcyjnych według województw w 2018 r.	39
Chart 18. Average consumer credit debt of persons aged 60 and more per capita by voivodships in 2018	
Wykres 19. Przeciętne zadłużenie 1 kredytobiorcy w wieku 60 lat i więcej z tytułu kredytów hipotecznych według województw w 2018 r.	40
Chart 19. Average mortgage credit debt of persons aged 60 and more per capita by voivodships in 2018	
Wykres 20. Struktura zadłużenia osób w wieku 60 lat i więcej według rodzajów	40
Chart 20. Debt structure of persons aged 60 and more by type	
Wykres 21. Przeciętna liczba porad udzielonych w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej przypadająca na 1 mieszkańca w 2018 r.	47
Chart 21. Average number of consultations within the scope of the out-patient health care per capita in 2018	
Wykres 22. Poradnie geriatryczne według województw w 2018 r.	48
Chart 22. Geriatric clinics by voivodships in 2018	
Wykres 23. Porady lekarskie finansowane z NFZ udzielone w wybranych poradniach specjalistycznych osobom w wieku 60 lat i więcej w 2018 r.	49
Chart 23. Doctors consultations financed from NHF provided in given specialized clinics for persons aged 60 and more in 2018	
Wykres 24. Oddziały geriatryczne	50
Chart 24. Geriatric wards	
Wykres 25. Oddziały geriatryczne według województw w 2018 r.	50
Chart 25. Geriatric wards by voivodships in 2018	
Wykres 26. Osoby w wieku 60 lat i więcej leczone w szpitalach ogólnych finansowane z NFZ według wybranych specjalizacji w 2018 r.	51
Chart 26. Persons aged 60 and more treated in general hospitals financed from the NHF by selected specialization in 2018	
Wykres 27. Kuracjusze zakładów uzdrowiskowych w wieku 65 lat i więcej według województw w 2018 r.	52
Chart 27. Patients aged 65 and more in health resort facilities by voivodships in 2018	
Wykres 28. Kuracjusze zakładów uzdrowiskowych w opiece stacjonarnej według sposobu finansowania w 2018 r.	53
Chart 28. Patients in health resort facilities in in-patient health care by type of financing in 2018	
Wykres 29. Samoocena stanu zdrowia osób w wieku 60 lat i więcej w 2018 r.	53
Chart 29. Self-perceived health of persons aged 60 and more in 2018	
Wykres 30. Wydatki NFZ na świadczenia opieki zdrowotnej na 1 osobę leczoną w wieku 60 lat i więcej według województw w 2018 r.	56
Chart 30. The NHF expenditure on health care services per treated person aged 60 and more by voivodships in 2018	

Wykres 31. Wydatki NFZ na świadczenia opieki zdrowotnej na 1 osobę leczoną w wieku 60 lat i więcej według wybranych specjalizacji w 2018 r.	57
Chart 31. The NHF expenditure on health care services provided to a treated person aged 60 and more by selected specialisation in 2018	
Wykres 32. Wydatki środków publicznych z NFZ na świadczenia opieki zdrowotnej na 1 osobę leczoną w wieku 60 lat i więcej według województw i wybranych specjalizacji w 2018 r. ...	58
Chart 32. The NHF public expenditure on health care services per treated person aged 60 and more by voivodships and a given specialization in 2018	
Wykres 33. Mieszkańcy zakładów stacjonarnej pomocy społecznej w wieku 60 lat i więcej według województw w 2018 r.	60
Chart 33. Number of residents aged 60 and more of stationary social welfare facilities by voivodships in 2018	
Wykres 34. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w liczbie mieszkańców wybranych typów zakładów stacjonarnej pomocy społecznej w 2018 r.	61
Chart 34. Share of persons aged 60 and more in the number of residents in specified types of stationary social welfare facilities in 2018	
Wykres 35. Udział czytelników w wieku 60 lat i więcej zarejestrowanych w bibliotekach publicznych w ogólnej liczbie zarejestrowanych czytelników według województw w 2018 r.	65
Chart 35. The share of readers aged 60 and more registered in public libraries in the total number of registered readers by voivodships in 2018	
Wykres 36. Udział słuchaczy w wieku 61 lat i więcej w ogólnej liczbie słuchaczy Uniwersytetów Trzeciego Wieku według województw w roku akademickim 2017/2018	67
Chart 36. Share of students aged 61 and more in the total number of the Third Age University students by voivodships in the academic year 2017/2018	
Wykres 37. Słuchacze Uniwersytetów Trzeciego Wieku na 10 tysięcy ludności w wieku 61 lat i więcej według województw w roku akademickim 2017/2018	68
Chart 37. The Third Age University students aged 61 and more per 10 thousand population the same age by voivodships in the academic year 2017/2018	
Wykres 38. Osoby w wieku 65–74 lata korzystające z komputera w ciągu ostatnich 3 miesięcy	68
Chart 38. Persons aged 65–74 using a computer in the last 3 months	
Wykres 39. Udział osób nigdy niekorzystających z komputera w liczbie osób danej grupy wieku według wykształcenia w 2018 r.	69
Chart 39. Share of persons that have never used a computer in the number of persons in a given age group by education in 2018	
Wykres 40. Subiektywna ocena ogólnej sprawności fizycznej członków gospodarstwa domowego w 2016 r.	71
Chart 40. Subjective self-reporting of general physical fitness of household members in 2016	
Wykres 41. Struktura osób w wieku 60 lat i więcej według przyczyn nieuczestniczenia w zajęciach sportowych lub rekreacji ruchowej w 2016 r.	72
Chart 41. Structure of persons aged 60 and more by reasons for non-participation in sports and physical recreation in 2016	

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Meaning
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Kropka (.)	zupelny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych data not available or not reliable
„W tym” “Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given
Comma (,)	used in figures represents the decimal point

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning	Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
tys.	tysiąc	KRUS	Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
mln	milion	ASIF	Agricultural Social Insurance Fund
mld	miliard	BIK	Biuro Informacji Kredytowej
zł	złoty	CIB	Credit Information Bureau
PLN	złoty	KPF	Konferencja Przedsiębiorstw Finansowych
p. proc.	punkt procentowy	AFCP	Conference of Financial Companies
pp	percentage point	PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
dok.	dokończenie	PFRON	State Fund for the Rehabilitation of the Disabled
cont.	continued	MON	Ministerstwo Obrony Narodowej
r.	rok	MND	Ministry of National Defence
tj.	to jest	MSWiA	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
i.e.	that is	MS	Ministerstwo Sprawiedliwości
itp.	i tym podobne	MOJ	Ministry of Justice
etc.	and the like	GUS	Główny Urząd Statystyczny
UTW	Uniwersytet Trzeciego Wieku		
TAU	Third Age University		
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia		
NHF	National Health Fund		
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych		
SII	Social Insurance Institution		

Synteza

W ostatnich latach w Polsce można zaobserwować nasilający się proces starzenia się społeczeństwa. Udział osób starszych w populacji mieszkańców Polski systematycznie rośnie. Na koniec 2018 r. osoby w wieku 60 lat i więcej stanowiły w Polsce blisko 25% ogółu mieszkańców, podczas gdy w roku 2010 wskaźnik ten kształtował się na poziomie 19,6%. W strukturze osób starszych dominowały osoby względnie najmłodsze (w grupie wieku 60–64 lata), udział pozostałych grup był wraz ze wzrostem wieku niższy. Według prognozy GUS, liczba ludności w wieku 60 lat i więcej w Polsce w roku 2030 ukształtuje się na poziomie 10,8 mln osób, a w 2050 r. – 13,7 mln. Ludność w tym wieku stanowić będzie w 2050 r. około 40% społeczeństwa.

Większość osób w wieku senioralnym, podobnie jak w przypadku ludności ogółem, zamieszkuje w miastach. W 2018 r. wskaźnik urbanizacji dla osób w wieku 60 lat i więcej ukształtował się na poziomie 65,3%.

W 2018 r. w Polsce wśród osób zmarłych 84,8% miało 60 lat i więcej. W populacji osób w wieku senioralnym, podobnie jak w przypadku całej populacji Polski, podstawową przyczyną zgonów były choroby układu krążenia i nowotwory.

Przewidywane przeciętne trwanie życia noworodka płci męskiej w 2018 r. wynosiło 73,9 lat, natomiast płci żeńskiej – 81,7 lat, odpowiednio o 4,2 oraz 3,7 lat dłużej niż w 2000 r. Kobieta mająca 60 lat, wkraczająca w wiek senioralny w 2018 r. miała przed sobą przeciętnie 24,2 lata życia, tj. o 5,1 roku więcej niż mężczyzna w tym samym wieku.

W 2018 r. 86,0% ogółu seniorów było biernych zawodowo. Liczba osób w wieku 60 lat i więcej aktywnych zawodowo wynosiła 1282 tys., co stanowiło 7,5% ogółu aktywnych zawodowo Polaków w wieku 15 lat i więcej.

W 2018 r. osoby w wieku 60 lat i więcej, żyjące w gospodarstwach domowych złożonych wyłącznie z osób w tym wieku, dysponowały przeciętnym miesięcznym dochodem rozporządzalnym przypadającym na jedną osobę w wysokości 1970 zł. Przeciętne miesięczne wydatki na jedną osobę w gospodarstwach domowych seniorów ukształtowały się na poziomie 1501 zł, a ich udział w dochodzie rozporządzalnym tych osób wyniósł 76,2%. W 2018 r. w ubóstwie skrajnym, szacowanym w oparciu o wydatki gospodarstw domowych, żyło 4,3% osób w wieku 60 lat i więcej, co oznacza że w stosunku do 2017 r. stopa ubóstwa skrajnego wśród seniorów wzrosła o 0,8 p. proc.

Dochody ze świadczeń społecznych, które są podstawowym źródłem utrzymania gospodarstw domowych składających się z osób w wieku senioralnym, w 2018 r. stanowiły 84,0% dochodów rozporządzalnych tych gospodarstw. W dochodach ze świadczeń społecznych najwyższy udział miały emerytury i renty, które stanowiły 77,9% ogółu dochodów. Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych ukształtowała się w 2018 r. na poziomie 2222 zł, a z KRUS osiągnęła wartość 1227 zł.

W 2018 r. z zasiłków stałych korzystało blisko 95 tys. osób w wieku 60 lat i więcej, a ich łączna wartość wyniosła ponad 389,1 mln zł, z czego 91,5% trafiło do seniorów samotnie gospodarujących.

Według danych Biura Informacji Kredytowej 21,9% osób w wieku 60 lat i więcej posiadało zobowiązania z tytułu kredytu konsumpcyjnego, a 3,7% z tytułu kredytu hipotecznego. Udział wartości zobowiązań kredytowych seniorów w ogólnej ich wartości wyniósł 11,0%.

Osoby starsze swoją sytuację materialną określają najczęściej jako przeciętną. W 2018 r. sytuacja ta została oceniona w ten sposób przez 54,8% gospodarstw domowych złożonych wyłącznie z seniorów, ocenę złą lub raczej złą odnotowano w przypadku 11,8% gospodarstw seniorów, natomiast bardzo dobrą lub raczej dobrą – w 33,5% gospodarstw. Warunki mieszkaniowe osób starszych nie różnią się znacząco od warunków pozostałej części ludności Polski.

Osoby w wieku 60 lat i więcej rzadko wskazują na dobry lub bardzo dobry stan swojego zdrowia. W 2018 r. jedynie 1,9% osób w wieku senioralnym uznało swój stan zdrowia jako bardzo dobry, odpowiedź dobry wskazało 23,8% seniorów. Lepiej swój stan zdrowia wśród seniorów oceniają mężczyźni niż kobiety. Na długotrwałe problemy zdrowotne lub choroby przewlekłe trwające (lub mające trwać według przewidywań) przez 6 miesięcy lub więcej uskarżało się 67,0% osób, przy czym częściej kobiety niż mężczyźni. W 2018 r. na 100 seniorów 69 chciało skorzystać z leczenia lub badania, z czego 87,7% z nich skorzystało z badania lub leczenia za każdym razem kiedy była taka potrzeba.

W 2018 r. w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej funkcjonowało 21881 przychodni oraz 909 praktyk lekarskich, a także 3911 praktyk stomatologicznych. Zgodnie ze sprawozdawczością placówek ochrony zdrowia w 2018 r. udzielono 322,6 mln porad, z czego osobom w wieku 65 lat i więcej udzielono 29,6% ogólnej ich liczby. W 2018 r. funkcjonowało 146 poradni geriatrycznych, w których udzielono łącznie 73,7 tys. porad lekarskich, z tego dla kobiet – 71,2%. Najwięcej porad odnotowano w województwie śląskim oraz małopolskim (łącznie 42,4% z ogólnej liczby porad geriatrycznych w Polsce).

Stacjonarną opiekę zdrowotną w Polsce w 2018 r. zapewniało 949 szpitali ogólnych z liczbą łóżek 181,7 tys. W szpitalach tych działały 52 oddziały geriatryczne z łączną liczbą 1,1 tys. łóżek. W 2010 r. oddziałów geriatrycznych było jedynie 21 i dysponowały one 569 łóżkami.

W 2018 r. odnotowano 838,5 tys. kuracjuszy lecznictwa uzdrowiskowego, w tym osób w wieku 65 lat i więcej – 393,1 tys. Po odliczeniu cudzoziemców leczonych stacjonarnie liczba kuracjuszy ukształtowała się na poziomie 790,6 tys., z czego osób mających 65 lat i więcej było 364,2 tys. Odsetek osób korzystających z uzdrowisk w populacji osób w wieku 65 lat i więcej wyniósł 5,5%, podczas gdy w całej populacji Polski – 2,1%.

Koszty świadczeń zdrowotnych poniesione przez Narodowy Fundusz Zdrowia wyniosły w 2018 r. blisko 81,1 mld zł. Na leczenie osób w wieku 60 lat i więcej NFZ przeznaczył prawie 34 mld zł. Środki wydatkowane na finansowanie opieki zdrowotnej osób starszych były w 2018 r. wyższe od poniesionych w roku poprzednim o 2,7 mld zł, tj. o 8,5%.

W 2018 r. funkcjonowało 1831 stacjonarnych zakładów pomocy społecznej (o 108 placówek, czyli o 6,3% więcej niż w 2017 r.), wśród których było 876 domów pomocy społecznej oraz 364 placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekłe chorym lub w podeszłym wieku. Zakłady stacjonarnej pomocy społecznej dysponowały 118,9 tys. miejsc, z czego najwięcej było ich w domach pomocy społecznej (82,8 tys.). Udział osób w wieku senioralnym korzystających z zakładów stacjonarnej pomocy społecznej wyniósł 62,9% ogółu mieszkańców tych placówek.

Ponad jedna czwarta osób w wieku 60 lat i więcej podejmowała kształcenie formalne, pozaformalne lub nieformalne. W 2016 r. osoby w wieku 60–69 lat posługujące się przynajmniej jednym językiem obcym stanowiły 50,7% osób w tej grupie wieku.

W 2018 r. w Polsce działało 640 Uniwersytetów Trzeciego Wieku, a łączna liczba ich słuchaczy w roku akademickim 2017/2018 wyniosła 113,2 tys., większość z nich (86,3%) to osoby w wieku 61 lat i więcej. Słuchacze w wieku 61 lat i więcej, korzystający z zajęć organizowanych przez UTW stanowili ok. 1% populacji osób w tym wieku.

W 2018 r. w bibliotekach publicznych odnotowano 854,7 tys. aktywnie wypożyczających użytkowników mających 60 lat i więcej. Było to jedynie 9,0% osób w tym wieku. W ujęciu rocznym liczba czytelników w wieku senioralnym w bibliotekach publicznych wzrosła o 6,4%. Osoby starsze uczestniczą również w różnych formach aktywności kulturalnej organizowanych przez domy, ośrodki i centra kultury, kluby i świetlice. W 2018 r. w jednostkach tych ponad 199 tys. osób w wieku 60 lat i więcej było członkami różnych kół, klubów i sekcji, a 54,4 tys. seniorów aktywnie udzielało się w grupach artystycznych.

W populacji osób starszych z roku na rok rośnie odsetek osób korzystających z komputerów. W 2018 r. z komputerów korzystało w ciągu ostatnich 3 miesięcy 31,7% osób w wieku 65–74 lata, co oznacza wzrost o 2,5 p. proc w skali roku. Osoby w tym wieku coraz częściej korzystają z komputerów regularnie (tj. co najmniej raz w tygodniu), ale nadal odsetek regularnych użytkowników w analizowanym przedziale wieku jest niższy w porównaniu z osobami młodszymi. W 2018 r. z Internetu korzystała jedna trzecia osób w wieku 65–74 lat, a regularnie z Internetem łączyło się 29,8% osób w tym wieku.

W zajęciach sportowych i rekreacji ruchowej uczestniczy ponad jedna czwarta seniorów. Z zajęć sportowych i rekreacji ruchowej seniorzy najczęściej w 2016 r. wybierali jazdę na rowerze. Dużą popularnością cieszył się również jogging i nordic walking, ogólnorozwojowe zajęcia ruchowe i poprawiające kondycję fizyczną oraz pływanie. W opinii seniorów podstawowe przyczyny nieuczestniczenia w zajęciach sportowych lub rekreacji ruchowej to wiek oraz stan zdrowia i przeciwwskazania lekarza.

Executive summary

In recent years a developing process of ageing of society in Poland has been observed. The share of older people in the population of Poland is gradually increasing. At the end of 2018, persons aged 60 and more in Poland constituted almost 25% of the total population whereas in 2010 this indicator was 19.6%. The relatively youngest group (60–64) had the greatest share in 2018 in the age structure of older people. The share of consecutive age groups was inversely proportional. The Statistics Poland projection states that the number of population aged 60 and more in Poland will amount to 10.8 million in 2030 and in 2050 – 13.7 million. This population will constitute about 40% of the society in 2050.

The majority of seniors, and total population alike, lives in cities. In 2018, the urbanisation index for persons aged 60 and more amounted to 65.3%.

84.8% of dead persons in Poland was 60 years old or more in 2018. Cardiovascular diseases and cancers were among the most common causes of death in senior population and in the total population of Poland.

In 2018, the average life expectancy of a male infant was 73.9 years, whereas a female infant – 81.7 years, by respectively, 4.2 and 3.7 years longer than in 2000. A woman aged 60 entering a senior age in 2018 could, on average, live further on for 24.2 years, i.e. by 5.1 year longer than a man the same age.

In 2018, 86.0% of all seniors was economically inactive. The number of economically active persons aged 60 and more was 1282 thousand, which was 7.5% of total economically active persons in Poland aged 15 and more.

In 2018, persons aged 60 and more, living in households with solely older people, had average monthly available income per capita equalling 1970 PLN. Average monthly expenditure per capita in senior households was 1501 PLN and its share in available income of these persons was 76.2%. In 2018, extreme poverty, estimated on the basis of household expenditures, involved 4.3% of persons aged 60 and more, which is, in terms of an extreme poverty ratio in seniors, an increase by 0.8 pp in relation to 2017.

Income from social benefits, which is a main source of income of households with solely older people, constituted 84.0% of available income in this type of households in 2018. The highest share in income from social benefits had retirement and disability pensions – 77.9% of total income. In 2018, gross average monthly retirement and disability pension from a non-agricultural social insurance system amounted to 2222 PLN, and from ASIF – 1227 PLN.

In 2018, almost 95 thousand persons aged 60 and more were beneficiaries of permanent benefits and their total sum amounted to over 389.1 million PLN, of which 91.5% was granted to seniors living alone.

According to the Credit Information Bureau 21.9% of population aged 60 and more had consumption debt liabilities and 3.7% – due to a mortgage credit. The share of credit liabilities of seniors in the total liabilities was 11.0%.

Older persons most often described their financial situation as average. In 2018, 54.8% of elderly households provided such an answer, 11.8% – reported the situation as bad or rather bad, 33.5%, however, – very good or rather good. The housing condition of the elderly does not differ greatly from the remaining part of Polish population.

Persons aged 60 and more rarely describe their health as good or very good. In 2018, only 1.9% seniors gave a “very good” answer, while “good” was given by 23.8% older persons. A better health condition is reported by men rather than women. Long-standing health-related issues or chronic diseases lasting 6 months or more (or with a prognosis to last so) was reported by 67.0% of persons, of which women more often than men. In 2018, 69 out of 100 seniors wanted to undergo treatment or to have an examination, of which 87.7% actually did it each time a need arose.

In 2018, there were 21881 clinics and 909 medical practices and 3911 dentist practices within out-patient health care. As healthcare institution reporting shows, in 2018, 322.6 million doctors consultations were provided, of which consultations for persons aged 65 and more amounted to 95.5 million, i.e. 29.6%. In 2018, there were 146 geriatric clinics that provided in total 73.7 thousand doctors consultations, of which 71.2% for women. The greatest number of consultations was in Śląskie and Małopolskie voivodship (in total 42.4% of total number of geriatric consultations provided in Poland).

In-patient health care in Poland in 2018 was provided by 949 general hospitals with 181.7 thousand beds. There were 52 geriatric wards with 1.1 thousand beds in general hospitals. In 2010 there were only 21 geriatric wards with 569 beds.

In 2018, there were 838.5 thousand patients of health resorts, of which persons aged 65 and more – 393.1 thousand. There were 790.6 thousand patients (excluding foreigners in in-patient health care), of which there were 364.2 thousand persons aged 65 and more. The percentage of patients staying in health resorts in the population aged 65 and more was 5.5%, while for the total population of Poland – 2.1%.

Health care expenditures financed from the National Health Fund in 2018 equalled almost 81.1 billion PLN. Treatment of persons aged 60 and more cost the NHF almost 34 billion PLN. Financing the healthcare of the elderly was by 2.7 billion PLN higher (by 8.5%) in 2018 than in the previous year.

In 2018, there were 1831 stationary social welfare facilities (by 108, i.e. 6.3%, more than in 2017), of which there were 876 social assistance houses and 364 centres providing full care to disabled, chronically ill or older persons. In 2018, stationary social welfare facilities had 118.9 thousand places, of which the majority of them were in social assistance houses (82.8 thousand). The share of seniors in in-patient health care facilities was 62.9% of the total number of patients in these facilities.

Over one fourth of persons aged 60 and more has taken up a formal, non-formal and informal education. In 2016, persons aged 60–69 speaking at least one foreign language constituted 50.7% of persons in this age group.

In 2018, in Poland there were 640 TAUs, and the total number of their students in the academic year 2017/2018 was 113.2 thousand, of which 86.3% was persons aged 61 and more. Students aged 61 and more attending these activities amounted to about 1% of population at this age.

In 2018, public libraries reported 854.7 thousand users aged 60 and more actively borrowing books, which equalled 9.0% of persons this age. In an annual perspective, the number of senior readers in public libraries grew by 6.4%. Older persons also participate in other various forms of cultural activity organised by cultural establishments, centres of culture, clubs and community centres. In 2018 in these entities there were 199 thousand persons aged 60 and more as members of different groups, clubs or sections, and 54.4 thousand seniors took an active part in artistic groups.

The number of persons using a computer in the population of the elderly is increasing year by year. In 2018, there were 31.7% of persons aged 65–74 using a computer, which is a growth by 2.5 pp per year. Persons this age more and more often are using computers on a regular basis (i.e. at least once a year) but still the percentage of persons aged 65–74 regularly using a computer is lower than in comparison with younger persons. In 2018, 1/3 of persons aged 65–74 used the Internet, and the ones accessing the Internet regularly were 29.8%.

Over a quarter of seniors takes part in sports and recreation activities. Cycling was the sports and recreation activity that was most commonly preferred by seniors in 2016. Jogging, Nordic walking, general development and improving fitness exercises also ranked high. As seniors report, most common causes of non-participation in sports or recreation were age, health and medical contraindications.

Rozdział 1

Chapter 1

Osoby starsze w Polsce

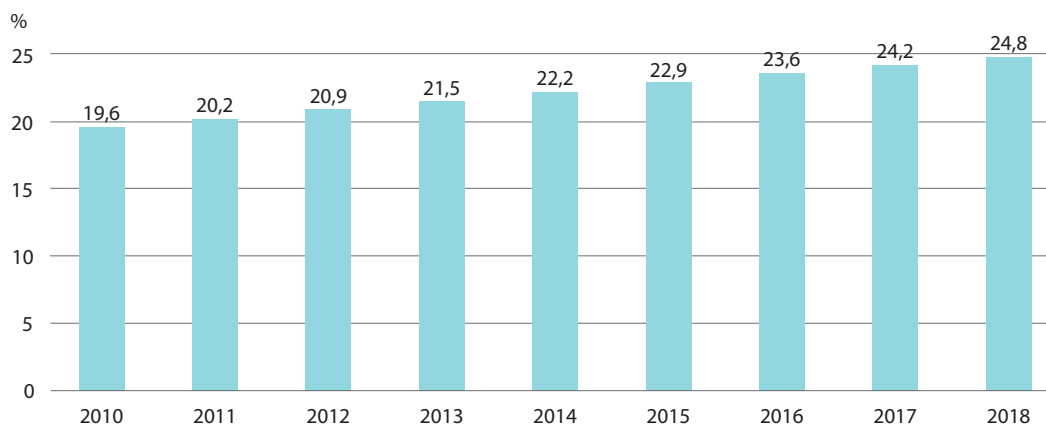
Older people in Poland

1.1. Liczba i struktura ludności w wieku 60 lat i więcej

1.1. Number and structure of population aged 60 and more

W ostatnich latach obserwuje się spadek liczby mieszkańców naszego kraju. W końcu 2018 r. liczba ludności Polski wyniosła 38411,1 tys. osób i była o 22,4 tys. osób niższa niż w 2017 r. Jednocześnie obserwuje się postępujący proces starzenia się ludności. W 2018 r. liczba mieszkańców w wieku 60 lat i więcej wyniosła 9508,4 tys. osób i była o 214,8 tys. większa niż w 2017 r. W związku ze wzrostem liczby osób, należących do tej grupy wieku stopniowo wzrasta ich odsetek w populacji całego kraju. W 2010 r. ukształtował się on na poziomie 19,6%, podczas gdy w 2018 r. osiągnął poziom 24,8%.

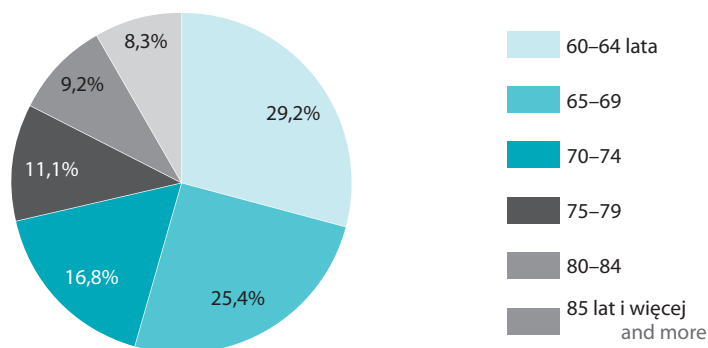
Wykres 1. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w liczbie ludności ogółem
Chart 1. Share of persons aged 60 and more in the total number of population

Analizując populację osób w wieku senioralnym w 2018 r. można stwierdzić, że najliczniejsza w niej była grupa najmłodsza, w wieku 60–64 lata, której udział w ogólnej liczbie osób starszych wyniósł 29,2%. Najmniej liczną grupą były osoby w najstarszej grupie wieku (85 lat i więcej), której udział w populacji osób w wieku senioralnym ukształtował się w 2018 r. na poziomie 8,3%.

W porównaniu z 2017 r. spośród osób w wieku senioralnym najbardziej zwiększył się udział w całej populacji Polski osób w wieku 70–74 lata oraz 65–69 lat (odpowiednio o 0,4 p. proc. i 0,2 p. proc.), niewielki wzrost (o 0,1 p. proc.) zanotowano również w przypadku najstarszej grupy wieku. W odniesieniu do 2010 r. największy przyrost (o 2,8 p. proc.) dotyczył grupy wieku 65–69 lat, spadek zanotowano jedynie w przypadku grupy wieku 75–79 lat zarówno w porównaniu do roku 2017, jak i 2010 (odpowiednio o 0,1 oraz 0,2 p. proc.).

Wykres 2. Struktura osób w wieku 60 lat i więcej według grup wieku w 2018 r.
 Chart 2. Structure of persons aged 60 and more by age groups in 2018

Większość osób w wieku senioralnym, podobnie jak w przypadku ludności ogółem, zamieszkuje w miastach. W 2018 r. wskaźnik urbanizacji dla ogółu mieszkańców Polski wyniósł 60,1%, a w przypadku osób w wieku 60 lat i więcej był wyższy i ukształtował się na poziomie 65,3%.

Analizując strukturę ludności można zauważyć wyższy udział osób starszych w miastach niż na wsi. W 2018 r. wśród mieszkańców miast było 26,9% osób w wieku senioralnym – na terenach wiejskich wskaźnik ten osiągnął wartość 21,5%. Zarówno w przypadku miast, jak i wsi najliczniejszą grupę osób starszych stanowiły osoby z przedziału wieku 60–64 lata, których udział w populacji seniorów ukształtował się na poziomie odpowiednio 28,7% oraz 30,1%. Najmniej liczną grupę stanowiły osoby w wieku 85 lat i więcej, których udział w zbiorowości osób starszych w miastach wyniósł 8,0%, a na wsi – 8,9%.

Tablica 1. Osoby w wieku 60 lat i więcej według grup wieku, płci oraz miejsca zamieszkania w 2018 r.
 Table 1. Persons aged 60 and more by age groups, sex and the place of residence in 2018

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Mężczyźni Male	Kobiety Female	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas
W % ogółu ludności In % of total population	24,8	21,4	27,9	26,9	21,5
W % ludności w wieku 60 lat i więcej: In % of population aged 60 and more:					
60–64 lata	29,2	32,8	26,6	28,7	30,1
65–69	25,4	27,1	24,1	25,8	24,5
70–74	16,8	16,9	16,7	17,2	15,9
75–79	11,1	10,1	11,8	11,2	11,1
80–84	9,2	7,5	10,5	9,1	9,5
85 lat i więcej and more	8,3	5,6	10,3	8,0	8,9

Wśród mieszkańców Polski w 2018 r. większość stanowiły kobiety (51,6%), na 100 mężczyzn przypadało ich 107. Udział kobiet w populacji osób starszych był wyższy i w 2018 r. wyniósł 58,2%. Na 100 mężczyzn w grupie wieku 60 lat i więcej przypadało 139 kobiet. Wskaźnik ten w 2010 r. wyniósł 148 przy udziale kobiet w ogólnej liczbie badanej populacji wyższym o 1,4 p. proc. (59,6%). W zbiorowości osób w wieku senioralnym współczynnik feminizacji wzrasta wraz z wiekiem. Jest to konsekwencją nadumieralności mężczyzn. Kobieta mająca 60 lat, wkraczająca w wiek senioralny w 2018 r. ma przed sobą przeciętnie 24,2 lata życia, tj. o 5,1 roku więcej niż mężczyzna w tym samym wieku.

Tablica 2. Współczynnik feminizacji w 2018 r.
Table 2. Femininity ratio in 2018

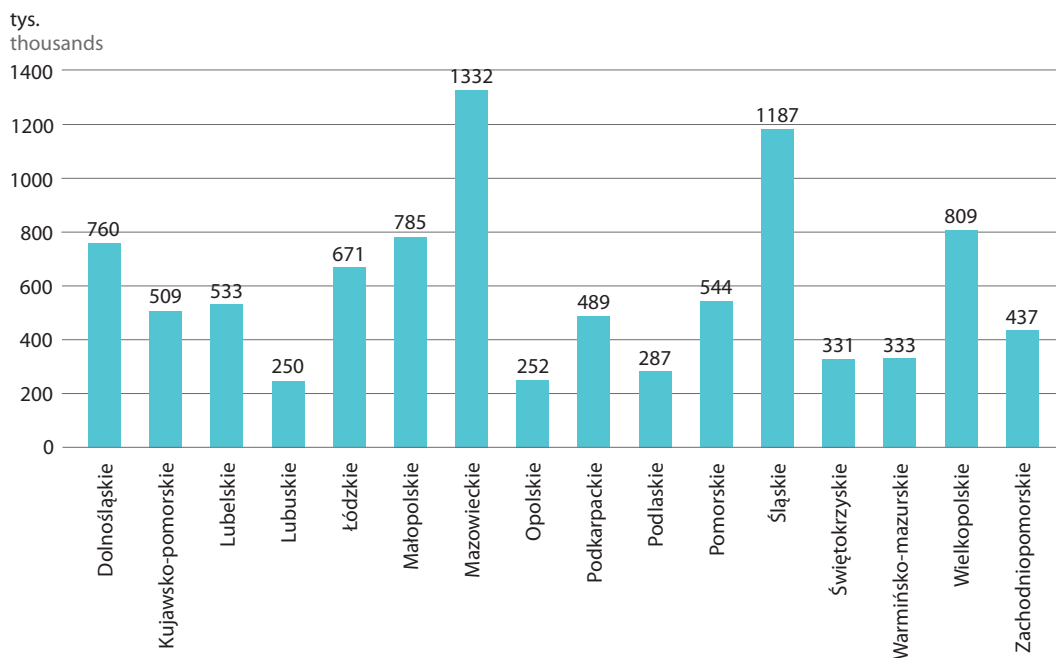
Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas
Ogółem Total	107	111	101
W tym dla osób w wieku 60 lat i więcej Of which for persons aged 60 and more	139	146	128
60–64 lata	113	123	98
65–69	124	132	108
70–74	137	143	128
75–79	163	166	158
80–84	196	197	195
85 lat i więcej and more	258	249	274

Wśród kobiet zamieszkujących Polskę 27,9% z nich osiągnęło wiek senioralny, podczas gdy wśród mężczyzn udział seniorów w ogólnej liczbie mężczyzn ukształtował się na poziomie 21,4%.

Analizując liczbę osób w wieku senioralnym w poszczególnych województwach, można zaobserwować znaczące różnice. Aż 26,5% seniorów Polski zamieszkiwało dwa województwa, tj. mazowieckie oraz śląskie, podczas gdy w województwie o najmniejszej liczbie osób starszych – lubuskim mieszka jedynie 2,6% osób starszych w Polsce.

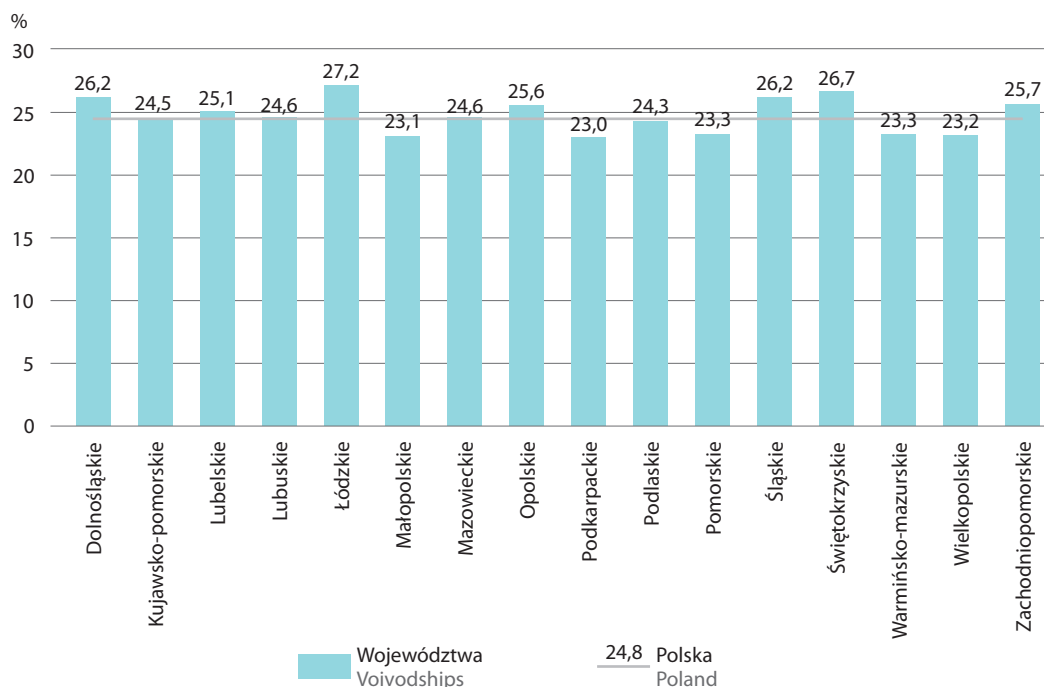
Wykres 3. Osoby w wieku 60 lat i więcej według województw w 2018 r.
Stan na 31 grudnia

Chart 3. Persons aged 60 and more by voivodships in 2018
As of 31st December

Udział osób starszych w populacji poszczególnych województw był także zróżnicowany. Najwyższym udziałem osób w wieku 60 lat i więcej w 2018 r. charakteryzowało się województwo łódzkie, natomiast najniższym – podkarpackie.

Wykres 4. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w ludności ogółem według województw w 2018 r.
Chart 4. Share of persons aged 60 and more in the total population by voivodships in 2018

Według wyników ostatniego Narodowego Spisu Ludności i Mieszkań w strukturze ludności Polski w wieku 15 lat i więcej w roku 2011 dominowały osoby pozostające w związku małżeńskim. Stanowiły one 56% ludności Polski. W przypadku osób w wieku senioralnym w małżeństwie żyło 57% osób, przy czym wśród mężczyzn – 78%, a wśród kobiet – 42%.

W 2018 r. w Polsce zarejestrowano 192,4 tys. nowo zawartych związków małżeńskich. Współczynnik małżeństw (liczba zawartych małżeństw na 1000 ludności) osiągnął wartość 5,0. Mężczyźni w wieku 60 lat i więcej zawarli 5920 związków małżeńskich, a kobiety w tym wieku – 3437. Współczynnik małżeństw wśród mężczyzn w wieku senioralnym wyniósł 1,5. Częstość zawierania małżeństw przez mężczyzn w wieku senioralnym była zdecydowanie wyższa w miastach, gdzie omawiany wskaźnik wyniósł 1,8, niż na wsi (1,0). Kobiety w wieku 60 lat i więcej rzadziej wstępowały w nowe związki małżeńskie. Współczynnik zawartych małżeństw kształtował się u nich na poziomie zaledwie 0,6. Częstość zawierania małżeństw przez kobiety w starszym wieku była nieco wyższa w miastach (0,7) niż na wsi (0,4).

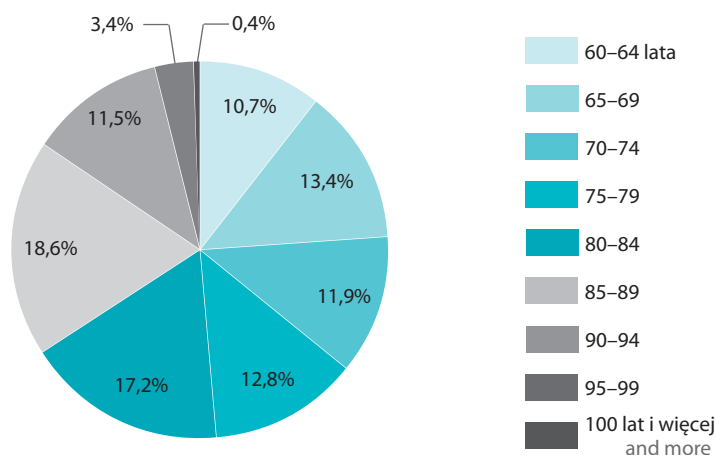
W 2018 r. w Polsce zostało prawomocnie orzeczonych przez sądy 62843 rozwody. Orzeczono 2733 rozwody z udziałem kobiet w wieku 60 lat i więcej (w dniu wniesienia powództwa), co stanowiło 4,3% wszystkich rozwodów. Rozwodzących się mężczyzn w wieku senioralnym było zdecydowanie więcej (3983 rozwody, tj. 6,3% ogólnej liczby rozwodów).

1.2. Przeciętne dalsze trwanie życia, umieralność osób w wieku 60 lat i więcej

1.2. Life expectancy, mortality of persons aged 60 and more

W 2018 r. w Polsce zmarło 414,2 tys. osób. Wśród zmarłych, osoby w wieku 60 lat i więcej stanowiły 84,8%. W przypadku mężczyzn odsetek zmarłych w wieku 60 lat i więcej ukształtował się na poziomie 78,7%, natomiast w przypadku kobiet – 91,3%. Odsetek zgonów osób w wieku 60 lat i więcej w ogólnej liczbie zgonów różnił się w zależności od miejsca zamieszkania. Dla mieszkańców miast w 2018 r. wyniósł 85,7%, natomiast dla mieszkańców wsi – 83,5%.

Wykres 5. Struktura zgonów osób w wieku 60 lat i więcej według grup wieku w 2018 r.
Chart 5. Mortality structure of persons aged 60 and more by age groups in 2018

W strukturze zgonów osób w wieku 60 lat i więcej w 2018 r. najwyższy udział miały zgony osób w wieku 85-89 lat – 18,6% oraz w wieku 80-84 lata – 17,2%. W ostatnich latach obserwuje się zmiany w tej strukturze. Jeszcze na początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku największy odsetek stanowiły zgony osób w wieku 80-84 lata, natomiast od 2000 r. dominują zgony osób z grupy wieku 85 lat i więcej.

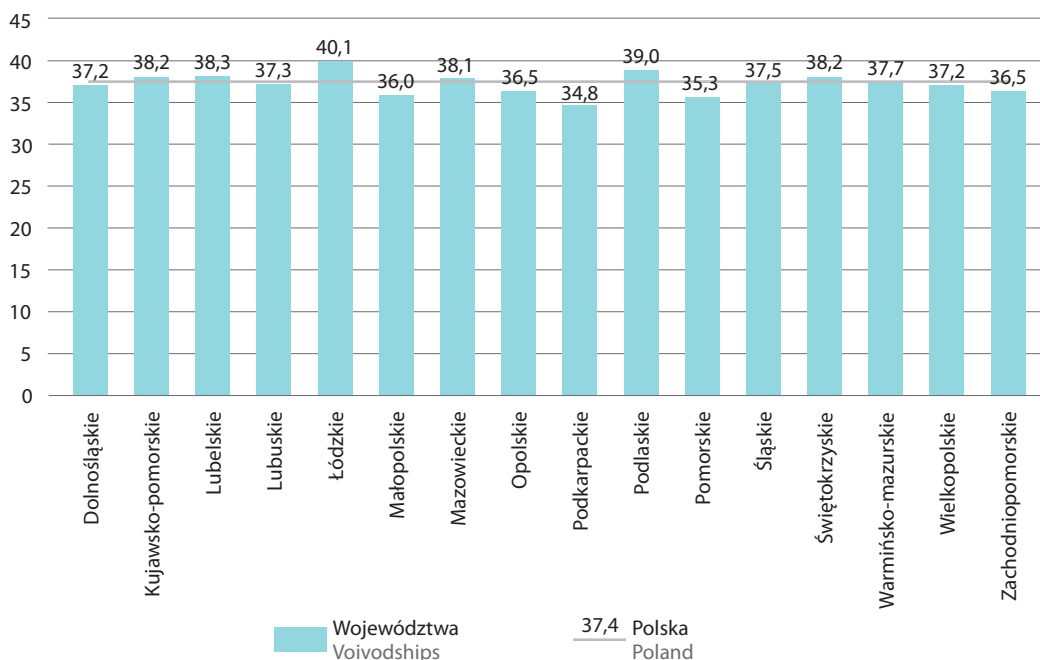
Tablica 3. Współczynnik zgonów w 2018 r.
Table 3. Mortality ratio in 2018

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Mężczyźni Male	Kobiety Female	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas
Ogółem Total	10,8	11,5	10,1	11,1	10,4
W tym dla osób w wieku 60 lat i więcej Of which for persons aged 60 and more	37,4	42,9	33,5	35,7	40,7
60-64 lata	13,6	19,5	8,4	13,3	14,2
65-69	19,8	28,8	12,6	19,3	20,9
70-74	27,6	39,1	19,3	26,9	29,1
75-79	42,1	58,6	32,0	41,2	43,8
80-84	69,2	90,6	58,4	66,6	74,0
85 lat i więcej and more	153,5	171,1	146,8	146,4	165,5

Porównując w czasie natężenie umieralności populacji w wieku senioralnym należy zauważyć spadek współczynnika zgonów (liczby zgonów na 1000 osób) z 40,0 w roku 2010 do 37,4 w roku 2018. Wyższym współczynnikiem zgonów charakteryzuje się populacja mężczyzn, dla których wartość analizowanego wskaźnika ukształtowała się w 2018 r. na poziomie 42,9, podczas gdy dla kobiet na poziomie 33,5. Najwyższy wskaźnik zgonów charakteryzował najstarszą grupę wieku i ukształtował się on na poziomie 153,5.

Współczynnik zgonów osób w wieku senioralnym charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem regionalnym. Najwyższy poziom tego wskaźnika obserwowany był w województwie łódzkim, gdzie w 2018 r. osiągnął wartość 40,1. Najniższym natężeniem zgonów osób w wieku 60 lat i więcej charakteryzowało się województwo podkarpackie ze współczynnikiem na poziomie 34,8.

Wykres 6. Współczynnik zgonów dla osób w wieku 60 lat i więcej według województw w 2018 r.
Chart 6. Death rate of persons aged 60 and more by voivodships in 2018

Do podstawowych przyczyn zgonów w 2018 r. zaliczyć można przede wszystkim choroby krążenia i nowotwory. Odpowiadały one odpowiednio za 40,5% oraz 26,4% ogólnej liczby zgonów w Polsce.

Zarówno w przypadku kobiet, jak i mężczyzn choroby układu krążenia były podstawową przyczyną zgonów odpowiadając odpowiednio za 45,5% oraz 35,9% z nich. Choroby układu krążenia jako przyczyna zgonów częściej była wskazywana w przypadku mieszkańców wsi (42,8%) niż w przypadku mieszkańców miast (39,1%).

W populacji osób w wieku senioralnym, podobnie jak w przypadku całej populacji mieszkańców Polski, podstawową przyczyną zgonów były choroby układu krążenia. Odpowiadały one za 44,3% zgonów osób w tym wieku. W przypadku mężczyzn choroby te były przyczyną 40,0% zgonów, natomiast u kobiet – 48,3%. Wśród seniorów mieszkających na wsi choroby układu krążenia były przyczyną 47,5% zgonów osób w wieku senioralnym, natomiast w przypadku seniorów mieszkających w miastach – 42,5% zgonów.

Drugą najczęściej obserwowaną przyczyną zgonów osób w wieku senioralnym były nowotwory. Odpowiadały one za 26,4% z nich. Zdecydowanie częściej dotyczyły mężczyzn (30,1%) niż kobiet (23,1%). Osoby starsze zamieszkałe w miastach częściej umierały na nowotwory (28,1%) niż mieszkańcy wsi (23,6% zgonów).

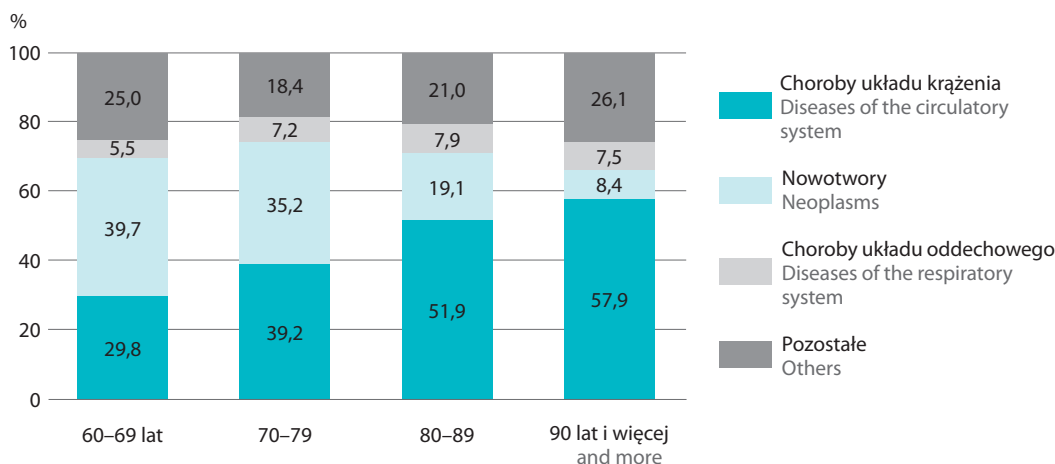
Choroby układu oddechowego były przyczyną 7,1% zgonów osób w wieku senioralnym. Częściej na tę przypadłość umierali mężczyźni – była ona przyczyną ich śmierci w 7,9% przypadków, a kobiet – w 6,3%. W mieście choroby układu oddechowego odpowiadały za 7,2% zgonów, podczas gdy na wsi – za 6,8% przypadków.

Tablica 4. Zgony według przyczyn w 2018 r.
Table 4. Deaths by causes in 2018

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Mężczyźni Male	Kobiety Female	Z liczby ogółem Of total number	
				miasta urban areas	wieś rural areas
				Ogółem Total	414200
choroby układu krążenia diseases of the circulatory system	167942	76754	91188	99852	68090
nowotwory neoplasms	109276	59468	49808	71048	38228
choroby układu oddechowego diseases of the respiratory system	27561	15186	12375	17464	10097
pozostałe others	109421	62239	47182	66916	42505
W tym osób w wieku 60 lat i więcej Of which persons aged 60 and more	351415	168226	183189	218707	132708
choroby układu krążenia diseases of the circulatory system	155852	67308	88544	92872	62980
nowotwory neoplasms	92919	50583	42336	61553	31366
choroby układu oddechowego diseases of the respiratory system	24907	13278	11629	15840	9067
pozostałe others	77737	37057	40680	48442	29295
W tym osób w wieku 85 lat i więcej Of which persons aged 85 and more	119201	36941	82260	71186	48015
choroby układu krążenia diseases of the circulatory system	66944	18718	48226	38593	28351
nowotwory neoplasms	14545	6215	8330	9787	4758
choroby układu oddechowego diseases of the respiratory system	9272	3846	5426	5838	3434
pozostałe others	28440	8162	20278	16968	11472

Analizując strukturę zgonów osób starszych według ich przyczyn można zauważyć znaczne różnice w zależności od ich wieku. Odsetek zgonów z powodu chorób układu krążenia rośnie wraz z wiekiem z 29,8% w grupie wieku 60–69 lat do 57,9% w grupie wieku 90 lat i więcej. Natomiast w przypadku zgonów z powodu nowotworów sytuacja jest odwrotna.

Wykres 7. Zgony według przyczyn i grup wieku w 2018 r.
Chart 7. Deaths by causes and age groups in 2018

W 2018 r. przewidywane przeciętne trwanie życia noworodka płci męskiej wynosiło 73,9 lat, natomiast płci żeńskiej – 81,7 lat, odpowiednio o 4,2 oraz 3,7 lat dłużej niż w 2000 r. oraz o 1,8 oraz 1,1 roku dłużej niż w roku 2010. Przeciętne dalsze trwanie życia mężczyzny w mieście wynosiło 74,2 lata i było o 1,0 rok dłuższe niż mężczyzny na wsi.

Tablica 5. Przeciętne dalsze trwanie życia w 2018 r.
Table 5. Life expectancy in 2018

Wyszczególnienie Specification	Przeciętna liczba lat dalszego trwania życia dla osób w wieku lat Life expectancy at age specified		
	0	60	65
Mężczyźni Male			
Ogółem Total	73,8	19,1	15,8
Miasta Urban areas	74,2	19,4	16,1
Wieś Rural areas	73,2	18,6	15,3
Kobiety Female			
Ogółem Total	81,7	24,2	20,1
Miasta Urban areas	81,6	24,2	20,1
Wieś Rural areas	81,6	24,1	20,0

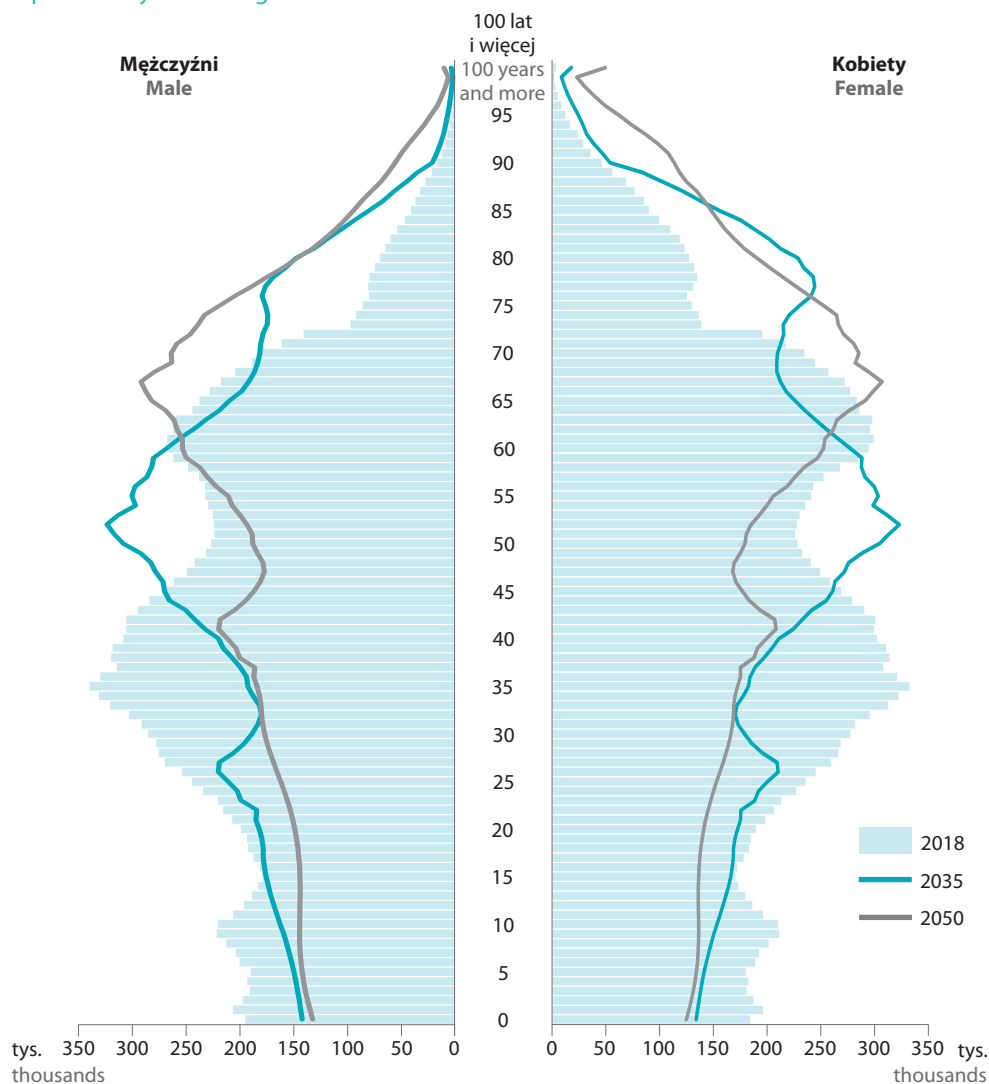
Mężczyzna w wieku 60 lat w 2018 r. miał przed sobą przeciętnie 19,1 roku życia, o 2,4 roku więcej niż mężczyzna, który ten wiek osiągnął w roku 2000 i o 0,8 roku więcej niż mężczyzna, który wiek ten osiągnął w roku 2010. W przypadku kobiety w wieku 60 lat w 2018 r. miała ona przed sobą przeciętnie 24,2 roku życia, odpowiednio o 2,7 lat i 0,7 roku dłużej. Mężczyzna w wieku 60 lat mieszkający w mieście miał przed sobą przeciętnie 0,8 roku życia więcej niż mężczyzna mieszkający na wsi. W przypadku kobiet przeciętne dalsze trwanie życia nie różniło się znacznie w zależności od miejsca zamieszkania.

1.3. Prognoza demograficzna w perspektywie do 2050 r.

1.3. Demographic projection to 2050

Według prognozy demograficznej w perspektywie do roku 2050 populacja Polski będzie stawała się coraz starsza. Równoległe do przewidywanego spadku liczby ludności o 4,5 mln osób do roku 2050, spodziewany jest stały wzrost liczby ludności w wieku senioralnym.

Wykres 8. Ludność według płci i wieku
Chart 8. Population by sex and age

Liczba ludności w wieku 60 lat i więcej według prognozy GUS, w roku 2030 ukształtuje się na poziomie 10,8 mln osób (wzrost w stosunku do roku 2018 o 13,4%), w roku 2040 na poziomie 12,3 mln osób (wzrost w stosunku do analizowanego roku o 28,9%). W 2050 r. w Polsce będzie mieszkać 13,7 mln osób w starszym wieku (wzrost w stosunku do roku 2018 o 44,1%), stanowiąc 40,4% społeczeństwa.

W 2050 r. osoby w wieku senioralnym zamieszkałe w miastach mają stanowić 23,5% populacji Polski, zaś mieszkańcy wsi – 16,8%.

Tablica 6. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w liczbie ludności poszczególnych kategorii (prognoza)
 Table 6. Share of persons aged 60 and more in the number of population of specified categories (a projection)

Wyszczególnienie Specification	2030	2040	2050
	w % in %		
Ogółem Total	29,0	34,4	40,4
miasta urban areas	31,0	36,4	42,4
wieś rural areas	26,3	31,8	37,8
Mężczyźni Male	25,5	30,9	37,3
Kobiety Female	32,3	37,6	43,3

Wśród mieszkańców miast udział osób w wieku senioralnym wzrośnie z 26,9% w 2018 r. do 42,4% w roku 2050, w tym samym horyzoncie czasowym, udział starszych osób w populacji polskiej wsi wzrośnie z 21,5% do 37,8%. Kobiety w wieku 60 lat i więcej w 2050 r. będą stanowiły 22,2% ogółu ludności kraju, a mężczyźni – 18,2%. Udział kobiet w wieku 60 lat i więcej wzrośnie z 27,9% w 2018 r. do 43,3% w 2050 r., w przypadku mężczyzn wskaźnik ten wzrośnie z 21,4% w 2018 r. do 37,3% w 2050 r.

W całym okresie prognozy obserwowana będzie większa liczba kobiet niż mężczyzn wśród ludności Polski, szczególnie w przypadku osób w wieku senioralnym. W przypadku populacji osób starszych w 2030 r. na 100 mężczyzn przypadać będzie 135 kobiet, w 2050 r. wskaźnik ten osiągnie wartość 122. W miastach współczynnik feminizacji ukształtuje się w 2030 r. na poziomie 145, a w roku 2050 wyniesie 127. Na terenach wiejskich w 2030 r. na 100 mężczyzn przypadać będzie 121 kobiet, natomiast w roku 2050 – 115.

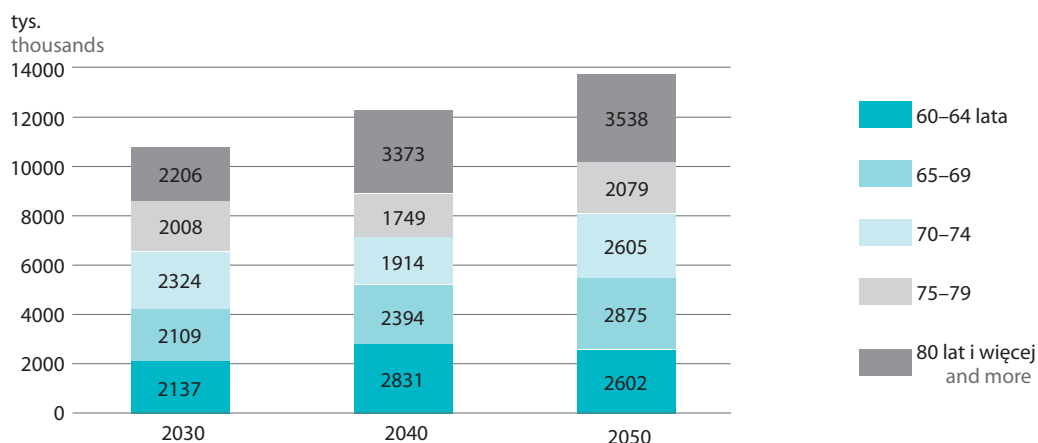
Tablica 7. Współczynnik feminizacji (prognoza)
 Table 7. Femininity ratio (a projection)

Wyszczególnienie Specification	2030	2040	2050
Ogółem Total			
Ogółem Total	107	106	105
Miasta Urban areas	111	111	109
Wieś Rural areas	100	101	100
w tym osoby w wieku 60 lat i więcej of which persons aged 60 and more			
Ogółem Total	135	129	122
Miasta Urban areas	145	137	127
Wieś Rural areas	121	119	115

Przewiduje się również zmiany w populacji osób w wieku 60 lat i więcej w poszczególnych grupach wieku. W 2050 r. jedynie w przypadku najmłodszej grupy osób w wieku senioralnym (60–64 lata) nie będzie obserwowano zwiększenia liczebności w stosunku do roku 2018. Najwięcej przybędzie osób w najstarszej grupie wieku, tj. w wieku 80 lat i więcej. Prognozuje się, że liczebność tej grupy zwiększy się ponad 2-krotnie w porównaniu z rokiem 2018.

Wykres 9. Ludność w wieku 60 lat i więcej (prognoza)

Chart 9. Population aged 60 and more (a projection)

W 2050 r. w porównaniu ze stanem z 2018 r. zmniejszy się udział dwóch najmłodszych grup wieku w populacji osób starszych. Osoby w wieku 60–64 lata będą stanowić 19,0% osób w wieku senioralnym (o 10,2 p. proc. mniej niż w 2018 r.), o 4,4 p. proc. zmniejszy się również udział grupy 65–69 lat i osiągnie w 2050 r. 21,0%. W pozostałych grupach odsetek w populacji osób w wieku 60 lat i więcej zwiększy się, osiągając 19,0% w populacji osób w wieku 70–74 lata (prognozowany wzrost o 2,2 p. proc. w porównaniu z 2018 r.) oraz 15,2% w grupie 75–79 lat (prognozowany wzrost – o 4,1 p. proc.). Najwyższy przyrost (o 8,3 p. proc.) będzie dotyczył grupy najstarszej – w wieku 80 lat i więcej. Według prognozy odsetek tych osób w populacji w wieku 60 lat i więcej ukształtuje się na poziomie 25,8%, co oznacza, że w 2050 r. zgodnie z prognozami będzie to grupa o najwyższym udziale we wspomnianej populacji.

Tablica 8. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w liczbie ludności ogółem według grup wieku (prognoza)

Table 8. Share of persons aged 60 and more in the number of the total population by age groups (a projection)

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Mężczyźni Male	Kobiety Female	Z liczby ogółem Of total number	
				miasta urban areas	wieś rural areas
w % in %					
2030					
Ogółem Total	29,0	12,3	16,7	18,0	11,0
60–64	5,7	2,8	3,0	3,3	2,5
65–69	5,7	2,7	3,0	3,3	2,4
70–74	6,2	2,8	3,5	3,9	2,4
75–79	5,4	2,2	3,2	3,6	1,8
80 lat i więcej and more	5,9	1,9	4,0	4,0	1,9

Tablica 8. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w liczbie ludności ogółem według grup wieku (prognoza) (dok.)
 Table 8. Share of persons aged 60 and more in the number of the total population by age groups (a projection) (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Mężczyźni Male	Kobiety Female	Z liczby ogółem Of total number	
				miasta urban areas	wieś rural areas
	w %		in %		
2050					
Ogółem Total	40,4	18,2	22,2	23,5	16,8
60–64	7,7	3,8	3,8	4,3	3,4
65–69	8,5	4,1	4,3	4,9	3,6
70–74	7,7	3,7	4,0	4,5	3,2
75–79	6,1	2,8	3,3	3,5	2,6
80 lat i więcej and more	10,4	3,8	6,6	6,3	4,1

W roku 2050 zauważyć będzie można zmiany w strukturze seniorów według płci. W 2018 r. udział kobiet w populacji seniorów wyniósł 58,2%, natomiast pod koniec okresu prognozy udział ten wyniesie 55,0%. Spadek odsetka kobiet zauważalny jest we wszystkich grupach wieku, przy czym najwyższy obserwowany jest wśród osób w wieku 75–79 lat. W tej grupie wieku udział kobiet w 2050 r. wyniesie 54,6% i będzie niższy niż w roku 2018 o 7,4 p. proc. Zmiany struktury seniorów według płci będą wynikiem spadku nadumieralności mężczyzn.

Rozdział 2

Chapter 2

Sytuacja ekonomiczna i mieszkaniowa osób starszych

Economic and housing situation of the elderly

2.1. Aktywność ekonomiczna

2.1. Economic activity

Osoby starsze w zdecydowanej większości to osoby nieaktywne zawodowo. W 2018 r. 86,0% ogółu seniorów było biernych zawodowo (7879 tys. osób). W porównaniu do roku poprzedniego liczba osób starszych biernych zawodowo wzrosła o 195 tys. (tj. o 2,5%).

Wśród kobiet w wieku 60 lat i więcej odsetek biernych zawodowo w 2018 r. przekroczył 92,0%, natomiast wskaźnik ten dla mężczyzn w analizowanej grupie wieku wyniósł 77,6%. Należy zauważyć, że odsetek biernych zawodowo kobiet jest wyższy od wskaźnika dotyczącego mężczyzn m.in. z powodu zróżnicowania wieku przechodzenia na emeryturę – wśród kobiet wiek ten wynosi 60 lat, natomiast wśród mężczyzn – 65 lat. W związku z tym mężczyźni pozostają dłużej na rynku pracy. Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania, zarówno na wsi, jak i w mieście odnotowano podobny udział biernych zawodowo w populacji seniorów (odpowiednio 87,8% i 85,0%).

Tablica 9. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 60 lat i więcej według płci i miejsca zamieszkania w 2018 r. (dane średnioroczne)

Table 9. Economic activity of population aged 60 and more by sex and place of residence in 2018 (annual average data)

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Mężczyźni Male	Kobiety Female	Z liczby ogółem Of total number	
				miasta urban areas	wieś rural areas
				Ludność w tys. Population in thousands	9162
aktywni zawodowo economically active persons	1282	857	425	892	390
w tym pracujący of which employed	1251	831	421	871	381
bierni zawodowo economically inactive	7879	2963	4917	5070	2810

Podstawową przyczyną bierności zawodowej ludności w wieku 60 lat i więcej było posiadanie statusu emeryta. W 2018 r. wśród osób w wieku 60 lat i więcej emerytura była przyczyną niewykonywania i nieposzukiwania pracy w przypadku 89,1% kobiet i 84,7% mężczyzn. Kolejnym ważnym powodem bierności zawodowej seniorów była choroba lub niepełnosprawność. Z tego powodu nie pracowało i nie poszukiwało pracy 7,9% osób w analizowanej grupie wieku (5,4% kobiet i 12,0% mężczyzn).

Tablica 10. Bierni zawodowo w wieku 60 lat i więcej według wybranych przyczyn bierności w 2018 r. (dane średnioroczne)

Table 10. Economically inactive aged 60 and more by selected reasons of inactivity in 2018 (annual average data)

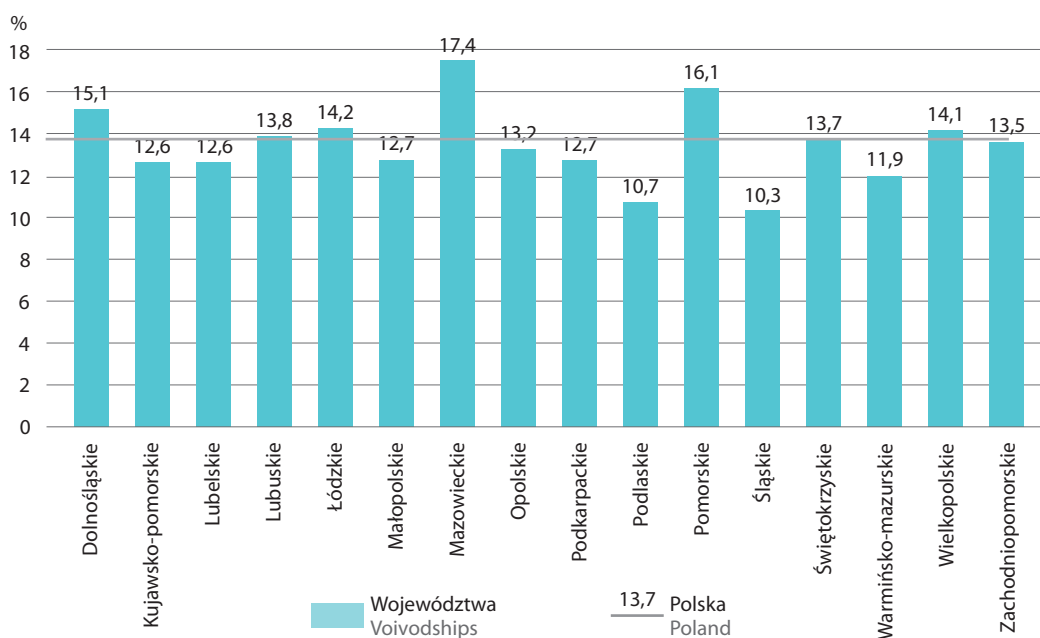
Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Mężczyźni Male	Kobiety Female	Z liczby ogółem Of total number	
				miasta urban areas	wieś rural areas
				w tys. in thousands	
Ogółem Total	7879	2963	4917	5070	2810
W tym nieposzukujący pracy Of which persons not seeking employment	7876	2960	4916	5067	2809
w tym z powodu: of which due to:					
emerytury retirement	6886	2507	4379	4491	2395
choroby, niepełnosprawności illness, disability	621	355	266	348	272

W 2018 r. liczba seniorów aktywnych zawodowo wyniosła 1282 tys., co stanowiło 7,5% ogółu aktywnych zawodowo Polaków w wieku 15 lat i więcej. Współczynnik aktywności zawodowej osób mających 60 lat i więcej ukształtował się na poziomie 14,0%. Większość aktywnych zawodowo osób starszych stanowili mężczyźni – 857 tys. osób (czyli 66,8%), kobiet aktywnych zawodowo w analizowanej grupie wieku było 425 tys. (tj. 33,2%). Wynika to m.in. z powodu zróżnicowania wieku przechodzenia na emeryturę. Blisko 70% seniorów aktywnych zawodowo mieszkało w miastach (892 tys. osób), na wsi zaś w 2018 r. było ich 390 tys.

Zdecydowana większość aktywnych zawodowo seniorów (tj. 97,6%) to osoby pracujące. W 2018 r. liczba osób pracujących w wieku 60 lat i więcej wynosiła 1251 tys., a wskaźnik zatrudnienia w tej grupie wieku ukształtował się na poziomie 13,7%. W miastach udział pracujących w populacji osób starszych wynosił 14,6% i był wyższy niż na wsi (11,9%).

Wykres 10. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 60 lat i więcej według województw w 2018 r.

Chart 10. Employment rate for population aged 60 and more by voivodships in 2018

Najwyższym odsetkiem pracujących wśród seniorów charakteryzowało się województwo mazowieckie, w którym wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku 60 lat i więcej ukształtował się na poziomie 17,4%. Drugie miejsce pod względem wysokości tego wskaźnika zajęło województwo pomorskie (16,1%), a kolejne województwo dolnośląskie (15,1%). Najniższy udział pracujących wśród seniorów odnotowano w województwach śląskim i podlaskim, gdzie wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 60 lat i więcej wyniósł odpowiednio 10,3% i 10,7%.

W końcu grudnia 2018 r. liczba zarejestrowanych w urzędach pracy bezrobotnych w wieku 60 lat i więcej wyniosła 63,2 tys. osób (wyłącznie mężczyźni), z czego 60,6% stanowili mieszkańcy miast. Bezrobotni mężczyźni w analizowanym wieku stanowili 6,5% ogólnej liczby bezrobotnych i 14,8% ogółu bezrobotnych mężczyzn. Mimo że liczba zarejestrowanych bezrobotnych w wieku 60 lat i więcej spadła w stosunku do roku poprzedniego o 3,2 tys. osób (tj. o 4,8%), to ich udział w liczbie bezrobotnych ogółem wzrósł w tym czasie o 0,4 p. proc. W porównaniu do 2010 r. liczba bezrobotnych mężczyzn w wieku 60 lat i więcej zwiększyła się o 26,3 tys. (tj. o 71,1%), a udział seniorów wśród bezrobotnych wzrósł o 4,6 p. proc.

Tablica 11. Bezrobotni zarejestrowani w urzędach pracy w 2018 r. Stan w końcu grudnia

Table 11. Unemployed persons registered in labour offices in 2018 As of the end of December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Mężczyźni Male	Kobiety Female	Z liczby ogółem Of total number	
				miasta urban areas	wieś rural areas
	w tys. in thousands				
Ogółem Total	968,9	426,2	542,6	521,2	447,7
W tym w wieku 60 lat i więcej Of which aged 60 and more	63,2	63,2	–	38,3	24,9

W grupie osób w wieku 60 lat i więcej znaczną część stanowią osoby jednocześnie będące na emeryturze i pracujące (pracujący emeryci). Na koniec grudnia 2018 r. liczba emerytów w wieku 60 lat i więcej ubezpieczonych w ZUS w ubezpieczeniu zdrowotnym z tytułu innego niż bycie emerytem wynosiła 708,0 tys.¹ Liczba pracujących emerytów sukcesywnie rośnie. W relacji do 2017 r. wzrost ten wyniósł 9,4%, a odsetek pracujących emerytów wśród ogółu pracujących osób w wieku 60 lat i więcej ubezpieczonych w ZUS wzrósł z 38,1% w 2017 r. do 40,5% w 2018 r.

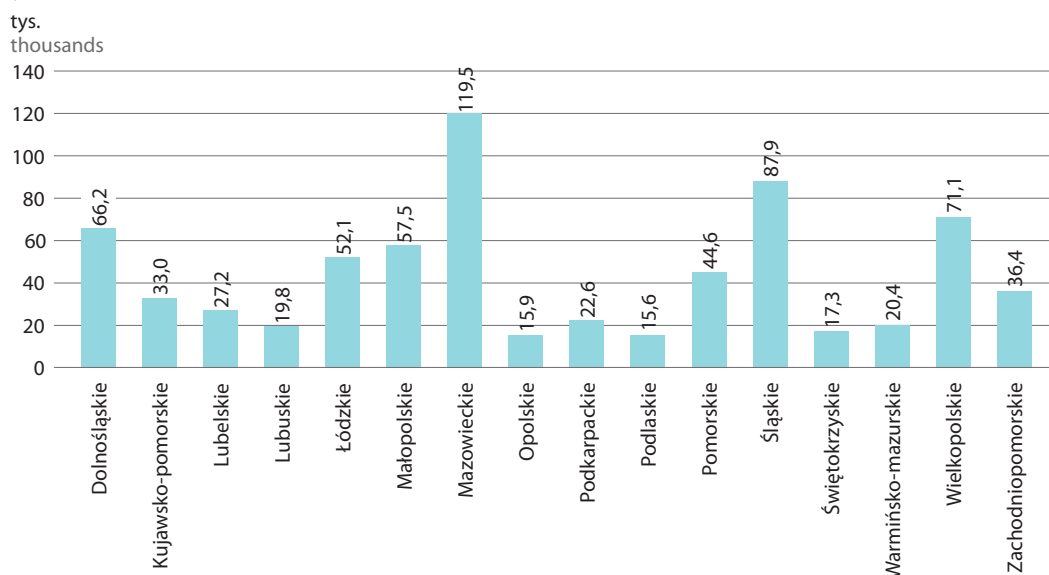
Wśród pracujących emerytów (w wieku 60 lat i więcej) ubezpieczonych w ZUS największą grupę stanowiły osoby pracujące na umowę o pracę (38,5% ogółu pracujących emerytów). Emeryci prowadzący pozarolniczą działalność stanowili 30,4%, a pracujący na umowy zlecenia² – 25,5%. Najwięcej pracujących emerytów w wieku 60 lat i więcej mieszkało w województwie mazowieckim (119,5 tys.), śląskim (87,9 tys.) i wielkopolskim (71,1 tys.). Najmniej zaś zamieszkiwało województwo podlaskie i opolskie (odpowiednio 15,6 tys. i 15,9 tys.).

¹ Dane ZUS.

² Dotyczy osób wykonujących pracę na podstawie umów zlecenia lub umowy agencyjnej lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z przepisami Kodeksu Cywilnego stosuje się przepisy dotyczące zlecenia.

Wykres 11. Emeryci ubezpieczeni w ubezpieczeniu zdrowotnym w ZUS (z tytułu innego niż bycie emerytem) w wieku 60 lat i więcej według województw w 2018 r.

Chart 11. Retired persons aged 60 and more with SII health insurance (excluding retirement health insurance) by voivodships in 2018

Źródło: Dane ZUS.
Source: SII data.

2.2. Przeciętne miesięczne dochody i wydatki w gospodarstwach domowych z osobami w wieku 60 lat i więcej

2.2. Average monthly incomes and expenditures in households with persons aged 60 and more

W 2018 r. przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na jedną osobę w gospodarstwach domowych, w skład których wchodziły osoby w wieku 60 lat i więcej wyniósł 1676 zł i wzrósł w stosunku do roku poprzedniego o 5,8%. Przeciętne miesięczne wydatki na jedną osobę we wskazanych gospodarstwach ukształtowały się na poziomie 1164 zł, co oznacza spadek w porównaniu do roku 2017 o 0,7%. Zarówno przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny, jak i przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych z osobami w wieku senioralnym były niższe od tych zanotowanych dla gospodarstw bez osób w wieku 60 lat i więcej (odpowiednio o 29 zł i 39 zł).

Sytuację osób w wieku senioralnym najlepiej obrazują dane odnoszące się do gospodarstw domowych składających się wyłącznie z osób w takim wieku. Z ostatniego spisu ludności przeprowadzonego w 2011 r. wynika, że prawie co piąte gospodarstwo w Polsce miało w swoim składzie wyłącznie osoby w wieku 60 lat i więcej. Takie gospodarstwa występowały częściej w miastach niż na wsi (odpowiednio 21,0% i 15,8% ogólnej liczby gospodarstw domowych). Charakteryzowały się one niższą średnią liczbą osób w gospodarstwie domowym wynoszącą 1,4.

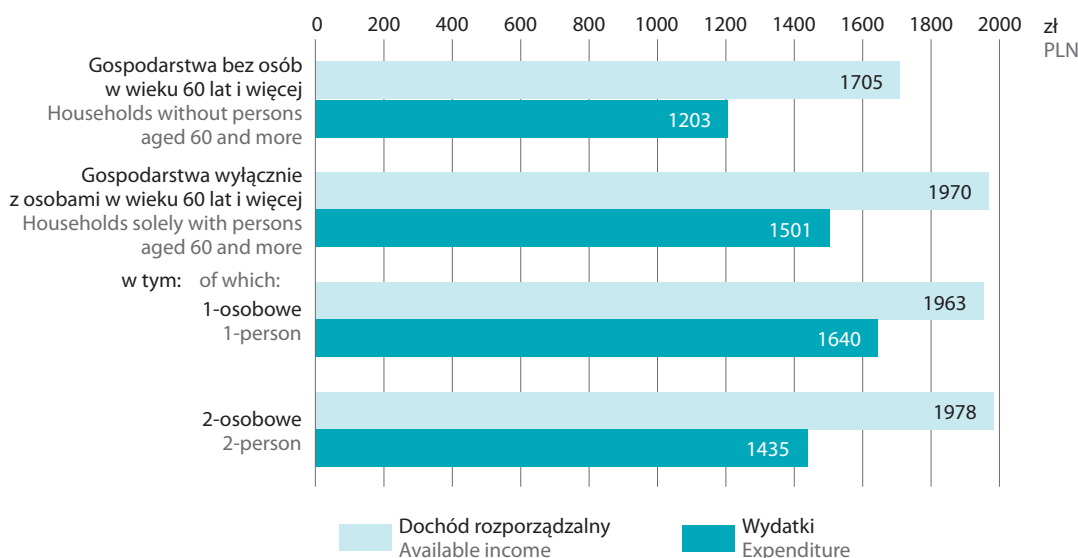
W 2018 r. osoby w wieku 60 lat i więcej, żyjące w gospodarstwach domowych złożonych wyłącznie z osób w tym wieku, przeciętnie w miesiącu miały dochód rozporządzalny przypadający na jedną osobę w wysokości 1970 zł. W gospodarstwach jednoosobowych seniorów dochód ten wyniósł 1963 zł, podczas gdy w gospodarstwach złożonych wyłącznie z dwóch osób starszych – 1978 zł. Dochód rozporządzalny, jakim dysponowały gospodarstwa tworzone wyłącznie przez osoby w wieku 60 lat i więcej w porównaniu do przeciętnego dochodu rozporządzalnego na osobę w gospodarstwach domowych bez osób starszych, był wyższy o 265 zł.

W porównaniu do roku 2017 miesięczny dochód rozporządzalny na jedną osobę w gospodarstwach, w skład których wchodziłi jedynie seniorzy, zwiększył się o 81 zł (tj. o 4,3%), podczas gdy dochód na jedną osobę w gospodarstwach bez osób w wieku 60 lat i więcej wzrósł w tym samym czasie o 98 zł, tj. o 6,1%.

W 2018 r. przeciętne miesięczne wydatki na jedną osobę w gospodarstwach domowych tworzonych przez osoby w wieku senioralnym wynosiły 1501 zł i były o 299 zł wyższe w porównaniu z wydatkami gospodarstw, w skład których wchodziły wyłącznie osoby w wieku poniżej 60 lat. W przypadku gospodarstw jednoosobowych seniorów wydatki te wynosiły 1640 zł, a w gospodarstwach złożonych z dwóch osób w wieku 60 lat i więcej – 1435 zł. W porównaniu do roku 2017 przeciętne wydatki na jedną osobę w gospodarstwach seniorów spadły o ok. 14 zł, natomiast w gospodarstwach domowych osób młodszych wzrosły o 23 zł.

Wykres 12. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny i przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2018 r.

Chart 12. Average monthly available income and average monthly expenditure per capita in households in 2018

Udział przeciętnych miesięcznych wydatków na jedną osobę w dochodzie rozporządzalnym w gospodarstwach domowych wyłącznie z osobami starszymi wyniósł w 2018 r. 76,2%, podczas gdy w gospodarstwach domowych składających się tylko z osób w wieku poniżej 60 roku życia – 70,5%. W stosunku do roku 2017 udział wydatków w dochodzie rozporządzalnym gospodarstw osób starszych zmalał o 4,0 p. proc., natomiast w gospodarstwach osób młodszych udział ten zmniejszył się o 2,9 p. proc.

Analizując przeciętne dochody i wydatki gospodarstw domowych na jedną osobę według miejsca ich lokalizacji można zauważyć, że są one wyższe w mieście niż na wsi. W 2018 r. w przypadku gospodarstw domowych złożonych wyłącznie z osób w wieku 60 lat i więcej przeciętny dochód rozporządzalny na jedną osobę w miastach wyniósł 2078 zł i był o 417 zł, tj. o 25,1% wyższy od analogicznego dochodu na wsi. Wydatki gospodarstw domowych seniorów w miastach natomiast wynosiły przeciętnie w miesiącu 1562 zł na jedną osobę i były wyższe o 236 zł, tj. 17,8% w porównaniu do przeciętnych wydatków w gospodarstwach domowych osób w wieku 60 lat i więcej zamieszkałych na wsi.

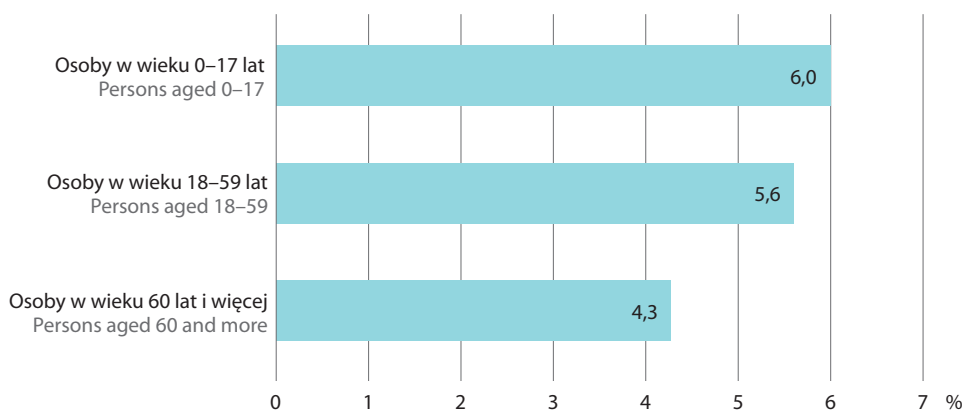
W strukturze miesięcznych wydatków gospodarstw domowych, w skład których wchodziły jedynie osoby w wieku 60 lat i więcej, 27,0% ogółu wydatków stanowiły wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe, 22,0% – wydatki na użytkowanie mieszkania lub domu i nośniki energii, a 8,6% to wydatki związane ze zdrowiem. W przypadku mieszkańców wsi analizowanej zbiorowości wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe stanowiły w 2018 r. prawie jedną trzecią ogółu ich wydatków (tj. 30,4%). Udział tych wydatków był o 4,5 p. proc. wyższy od zanotowanego w mieście. Natomiast wydatki związane z użytkowaniem mieszkania lub domu, nośnikami energii oraz związane ze zdrowiem nie różniły się znacznie ze względu na lokalizację gospodarstw domowych osób starszych.

Porównując strukturę przeciętnych miesięcznych wydatków gospodarstw seniorów do struktury wydatków gospodarstw domowych bez osób w wieku 60 lat i więcej można zauważyć, iż udział żywności, napojów bezalkoholowych, użytkowania mieszkania lub domu i nośników energii oraz zdrowia był łącznie o 13,6 p. proc. wyższy w gospodarstwach złożonych wyłącznie z osób starszych. W 2018 r. wydatki te stanowiły 57,6% ich wydatków ogółem, podczas gdy dla gospodarstw bez osób w wieku 60 lat i więcej – 44,0%.

Na podstawie wydatków gospodarstw domowych szacuje się zasięg ubóstwa ekonomicznego. Analizując stopę ubóstwa w gospodarstwach domowych można stwierdzić, że populacja osób starszych jest pod tym względem w lepszej sytuacji życiowej niż populacja osób w młodszych grupach wieku, ale w porównaniu do lat poprzednich sytuacja wśród osób starszych pogorszyła się. W 2018 r. w ubóstwie skrajnym żyło 4,3% osób w wieku 60 lat i więcej, podczas gdy dla ogółu społeczeństwa odsetek ten wyniósł 5,4%. W stosunku do 2017 r. stopa ubóstwa skrajnego wśród seniorów wzrosła o 0,8 p. proc.

Wykres 13. Zasięg ubóstwa skrajnego w gospodarstwach domowych w 2018 r.

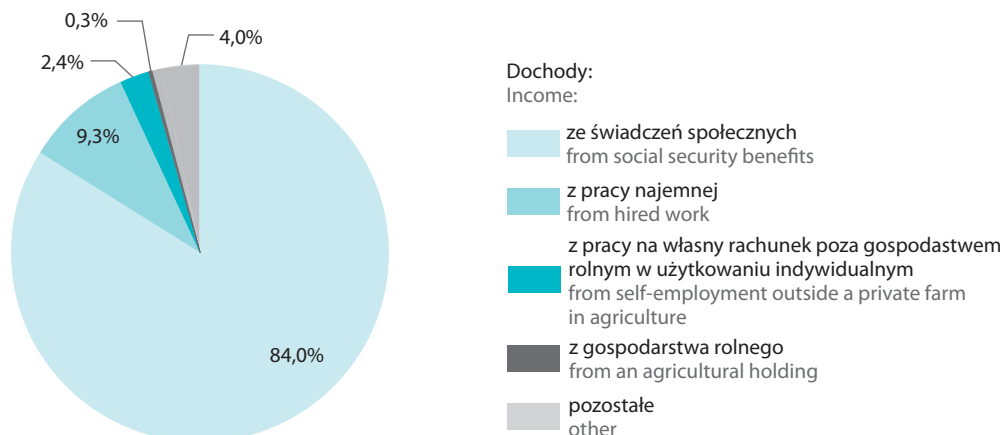
Chart 13. Extreme poverty rate in households in 2018

Podstawowym źródłem utrzymania gospodarstw domowych składających się wyłącznie z osób w wieku senioralnym są dochody ze świadczeń społecznych, które w 2018 r. stanowiły 84,0% dochodów rozporządzalnych takich gospodarstw. W świadczeniach tych najwyższy udział miały emerytury i renty, które stanowiły 77,9% ogółu dochodów. Dochody z pracy najemnej w przypadku analizowanej zbiorowości stanowiły 9,3% ogółu dochodów rozporządzalnych, a dochody z pracy na własny rachunek poza gospodarstwem rolnym – 2,4%.

Wykres 14. Struktura dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwach domowych złożonych wyłącznie z osób w wieku 60 lat i więcej w 2018 r.

Chart 14. Structure of disposable income per capita in households solely with persons aged 60 and more in 2018

Tablica 12. Osoby pobierające emerytury i renty z tytułu niezdolności do pracy według płci i instytucji wypłacających świadczenia w 2018 r.

Table 12. Persons receiving retirement and disability pensions by sex and benefits distributing institutions in 2018

Wyszczególnienie Specification	Osoby pobierające emerytury Persons receiving retirement pension			Osoby pobierające renty z tytułu niezdolności do pracy Persons receiving disability pensions		
	ogółem total	mężczyźni male	kobiety female	ogółem total	mężczyźni male	kobiety female
Z ZUS From SII	5726074	2287295	3438779	753123	505013	248110
w tym osoby w wieku 60 lat i więcej of which persons aged 60 and more	5611718	2200324	3411394	363967	279692	84275
Z KRUS From ASIF	900045	272651	627394	196947	104145	92802
w tym osoby w wieku 60 lat i więcej of which persons aged 60 and more	871407	272651	598756	99402	55652	43750
Z MON From MND	110000	109839	161	12528	12495	33
w tym osoby w wieku 60 lat i więcej of which persons aged 60 and more	70923	70887	36	10571	10569	2
Z MSWiA From Ministry of the Interior and Administration	157200	140928	16272	12054	10430	1624
w tym osoby w wieku 60 lat i więcej of which persons aged 60 and more	84288	71961	12327	6754	5469	1285
Z MS From MOJ	24831	21179	3652	2201	1798	403
w tym osoby w wieku 60 lat i więcej of which persons aged 60 and more	12967	10501	2466	1182	909	273

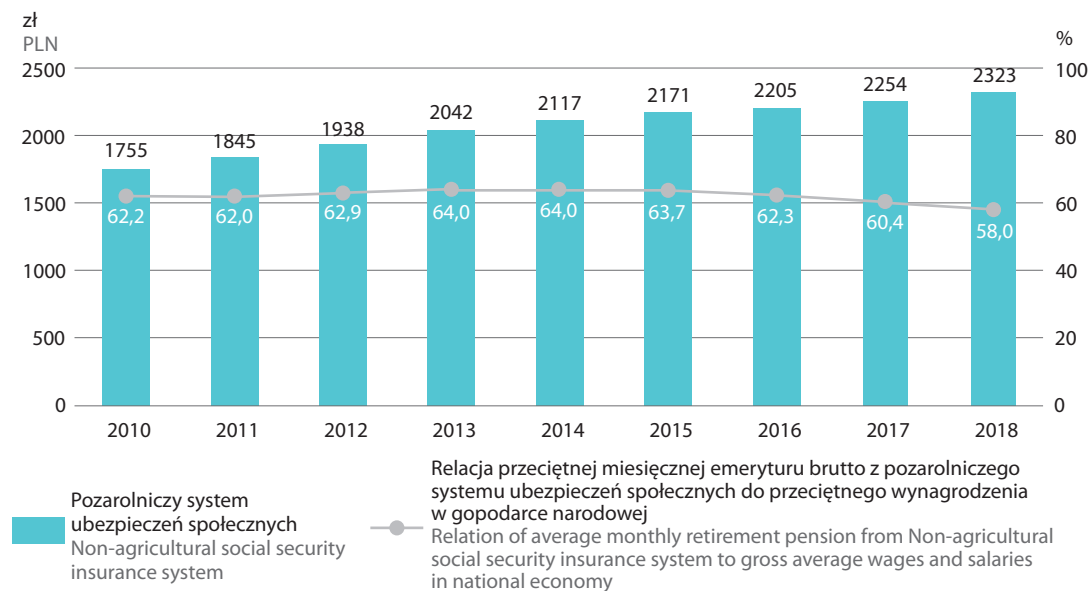
Wśród osób w wieku 60 lat i więcej zdecydowana większość pobierających emerytury i renty z tytułu niezdolności do pracy, otrzymywała świadczenia z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS). Na koniec 2018 r. emerytury z tego źródła otrzymywało 5,6 mln osób mających 60 lat i więcej, z czego 60,8% stanowiły kobiety. Osób w wieku senioralnym pobierających renty z tytułu niezdolności do pracy z ZUS było 364,0 tys. Większość z nich, tj. 76,8% stanowili mężczyźni. Z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS) emerytury otrzymało 871,4 tys. osób w wieku 60 lat i więcej, a renty – 99,4 tys. Z pozostałych źródeł, tzn. Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSWiA), Ministerstwa Obrony Narodowej (MON) oraz Ministerstwa Sprawiedliwości (MS) świadczenia emerytalne otrzymało odpowiednio 84,3 tys., 70,9 tys. i 13,0 tys. osób w wieku 60 lat i więcej.

Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych ukształtowała się na poziomie 2222 zł i wzrosła o 3,9% w stosunku do roku 2017. Zdecydowanie niższa była przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych, która w 2018 r. osiągnęła wielkość 1227 zł (wzrost o 2,2% w skali roku).

Analizując wartość przeciętnej miesięcznej emerytury i renty w czasie można zauważyć ich systematyczny wzrost. W 2018 r. przeciętna emerytura z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych wyniosła 2323 zł i w porównaniu do roku 2010 wzrosła o 568 zł tj. o 32,4%, a przeciętna renta z tytułu niezdolności do pracy osiągnęła wartość 1803 zł i zwiększyła się o 504 zł, czyli o 38,8%. Mimo wzrostu analizowanych wielkości w czasie, ich relacja do przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej zmalała. W 2018 r. relacja przeciętnej miesięcznej emerytury brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych do przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej wyniosła 58,0% i w porównaniu do roku 2010 zmalała o 4,2 p. proc.

Wykres 15. Przeciętna miesięczna emerytura brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych i jej relacja do przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej^a

Chart 15. Gross average monthly retirement pension from non-agricultural social security insurance system and its relation to average wages and salaries in national economy^a

a Do obliczenia relacji przyjęto za podstawę (mianownik) przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto pomniejszone o składki na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne płacone przez ubezpieczonego pracownika.

a A basis (denominator) to calculate the relation is the average monthly gross wages and salaries less compulsory social contributions paid by an insured employee.

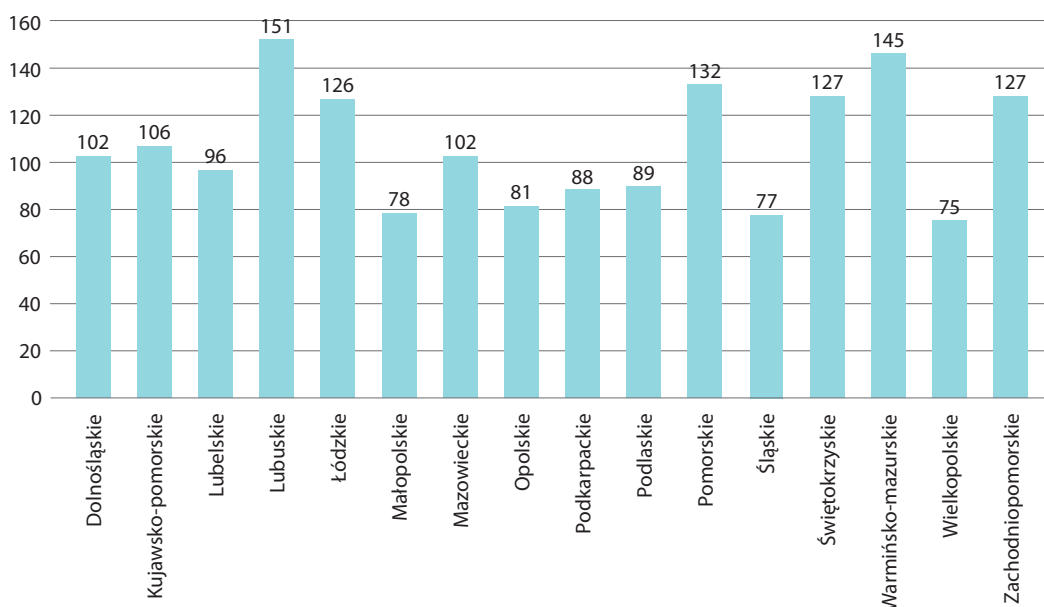
Dodatkowym źródłem dochodów osób starszych, w przypadku seniorów wymagających pomocy finansowej, mogą być różnego rodzaju świadczenia pieniężne otrzymywane z pomocy społecznej. Podstawowym z nich są zasiłki stałe. W 2018 r. z zasiłków stałych korzystało blisko 95 tys. osób w wieku 60 lat i więcej, z czego większość to seniorzy samotnie gospodarujący (77,7%). Pozostałe 22,3% korzystających

z zasiłków stałych to osoby starsze wchodzące w skład gospodarstw wieloosobowych. Wartość zasiłków stałych wypłaconych osobom starszym wyniosła w 2018 r. ponad 389,1 mln zł, z czego 91,5% trafiło do seniorów samotnie gospodarujących. W stosunku do roku poprzedniego kwota wypłaconych osobom starszym zasiłków stałych zmniejszyła się o 2,9%.

Największy udział osób w wieku 60 lat i więcej pobierających zasiłki stałe w populacji seniorów wystąpił w województwie lubuskim i warmińsko-mazurskim. Tam na 10 tys. mieszkańców w wieku 60 lat i więcej przypadają odpowiednio 151 i 145 osób starszych pobierających zasiłki stałe. Najmniej seniorów pobierających zasiłki stałe w stosunku do ogólnej liczby seniorów było w województwie wielkopolskim, śląskim i małopolskim.

Wykres 16. Świadczeniobiorcy w wieku 60 lat i więcej przypadający na 10 tysięcy osób w wieku 60 lat i więcej według województw w 2018 r.

Chart 16. Persons receiving benefits aged 60 and more per 10 thousand population aged 60 and more by voivodships in 2018

2.3. Zadłużenie

2.3. Debt

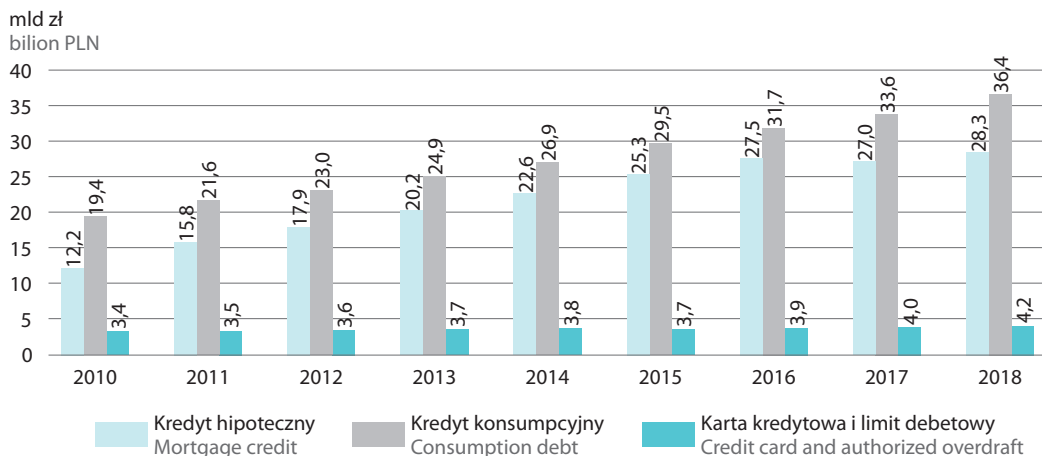
Na sytuację ekonomiczną osób w wieku 60 lat i więcej istotny wpływ ma poziom ich zadłużenia. Według danych Biura Informacji Kredytowej (BIK) na koniec 2018 r. 21,9% seniorów posiadało zobowiązania z tytułu kredytu konsumpcyjnego, a 3,7% z tytułu kredytu hipotecznego. Seniorzy stanowili nieco ponad jedną czwartą kredytobiorców kredytów konsumpcyjnych i blisko 9,2% mających kredyt hipoteczny.

Wartość zobowiązań kredytowych³ osób w wieku 60 lat i więcej systematycznie rośnie. W 2018 r. osiągnęła wartość 69,0 mld zł i była blisko dwukrotnie wyższa niż w 2010 r. Wzrósł również udział wartości zobowiązań kredytowych posiadanych przez osoby starsze w ogólnej ich wartości. W 2018 r. udział ten wyniósł 11,0% i był o 2,5 p. proc. wyższy od zanotowanego w 2010 r.

³ Zobowiązań z tytułu kredytu hipotecznego, konsumpcyjnego, kart kredytowych i limitów debetowych.

Wykres 17. Wartość zadłużenia osób w wieku 60 lat i więcej

Chart 17. Debt of persons aged 60 and more

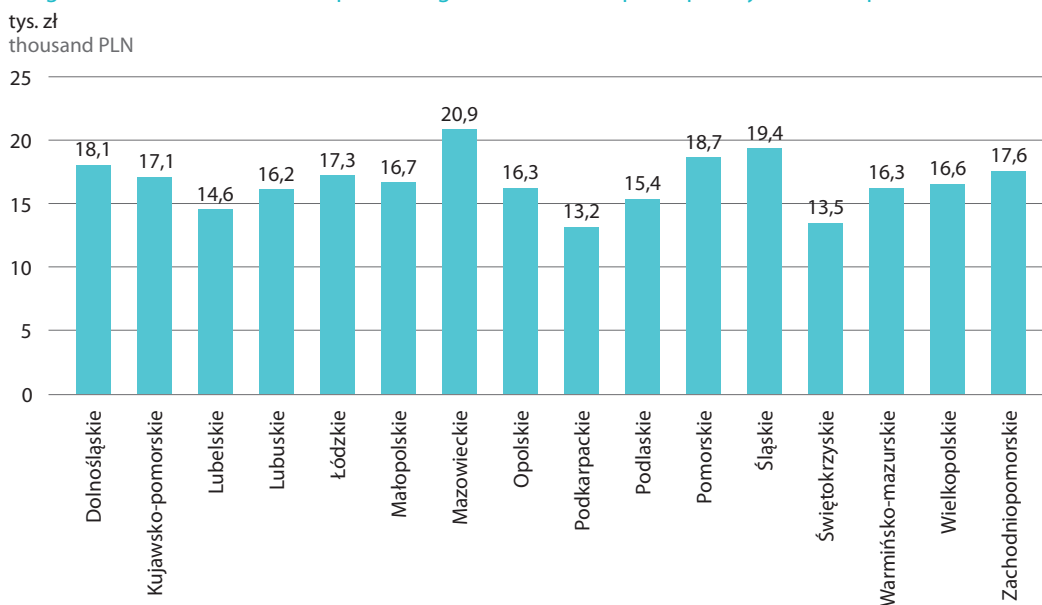
Źródło: Dane BIK.
Source: CIB data.

Z danych BIK wynika, iż osoby w wieku 60 lat i więcej najchętniej korzystają z kredytów konsumpcyjnych. W 2018 r. blisko 2,1 mln seniorów korzystało z tego produktu bankowego, a ich zadłużenie z tego tytułu osiągnęło wartość 36,4 mld zł i było o 17,0 mld zł (tj. o 87,8%) wyższe od zadłużenia zanotowanego na koniec 2010 r. W 2018 r. przeciętne zadłużenie osoby w wieku 60 lat i więcej wynikające z posiadanego kredytu konsumpcyjnego wyniosło 17,5 tys. zł i w porównaniu do 2010 r. wzrosło o 77,3%.

Najwyższa wartość zadłużenia na jednego seniora z tytułu kredytu konsumpcyjnego przypadła w województwie mazowieckim (blisko 21 tys. zł). Najmniej zaś zadłużeni byli przeciętnie seniorzy w województwie podkarpackim i świętokrzyskim.

Wykres 18. Przeciętne zadłużenie 1 kredytobiorcy w wieku 60 lat i więcej z tytułu kredytów konsumpcyjnych według województw w 2018 r.

Chart 18. Average consumer credit debt of persons aged 60 and more per capita by voivodships in 2018

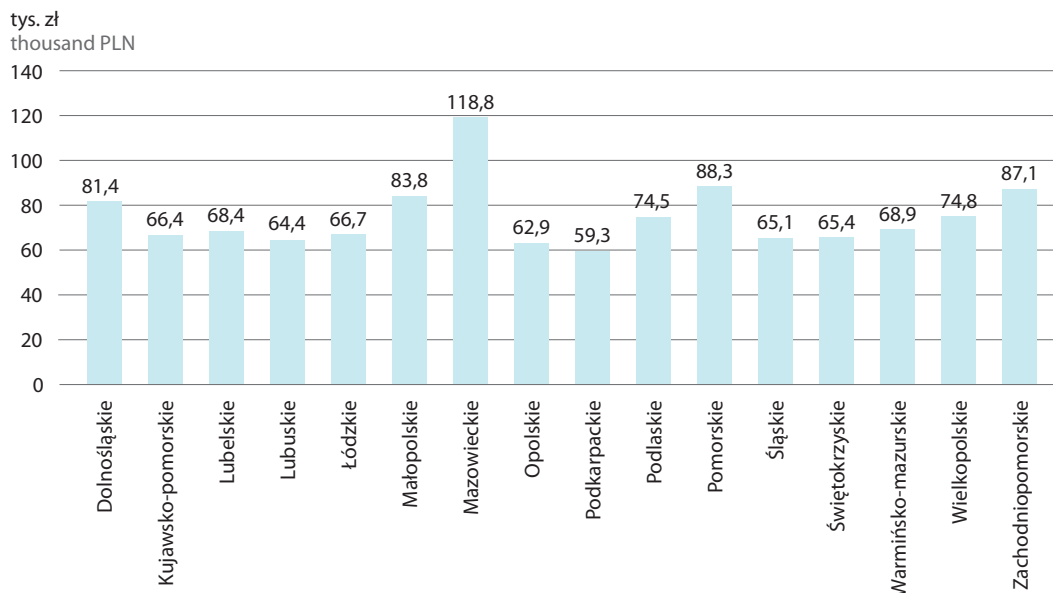
Źródło: Dane BIK.
Source: CIB data.

Z kredytów hipotecznych w 2018 r. korzystało ponad 356 tys. osób w wieku 60 lat i więcej. Saldo kredytów hipotecznych posiadanych przez te osoby osiągnęło wartość 28,3 mld zł, a przeciętne zadłużenie seniora z tego tytułu wynosiło 79,5 tys. zł. W porównaniu z 2010 r. liczba kredytobiorców kredytu hipotecznego w wieku 60 lat i więcej wzrosła blisko dwukrotnie, a wartość zadłużenia z tego tytułu zwiększyła się o 131,9%.

Wykres 19. Przeciętne zadłużenie 1 kredytobiorcy w wieku 60 lat i więcej z tytułu kredytów hipotecznych według województw w 2018 r.

Chart 19. Average mortgage credit debt of persons aged 60 and more per capita by voivodships in 2018

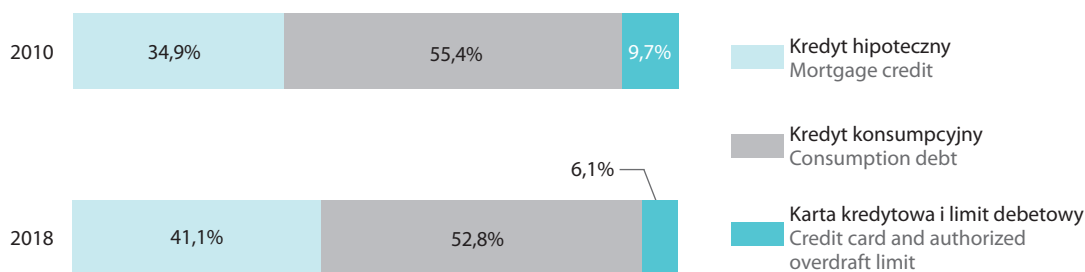
Źródło: Dane BIK.
Source: CIB data.

Osoby starsze korzystają również z kart kredytowych i limitów debetowych. W 2018 r. zadłużenie seniorów z tego tytułu wyniosło 4,2 mld zł i w stosunku do 2010 r. wzrosło o 25,0%. Przeciętne zadłużenie seniorów posiadających karty kredytowe i limity debetowe w 2018 r. ukształtowało się na poziomie 1,4 tys. zł.

W latach 2010–2018 wzrosła nie tylko wartość zobowiązań osób starszych z tytułu poszczególnych produktów kredytowych, lecz również zmieniła się struktura tego zadłużenia.

Wykres 20. Struktura zadłużenia osób w wieku 60 lat i więcej według rodzajów

Chart 20. Debt structure of persons aged 60 and more by type

Źródło: Dane BIK.
Source: CIB data.

W strukturze zadłużenia polskich seniorów udział kredytów konsumpcyjnych wyniósł w 2018 r. 52,8% (wobec 55,4% w 2010 r.). W stosunku do roku 2010 zmalał udział wartości zadłużenia z tytułu kart kredytowych i wykorzystanych limitów debetowych z 9,7% do 6,1% w 2018 r. W porównaniu do roku 2010 wzrósł natomiast udział kredytów hipotecznych w ogólnej wartości zadłużenia osób w wieku 60 lat i więcej, który w 2018 r. osiągnął 41,1% i był o 6,2 p. proc. wyższy od analogicznego wskaźnika zanotowanego na koniec 2010 r.

2.4. Sytuacja mieszkaniowa

2.4. Housing situation

Warunki mieszkaniowe osób starszych nie różnią się znacząco od warunków pozostałej części ludności Polski. W 2018 r. ponad 62% gospodarstw domowych złożonych wyłącznie z osób w wieku 60 lat i więcej zamieszkiwało budynki wielorodzinne, podczas gdy wskaźnik ten dla gospodarstw bez osób starszych wyniósł 59%. Domy jednorodzinne zamieszkiwało natomiast 37,7% gospodarstw domowych tworzonych wyłącznie przez osoby starsze, zaś gospodarstw bez osób starszych – 40,8%.

W 2018 r. na jedno gospodarstwo domowe osób w wieku senioralnym przypadało 67,68 m² powierzchni użytkowej mieszkania i było to prawie o 11 m² mniej w porównaniu z gospodarstwami złożonymi wyłącznie z osób w wieku poniżej 60 roku życia. W przypadku gospodarstw jednoosobowych seniorów przeciętna powierzchnia zajmowanego mieszkania wynosiła 59,75 m², natomiast dla gospodarstw dwuosobowych złożonych wyłącznie z osób starszych – 76,56 m².

W 2018 r. 99,5% gospodarstw domowych złożonych wyłącznie z osób mających 60 lat i więcej posiadało wodociąg, 97,8% – ciepłą bieżącą wodę, 96,8% – łazienkę, a 86,2% – ogrzewanie centralne. W porównaniu do roku poprzedniego sytuacja seniorów poprawiła się przede wszystkim w zakresie wyposażenia w ciepłą wodę bieżącą (wzrost o 2,0 p. proc.) oraz łazienkę (wzrost o 1,4 p. proc.).

Tablica 13. Gospodarstwa domowe wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej w mieszkaniach wyposażonych w instalacje w 2018 r.

Table 13. Households solely with persons aged 60 and more in dwellings equipped with installations in 2018

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas
	w % gospodarstw domowych danej grupy in % of households solely given household group		
Wodociąg Water supply system	99,5	99,9	98,4
Ustęp spłukiwany Flushed toilet	97,4	98,9	93,1
Łazienka Bathroom	96,8	98,3	92,6
Ciepła woda bieżąca Running hot water	97,8	99,0	94,3
Gaz Gas	93,0	93,3	92,4
z sieci from gas supply system	64,3	77,9	25,0
z butli from butli	28,7	15,4	67,4
Klimatyzacja Air conditioning	1,3	1,4	0,9
Centralne ogrzewanie Central heating	86,2	88,8	78,5
Piec Heater	13,6	11,0	21,2

Warunki mieszkaniowe seniorów zamieszkałych w miastach są lepsze od warunków mieszkaniowych osób starszych na wsi, szczególnie w zakresie wyposażenia w łazienkę, ustęp splukiwany i ciepłą bieżącą wodę. W łazienkę wyposażonych było 98,3% gospodarstw osób starszych w mieście, podczas gdy odsetek ten w przypadku wsi wyniósł 92,6%. W mieście w porównaniu do wsi było o 5,8 p. proc. więcej gospodarstw domowych wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej posiadających ustęp splukiwany i o 4,7 p. proc. więcej z dostępem do ciepłej bieżącej wody.

W opinii większości osób starszych mieszkania przez nie użytkowane posiadają odpowiednie warunki techniczno-sanitarne. W 2018 r. sytuacja taka występowała w 90,2% gospodarstw domowych złożonych wyłącznie z seniorów. W przypadku mieszkańców miast odsetek ten wyniósł 92,2% i był wyższy o 7,9 p. proc. w porównaniu z gospodarstwami domowymi seniorów na wsi. Równie dobrze oceniają seniorzy swoje mieszkania ze względu na zapewnienie komfortu termicznego. W 2018 r. 85,9% mieszkań gospodarstw domowych złożonych z osób starszych spełniało tę właściwość.

Istotną, zwłaszcza z punktu widzenia osób starszych, cechą mieszkania jest występowanie barier architektonicznych utrudniających dostęp do niego. W 2018 r. 37,5% mieszkań gospodarstw domowych osób starszych w miastach i 20,4% mieszkań gospodarstw seniorów na wsi znajdowało się w budynkach mających tego typu bariery.

Tablica 14. Subiektywna ocena użytkowanego mieszkania w 2018 r.
Table 14. Subjective evaluation of occupied dwelling in 2018

Wyszczególnienie Specification	Gospodarstwa domowe w % danej grupy gospodarstw Households in % of a given household group			
	bez osób w wieku 60 lat i więcej without persons aged 60 and more	wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej only with persons aged 60 and more		
		razem total	w tym of which	
			1-osobowe 1-person	2-osobowe 2-person
	Ogółem Total			
Posiada odpowiednie warunki techniczno-sanitarne With proper technical and sanitary conditions	90,7	90,2	87,7	93,4
Jest położone w hałaśliwym lub zanieczyszczonym otoczeniu Located in an extremely noisy or polluted area	16,9	16,7	16,7	16,9
Jest położone w rejonie szczególnie zagrożonym przestępczością, przemocą, wandalizmem, w pobliżu melin Located in the area under threat of crime, violence, vandalism, with dens nearby	4,1	3,4	4,0	2,6
Jest położone w rejonie o złej infrastrukturze Located in the area with poor infrastructure	6,2	5,1	4,9	5,4
Jest położone w rejonie o szczególnych zaletach Located in the area with special benefits	11,5	12,4	12,5	12,2
Posiada balkon (taras), ogródek With a balcony (terrace), a garden	79,7	80,0	74,7	86,3
Zapewnia komfort termiczny Provides thermal comfort	86,6	85,9	83,0	89,4
Znajduje się w budynku posiadającym bariery architektoniczne utrudniające dostęp do mieszkania Located in a building with architectural barriers limiting access to a flat	29,9	33,1	33,7	32,4

Tablica 14. Subiektywna ocena użytkowanego mieszkania w 2018 r. (dok.)
Table 14. Subjective evaluation of occupied dwelling in 2018 (count.)

Wyszczególnienie Specification	Gospodarstwa domowe w % danej grupy gospodarstw Households in % of a given household group			
	bez osób w wieku 60 lat i więcej without persons aged 60 and more	wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej only with persons aged 60 and more		
		razem total	w tym of which	
		1-osobowe 1-person	2-osobowe 2-person	
Miasta Urban areas				
Posiada odpowiednie warunki techniczno-sanitarne With proper technical and sanitary conditions	91,4	92,2	90,5	94,3
Jest położone w hałaśliwym lub zanieczyszczonym otoczeniu Located in an extremely noisy or polluted area	19,5	18,7	18,9	18,6
Jest położone w rejonie szczególnie zagrożonym przestępczością, przemocą, wandalizmem, w pobliżu melin Located in the area under threat of crime, violence, vandalism, with dens nearby	5,5	4,2	5,1	3,3
Jest położone w rejonie o złej infrastrukturze Located in the area with poor infrastructure	2,7	2,3	2,0	2,7
Jest położone w rejonie o szczególnych zaletach Located in the area with special benefits	14,1	14,7	15,0	14,2
Posiada balkon (taras), ogródek With a balcony (terrace), a garden	74,4	76,6	70,5	84,0
Zapewnia komfort termiczny Provides thermal comfort	85,9	86,1	83,9	88,9
Znajduje się w budynku posiadającym bariery architektoniczne utrudniające dostęp do mieszkania Located in a building with architectural barriers limiting access to a flat	34,9	37,5	38,4	36,5
Wieś Rural areas				
Posiada odpowiednie warunki techniczno-sanitarne With proper technical and sanitary conditions	89,1	84,3	79,3	90,6
Jest położone w hałaśliwym lub zanieczyszczonym otoczeniu Located in an extremely noisy or polluted area	11,0	10,9	10,3	11,6
Jest położone w rejonie szczególnie zagrożonym przestępczością, przemocą, wandalizmem, w pobliżu melin Located in the area under threat of crime, violence, vandalism, with dens nearby	0,9	0,9	1,0	0,8
Jest położone w rejonie o złej infrastrukturze Located in the area with poor infrastructure	14,2	13,3	13,3	13,3
Jest położone w rejonie o szczególnych zaletach Located in the area with special benefits	5,7	5,6	5,0	6,5
Posiada balkon (taras), ogródek With a balcony (terrace), a garden	91,8	89,8	87,1	93,1
Zapewnia komfort termiczny Provides thermal comfort	88,2	85,0	80,3	90,8
Znajduje się w budynku posiadającym bariery architektoniczne utrudniające dostęp do mieszkania Located in a building with architectural barriers limiting access to a flat	18,7	20,4	20,1	20,4

Mieszkańcy wsi w porównaniu do mieszkańców miast, niezależnie od wieku, częściej oceniają, że ich mieszkania położone są w rejonie o złej infrastrukturze. W 2018 r. 13,3% mieszkań gospodarstw złożonych wyłącznie z seniorów zlokalizowanych na wsi i 2,3% w miastach położonych było w tego typu rejonach. Odwrotna sytuacja występuje w przypadku oceny mieszkań ze względu na położenie w rejonie szczególnie zagrożonym przestępczością, przemocą, wandalizmem, w pobliżu melin. W 2018 r. problem ten dotyczył 0,9% analizowanych gospodarstw na wsi i 4,2% w mieście.

2.5. Subiektywna ocena sytuacji materialnej

2.5. Subjective evaluation of financial situation

Osoby starsze częściej oceniają swoją sytuację materialną jako gorszą niż osoby młodsze. W 2018 r. w 11,8% gospodarstw domowych złożonych wyłącznie z seniorów, sytuacja materialna była określana jako raczej zła lub zła, podczas gdy w gospodarstwach złożonych wyłącznie z osób młodszych, sytuacja w ten sposób oceniona została w 6,1% przypadków. Na wsi sytuacja materialna negatywnie oceniona była w 15,1% gospodarstw domowych wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej, a w mieście – w 10,6% gospodarstw. Najczęściej seniorzy określali swoją sytuację materialną jako przeciętną – deklarowało tak 54,8% gospodarstw domowych osób starszych (53,1% w miastach i 59,5% na wsi).

W porównaniu do roku poprzedniego samoocena w zakresie sytuacji materialnej osób starszych uległa poprawie. W 2018 r. w stosunku do roku poprzedniego sytuacją złą lub raczej złą charakteryzowało się o 4,1 p. proc. mniej gospodarstw tworzonych wyłącznie przez osoby w wieku 60 lat i więcej, natomiast bardzo dobrą lub raczej dobrą – o 6,0 p. proc. W porównaniu do 2015 r. niezadowolającą sytuację miało o 5,9 p. proc. mniej gospodarstw osób starszych, a bardzo dobrą lub raczej dobrą – o 10,1 p. proc. więcej.

Tablica 15. Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2018 r.
Table 15. Subjective evaluation of financial situation of households in 2018

Wyszczególnienie Specification	Gospodarstwa domowe w % danej grupy gospodarstw Households in % of a given household group			
	bez osób w wieku 60 lat i więcej without persons aged 60 and more	wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej only with persons aged 60 and more		
		razem total	w tym of which	
			1-osobowe 1-person	2-osobowe 2-person
Ogółem Total				
Bardzo dobra i raczej dobra Very good and quite good	51,4	33,5	24,1	44,6
Przeciętna Average	42,5	54,8	58,2	50,8
Raczej zła i zła Rather bad and bad	6,1	11,8	17,7	4,6
Miasta Urban areas				
Bardzo dobra i raczej dobra Very good and quite good	53,8	36,2	26,6	47,7
Przeciętna Average	40,3	53,1	57,2	48,5
Raczej zła i zła Rather bad and bad	5,8	10,6	16,2	3,8

Tablica 15. Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2018 r. (dok.)
 Table 15. Subjective evaluation of financial situation of households in 2018 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Gospodarstwa domowe w % danej grupy gospodarstw Households in % of a given household group			
	bez osób w wieku 60 lat i więcej without persons aged 60 and more	wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej only with persons aged 60 and more		
		razem total	w tym of which	
			1-osobowe 1-person	2-osobowe 2-person
Wieś Rural areas				
Bardzo dobra i raczej dobra Very good and quite good	46,0	25,4	16,8	35,5
Przeciętna Average	47,4	59,5	61,2	57,6
Raczej zła i zła Rather bad and bad	6,7	15,1	22,0	6,9

Samoocena sytuacji materialnej seniorów zależy w dużym stopniu od wielkości gospodarstwa domowego. W gospodarstwach jednoosobowych, seniorzy znacznie częściej określają ją jako złą lub raczej złą. Szczególnie negatywnie swoją sytuację oceniają seniorzy mieszkający samotnie na wsi. W ich przypadku odsetek gospodarstw mających „raczej złą lub złą” sytuację materialną w 2018 r. wyniósł 22,0%. Natomiast najbardziej zadowoleni ze swojej sytuacji materialnej byli seniorzy mieszkający w dwuosobowych gospodarstwach domowych składających się z osób starszych w mieście (w 47,7% takich gospodarstwach oceniono sytuację jako bardzo dobrą lub raczej dobrą).

Rozdział 3

Chapter 3

Stan i ochrona zdrowia oraz pomoc społeczna – wybrane zagadnienia dotyczące osób starszych

Health status, health care and social assistance

– selected issues concerning the elderly

3.1. Ambulatoryjna opieka zdrowotna

3.1. Out-patient health care

Ambulatoryjna opieka zdrowotna obejmuje świadczenia udzielane w zakresie porad lekarskich podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej oraz porad stomatologicznych w przychodniach i w ramach praktyk lekarskich.

W końcu 2018 r. w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej funkcjonowało 21881 przychodni oraz 909 praktyk lekarskich, a także 3911 praktyk stomatologicznych. Zgodnie ze sprawozdawczością placówek ochrony zdrowia w 2018 r. udzielono 322,6 mln porad, w tym osobom w wieku 65 lat i więcej – 95,5 mln. Porady udzielone osobom 65 lat i więcej stanowiły 29,6% ogólnej ich liczby. Większość porad dla osób starszych udzielono w miastach – 80,8 mln, podczas gdy na wsi – 14,7 mln.

W podstawowej opiece zdrowotnej lekarze udzielili osobom w wieku 65 lat i więcej 56,5 mln porad, co stanowiło 32,9% ogólnej liczby porad w tym zakresie. W opiece specjalistycznej lekarze udzielili osobom we wskazanym wieku 33,7 mln porad, tj. 28,9% wszystkich porad specjalistycznych. Lekarze dentyści udzielili tej grupie osób 5,3 mln porad, co stanowiło 15,5% wszystkich porad w tym zakresie.

Tablica 16. Porady udzielone w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej^a w 2018 r.
Table 16. Consultations provided within the scope of the out-patient health care^a in 2018

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Lekarskie Doctors		Stomatologiczne Stomatological
		podstawowej opieki zdrowotnej primary health care	specjalistyczne specialized care	
w tys. in thousands				
Ogółem Total	322630,3	171928,3	116315,4	34386,7
miasta urban areas	274320,9	131646,0	113261,4	29413,6
wieś rural areas	48309,4	40282,3	3054,0	4973,1
Osoby w wieku 0–64 lata Persons aged 0–64	227143,5	115416,6	82660,0	29066,9
miasta urban areas	193544,7	88454,9	80317,8	24772,0
wieś rural areas	33598,8	26961,8	2342,2	4294,9

a Łącznie z poradami nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej; bez porad udzielonych w izbach przyjęć szpitali ogólnych.
a Including health care consultations available at night and on holidays; excluding consultations provided in emergency rooms of general hospitals.

Tablica 16. Porady udzielone w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej^a w 2018 r. (dok.)
 Table 16. Consultations provided within the scope of the out-patient health care^a in 2018 (cont.)

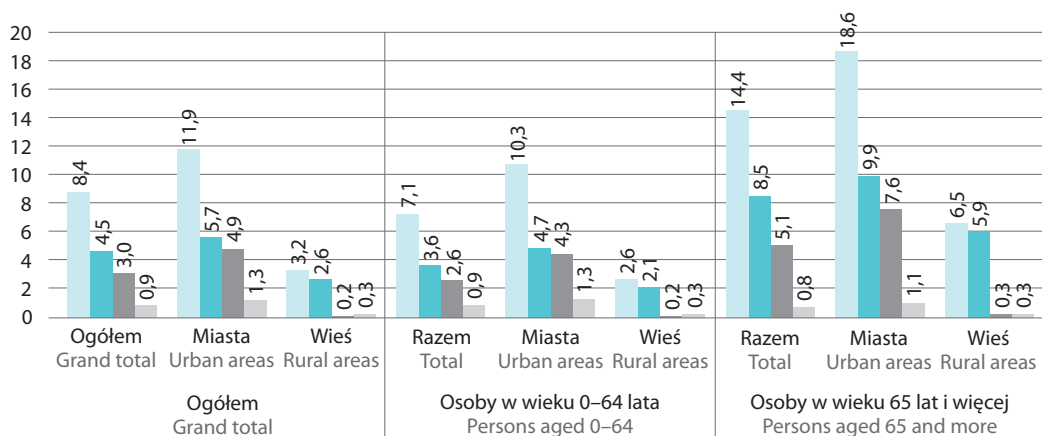
Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Lekarskie Doctors		Stomatologiczne Stomatological
		podstawowej opieki zdrowotnej primary health care	specjalistyczne specialized care	
		w tys. in thousands		
Osoby w wieku 65 lat i więcej Persons aged 65 and more	95486,8	56511,7	33655,4	5319,8
miasta urban areas	80776,3	43191,1	32943,6	4641,6
wieś rural areas	14710,6	13320,6	711,8	678,2

^a Łącznie z poradami nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej; bez porad udzielonych w izbach przyjęć szpitali ogólnych.
^a Including health care consultations available at night and on holidays; excluding consultations provided in emergency rooms of general hospitals.

Przeciętna liczba porad udzielonych w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2018 r. wyniosła 8,4 porady. Osoby w wieku 65 lat i więcej korzystały z porad częściej niż pozostałe. W 2018 r. taka osoba przeciętnie skorzystała z 14,4 porad, tj. z ponad 2-krotnie większej liczby porad niż osoby młodsze.

Wykres 21. Przeciętna liczba porad udzielonych w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej przypadająca na 1 mieszkańca w 2018 r.

Chart 21. Average number of consultations within the scope of the out-patient health care per capita in 2018

Porady:

Consultations:

W strukturze porad udzielonych osobom w wieku 65 lat i więcej dominowały porady w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej, stanowiły one 59,2% udzielonych porad ambulatoryjnych. W przypadku porad udzielonych w miastach udział ten wyniósł 53,5%, natomiast na wsi – 90,6%.

Tablica 17. Struktura porad ambulatoryjnych według rodzaju porad udzielonych osobom w wieku 65 lat i więcej w 2018 r.

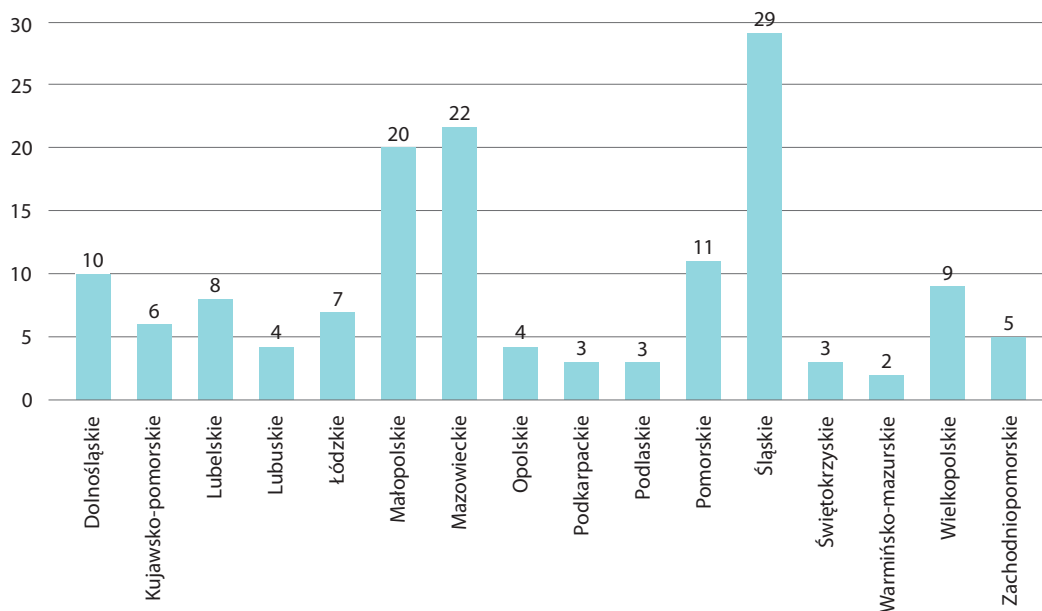
Table 17. Structure of out-patient health care consultations by the type of consultation provided for persons aged 65 and more in 2018

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Lekarskie Doctors		Stomatologiczne Stomatological
		podstawowej opieki zdrowotnej primary health care	specjalistyczne specialized	
		w % in %		
Ogółem Total	100,0	59,2	35,2	5,6
Miasta Urban areas	100,0	53,5	40,8	5,7
Wieś Rural areas	100,0	90,6	4,8	4,6

W grudniu 2018 r. w Polsce działało 146 poradni geriatrycznych. Najwięcej z nich zlokalizowanych było w województwie śląskim – 29, kolejnymi województwami pod względem liczebności tego typu poradni było województwo mazowieckie (22 poradnie) oraz małopolskie (20 poradni). Najmniej poradni geriatrycznych funkcjonowało w województwach warmińsko-mazurskim (jedynie 2 poradnie) oraz świętokrzyskim, podlaskim, podkarpackim (3 poradnie). Analizując liczbę ludności w wieku senioralnym przypadającą na jedną poradnię geriatryczną można stwierdzić, że najlepszą sytuacją charakteryzowało się województwo małopolskie, gdzie na jedną poradnię przypadło 39,2 tys. osób w wieku 60 lat i więcej, najgorszą zaś województwo warmińsko-mazurskie, gdzie na jedną poradnię przypadało 166,7 tys. seniorów.

Wykres 22. Poradnie geriatryczne według województw w 2018 r.

Chart 22. Geriatric clinics by voivodships in 2018

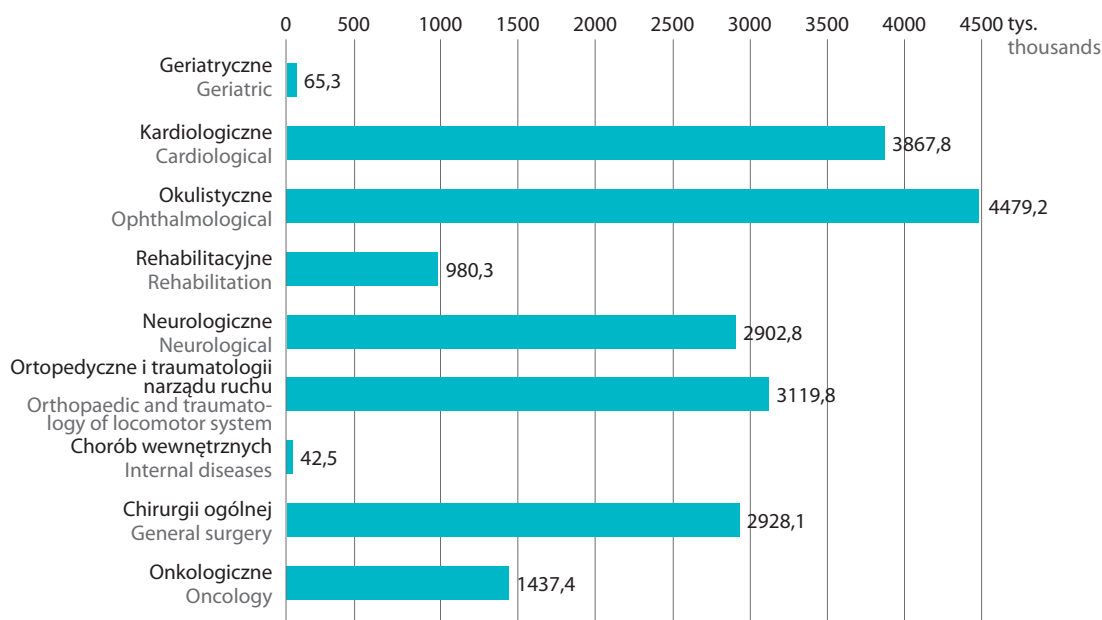
W 2018 r. w poradniach geriatrycznych udzielono 73,7 tys. porad lekarskich, w tym kobietom – 52,5 tys. (71,2%). Najwięcej porad odnotowano w województwie śląskim – 15,7 tys. porad oraz w województwie małopolskim – 15,6 tys. porad. W dwóch województwach o najwyższej liczbie porad geriatrycznych udzielono łącznie 42,4% ich ogólnej liczby.

Według danych Narodowego Funduszu Zdrowia osobom w wieku 60 lat i więcej udzielono 66,4 mln porad lekarskich podstawowej opieki zdrowotnej, najwięcej w województwie mazowieckim (8,4 mln) oraz śląskim (7,5 mln), najmniej zaś w województwach opolskim (1,7 mln) oraz lubuskim (1,8 mln).

Najwięcej specjalistycznych porad lekarskich udzielonych osobom w wieku 60 lat i więcej finansowanych przez NFZ, zanotowano w poradniach okulistycznych – 4,5 mln oraz kardiologicznych – 3,9 mln.

Wykres 23. Porady lekarskie finansowane z NFZ udzielone w wybranych poradniach specjalistycznych osobom w wieku 60 lat i więcej w 2018 r.

Chart 23. Doctors consultations financed from NHF provided in given specialized clinics for persons aged 60 and more in 2018

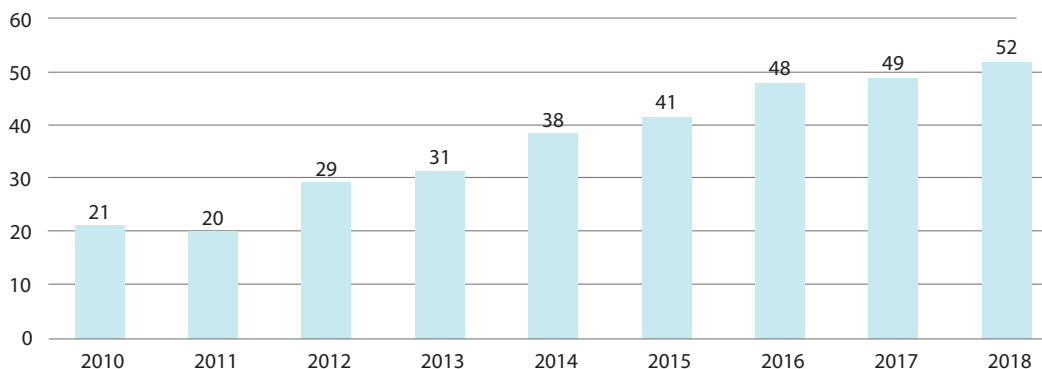
Źródło: Dane NFZ.
Source: NHF data.

3.2. Stacjonarna i uzdrowskowa opieka zdrowotna

3.2. In-patient and health resort health care

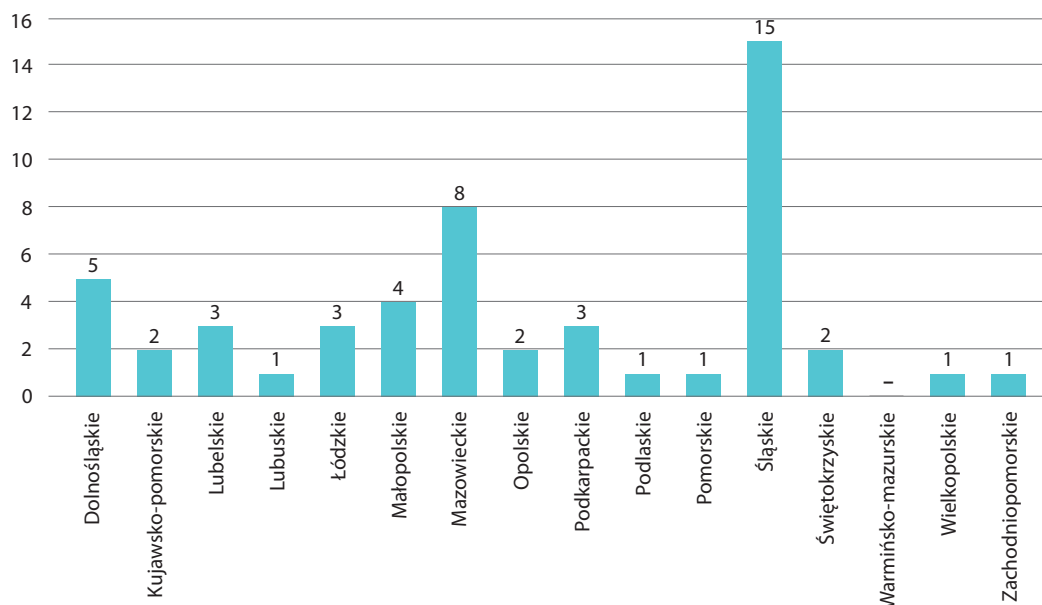
Stacjonarną opiekę zdrowotną w Polsce w 2018 r. zapewniało 949 szpitali ogólnych z liczbą łóżek wynoszącą 181732. W opiece stacjonarnej oddziałami szpitalnymi zapewniającymi kompleksową opiekę medyczną i usługi pielęgniarские osobom w starszym wieku są oddziały geriatryczne. Liczba tych oddziałów w ostatnich latach systematycznie rosła. W 2010 r. w Polsce było 21 oddziałów geriatrycznych w szpitalach ogólnych, do roku 2018 liczba tych oddziałów wzrosła do 52.

Wykres 24. Oddziały geriatryczne
Chart 24. Geriatric wards

Na koniec 2018 r. oddziały geriatryczne dysponowały 1143 łózkami, na których w ciągu roku leczono 31,9 tys. osób. Najwięcej oddziałów geriatrycznych w 2018 r. zlokalizowanych było w województwie śląskim – 15 oddziałów, co stanowiło 28,8% ogólnej liczby oddziałów geriatrycznych w Polsce. Drugim pod względem liczebności oddziałów geriatrycznych województwem było mazowieckie, w którym usytuowanych było 8 z nich. W pięciu województwach funkcjonowało jedynie po 1 oddziale geriatrycznym.

Wykres 25. Oddziały geriatryczne według województw w 2018 r.
Chart 25. Geriatric wards by voivodships in 2018

Do oddziałów, na których ze względu na swoją specyfikę leczone są przede wszystkim osoby w wieku senioralnym należą także oddziały długoterminowej i hospicyjno-paliatywnej stacjonarnej opieki zdrowotnej. Zalicza się do nich zakłady opiekuńczo-lecznicze, zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze, hospicja i oddziały paliatywne. W 2018 r. zakłady te udzieliły pomocy 102,3 tys. osób, w tym 78,4 tys. osób w wieku 65 lat i więcej. W 2018 r. osoby 65 lat i więcej stanowiły więc 76,6% pacjentów tych oddziałów. W przypadku osób w tej grupie wieku, leczenia potrzebowało 25,0 tys. mężczyzn oraz 53,3 tys. kobiet. W przeliczeniu na 10 tys. ludności w wieku 65 lat i więcej 118,4 pacjentów skorzystało z tej formy leczenia.

Tablica 18. Pacjenci długoterminowej i hospicyjno-paliatywnej stacjonarnej opieki zdrowotnej^a w 2018 r.
Table 18. Patients of long-term, hospice and palliative in-patient health care^a in 2018

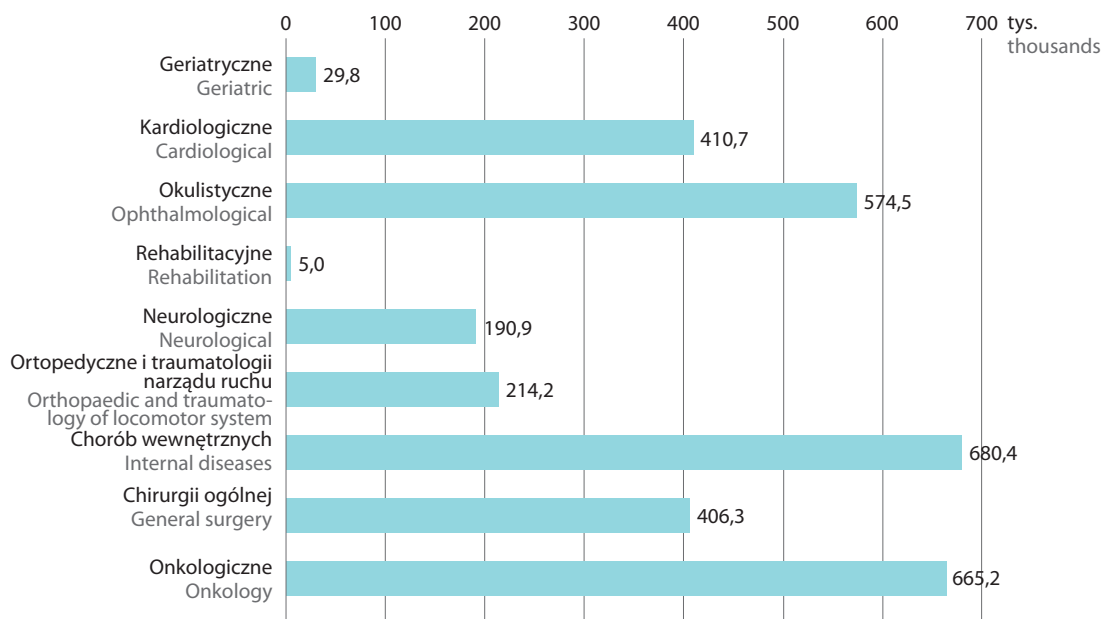
Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym w wieku Of which at age	
		0–64 lata 0–64	65 lat i więcej 65 and more
W liczbach bezwzględnych In absolute numbers			
Ogółem Total	102296	23928	78368
Mężczyźni Male	41202	16166	25036
Kobiety Female	61094	7762	53333
Na 10 tys. ludności w danej grupie Per 10 thousand population of a given group			
Ogółem Total	26,6	7,5	118,4
Mężczyźni Male	22,2	10,1	95,7
Kobiety Female	30,8	4,9	133,3

a W ciągu roku.
a During a year.

Według danych Narodowego Funduszu Zdrowia w 2018 r. najwięcej osób w wieku 60 lat i więcej leczonych było na oddziałach chorób wewnętrznych – 680,4 tys., onkologicznych – 665,2 tys. oraz okulistycznych – 574,5 tys. Pacjentów oddziałów geriatrycznych finansowanych przez NFZ było 29,8 tys.

Wykres 26. Osoby w wieku 60 lat i więcej leczone w szpitalach ogólnych finansowane z NFZ według wybranych specjalizacji w 2018 r.

Chart 26. Persons aged 60 and more treated in general hospitals financed from the NHF by selected specialization in 2018

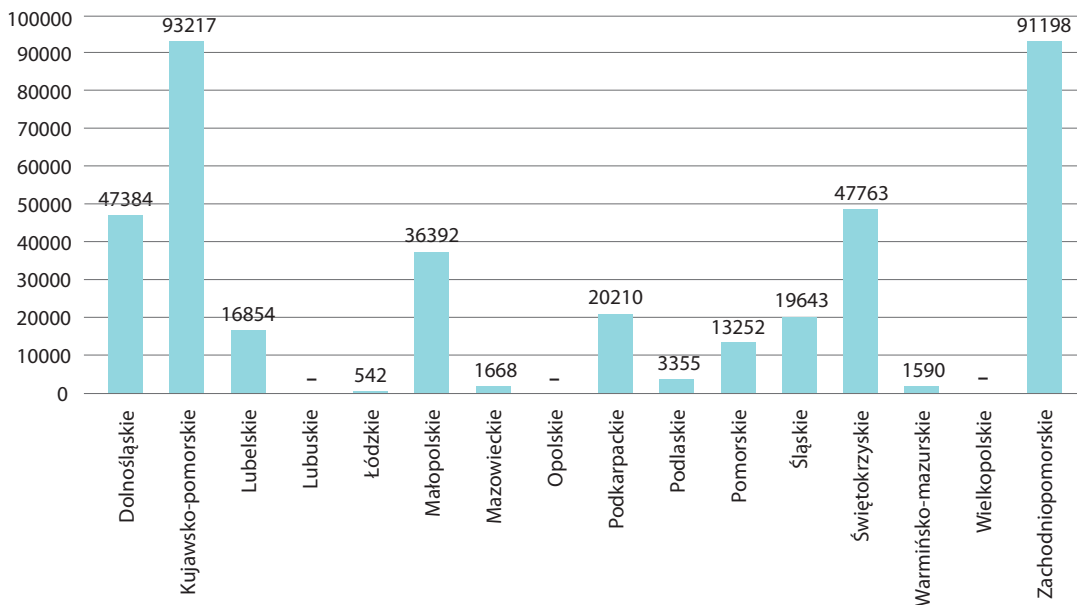

Źródło: Dane NFZ.
Source: NHF data.

W 2018 r. odnotowano 838,5 tys. kuracjuszy lecznictwa uzdrowiskowego, w tym w wieku 65 lat i więcej – 393,1 tys. Po odliczeniu cudzoziemców leczonych stacjonarnie liczba kuracjuszy ukształtowała się na poziomie 790,6 tys., w tym osób w wieku 65 lat i więcej – 364,2 tys. Odsetek osób korzystających z uzdrowisk w populacji osób w tej grupie wieku wyniósł 5,5%, podczas gdy dla całej populacji Polski wyniósł 2,1%.

Liczba kuracjuszy lecznictwa uzdrowiskowego w wieku 65 lat i więcej jest zróżnicowana regionalnie. Najwięcej osób leczyło się w województwie kujawsko-pomorskim – 23,7% ogólnej ich liczby oraz zachodnio-pomorskim – 23,2%, najmniej w województwie łódzkim – 0,1%. W trzech województwach: lubuskim, opolskim i wielkopolskim nie było zlokalizowanego żadnego zakładu uzdrowiskowego.

Wykres 27. Kuracjusze zakładów uzdrowiskowych w wieku 65 lat i więcej według województw w 2018 r.
Chart 27. Patients aged 65 and more in health resort facilities by voivodships in 2018

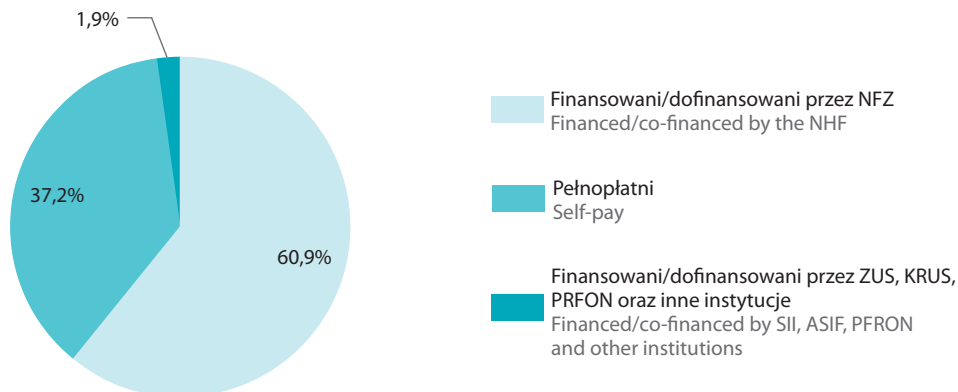

Większość kuracjuszy w wieku 65 lat i więcej było leczonych w opiece uzdrowiskowej w trybie stacjonarnym. Takich pacjentów było 359,8 tys., co stanowiło 91,5% ogólnej liczby kuracjuszy w tym wieku. W trybie ambulatoryjnym leczonych było 33,3 tys. osób w wieku 65 lat i więcej (8,5% ogólnej liczby pacjentów w tym wieku).

Analizując sposób finansowania stacjonarnego lecznictwa uzdrowiskowego osób w wieku 65 lat i więcej należy zauważyć, iż w 2018 r. 60,9% pobytów było finansowanych lub dofinansowanych przez NFZ, 37,2% osób samodzielnie opłacało swoje leczenie, natomiast pozostałe 1,9% osób korzystało z finansowania lub dofinansowania pobytu przez ZUS, KRUS, PFRON lub inne instytucje.

Wykres 28. Kuracjusze zakładów uzdrowiskowych w opiece stacjonarnej według sposobu finansowania w 2018 r.

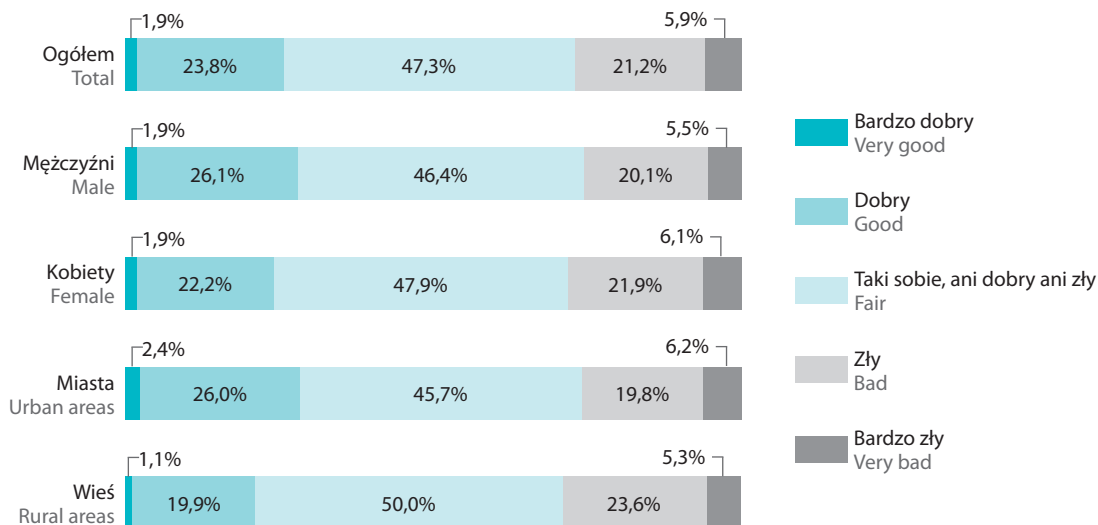
Chart 28. Patients in health resort facilities in in-patient health care by type of financing in 2018

3.3. Samoocena stanu zdrowia**3.3. Self-perceived health**

W 2018 r. 59,2% osób w wieku 16 lat i więcej oceniło swój stan zdrowia jako bardzo dobry lub dobry. Osoby w wieku 60 lat i więcej znacznie rzadziej wskazywały na dobry lub bardzo dobry stan swojego zdrowia. Jedynie 1,9% osób w wieku senioralnym uznało swój stan zdrowia jako bardzo dobry, odpowiedź „dobry” wskazało 23,8% seniorów. Lepiej swój stan zdrowia wśród seniorów oceniali mężczyźni niż kobiety. Dobry lub bardzo dobry stan zdrowia według swojej oceny miało 28,0% mężczyzn i 24,1% kobiet. Znaczne różnice w samoocenie zdrowia osób w wieku 60 lat i więcej można dostrzec biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania. Dobrze lub bardzo dobrze swoje zdrowie oceniało 28,4% mieszkańców miast oraz 21,1% mieszkańców wsi.

Wykres 29. Samoocena stanu zdrowia osób w wieku 60 lat i więcej w 2018 r.

Chart 29. Self-perceived health of persons aged 60 and more in 2018

W 2018 r. na długotrwałe problemy zdrowotne lub choroby przewlekłe trwające przez 6 miesięcy lub więcej (lub przewidywane, że będą tyle trwały) uskarżało się 38,2% osób w wieku 16 lat lub więcej. W przypadku osób w wieku senioralnym na tego typu dolegliwości skarżyło się aż 67,0% osób, przy czym kobiety częściej niż mężczyźni sygnalizowały takie choroby (odpowiednio 69,2% i 63,8%).

Ograniczoną zdolność wykonywania czynności z powodu problemów zdrowotnych, trwającą co najmniej ostatnie 6 miesięcy miało w 2018 r. 24,0% ludności w wieku 16 lat i więcej, przy czym poważnie ograniczona dotyczyła 7,5% osób, natomiast ograniczona, ale niezbyt poważnie – 16,4%. W przypadku osób w wieku 60 lat i więcej udział osób o ograniczonej zdolności wykonywania czynności był wyższy i wyniósł w 2018 r. 45,2%. Poważnie ograniczona zdolność wykonywania czynności dotyczyła 15,3% seniorów, natomiast ograniczona, ale niezbyt poważnie – 29,9%. Brak ograniczeń wskazywało 54,8% osób w wieku senioralnym. Lepiej swoją sprawność oceniają mężczyźni niż kobiety w wieku 60 lat i więcej. Wśród mężczyzn odsetek wskazujących na brak ograniczeń wykonywania czynności wyniósł 57,5%, natomiast wśród kobiet – 53,0%.

Porównując ograniczoną zdolność wykonywania czynności wśród mieszkańców miast i wsi należy zauważyć wyższy odsetek osób z poważnie ograniczoną zdolnością do wykonywania czynności wśród seniorów mieszkających w mieście (15,6%) niż na wsi (14,7%). Na wsi odsetek osób z ograniczoną, ale niezbyt poważnie zdolnością wykonywania czynności wśród seniorów w 2018 r. ukształtował się na poziomie 32,3%, natomiast w mieście na poziomie – 28,5%.

Tablica 19. Zdolność wykonywania czynności według rodzaju/stopnia ograniczeń w 2018 r.
Table 19. Limitation in activities by type/level in 2018

Wyszczególnienie Specification	Zdolność wykonywania czynności Limitation in activities		Brak ograniczeń No limitation
	poważnie ograniczona severe	ograniczona, ale niezbyt poważnie limited, but not severely	
w % danej grupy in % of a given groups			
Osoby w wieku 16 lat i więcej Persons aged 16 and more			
Ogółem Grand total	7,5	16,4	76,0
mężczyźni male	7,4	14,7	77,8
kobiety female	7,6	17,8	74,6
Miasta Urban areas	7,6	15,9	76,4
Wieś Rural areas	7,3	17,2	75,4
Osoby w wieku 60 lat i więcej Persons aged 60 and more			
Razem Total	15,3	29,9	54,8
mężczyźni male	14,6	27,9	57,5
kobiety female	15,8	31,3	53,0
Miasta Urban areas	15,6	28,5	55,9
Wieś Rural areas	14,7	32,3	53,0

W 2018 r. potrzebę skorzystania z leczenia lub badania w ostatnich 12 miesiącach wskazywało 58,1% osób w wieku 16 lat i więcej. Osoby w wieku 60 lat i więcej, z racji gorszego stanu zdrowia, częściej potrzebowały skorzystać z leczenia lub badania niż osoby młodsze. W 2018 r. na 100 seniorów 69 chciało skorzystać z leczenia lub badania, częściej kobiety (71 na 100) niż mężczyźni (66 na 100). W przypadku osób starszych również zauważyć można zróżnicowanie ze względu na miejsce zamieszkania. W przypadku mieszkańców miast 72,0% osób w wieku senioralnym chciało skorzystać z leczenia lub badania, podczas gdy w przypadku mieszkańców wsi odsetek ten ukształtował się na poziomie 64,5%.

Osoby zgłaszające chęć skorzystania z leczenia lub badania zwykle za każdym razem miały taką możliwość. W populacji osób w wieku 16 lat i więcej w 2018 r. 14,6% osób co najmniej raz nie skorzystało z leczenia lub badania mimo istnienia takiej potrzeby. W przypadku osób w wieku senioralnym zaspokojenie potrzeb w zakresie badania lub leczenia było wyższe. Aż 87,7% seniorów skorzystało z badania lub leczenia za każdym razem kiedy była taka potrzeba. Zaspokojenie tych potrzeb jest niezależne od płci, natomiast analizując miejsce zamieszkania, zanotować można wyższy stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie leczenia lub badania wśród seniorów mieszkających w miastach (88,8%) niż na wsi (85,7%).

Jako główną przyczynę niezaspokojonych potrzeb w zakresie badania lub leczenia w 2018 r. wskazywano zbyt długą kolejkę oczekujących. Przyczyna ta dotyczyła 40,4% osób w wieku senioralnym, które musiały zrezygnować z leczenia lub badania. Kolejnymi wskazywanymi przyczynami była chęć poczekania i sprawdzenia czy problem sam minie oraz brak środków finansowych na leczenie. Przyczyny te były wskazywane przez odpowiednio 22,7% oraz 17,2% osób w wieku 60 lat i więcej.

Tablica 20. Niezaspokojone potrzeby w zakresie leczenia lub badania według przyczyn w 2018 r.

Table 20. Unmet needs with regard to health care services or examination by cause in 2018

Wyszczególnienie Specification	Zbyt długa lista/kolejka oczekujących Too long waiting list	Nie było mnie na to stać (wizyta była zbyt droga lub nieobjęta ubezpieczeniem zdrowotnym) Could not afford to (the consultation too expensive or not covered by the insurance fund)	Chciałem(-am) poczekać i zobaczyć czy problem sam minie Wanted to see if problem got better on its own	Zbyt duża odległość, brak środka transportu Too far to travel, no means of transport	Lęk przed lekarzem, szpitalami, badaniem lub leczeniem Fear of doctor/ /hospitals/ /examination/ /treatment	Pozostałe powody Other reasons
		w % danej grupy in % of a given groups				
Osoby w wieku 16 lat i więcej Persons aged 16 and more						
Ogółem Grand total	33,1	13,4	24,8	3,0	2,4	23,4
Osoby w wieku 60 lat i więcej Persons aged 60 and more						
Razem Total	40,4	17,2	22,7	5,8	4,0^a	9,9
mężczyźni male	39,8	14,8	24,7	6,0 ^a	.	9,8 ^a
kobiety female	40,7	18,7	21,5	5,7 ^a	.	9,9
Miasta Urban areas	44,0	16,3	22,1	.	.	12,0
Wieś Rural areas	34,9	18,6	23,8	10,0 ^a	.	6,8 ^a

a Zjawisko istniało, w wielkości większej lub równej 20 przypadków z próby, ale mniejszej niż 50.

a Magnitude more than or equal to 20 for the cases of a given sample but less than 50.

3.4. Wydatki publiczne na ochronę zdrowia

3.4. Public expenditure on health care

Wydatki publiczne na ochronę zdrowia obejmują wydatki Narodowego Funduszu Zdrowia, budżetu państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego. W strukturze tych wydatków dominują wydatki NFZ, których udział w 2018 r. ukształtował się na poziomie 85%.

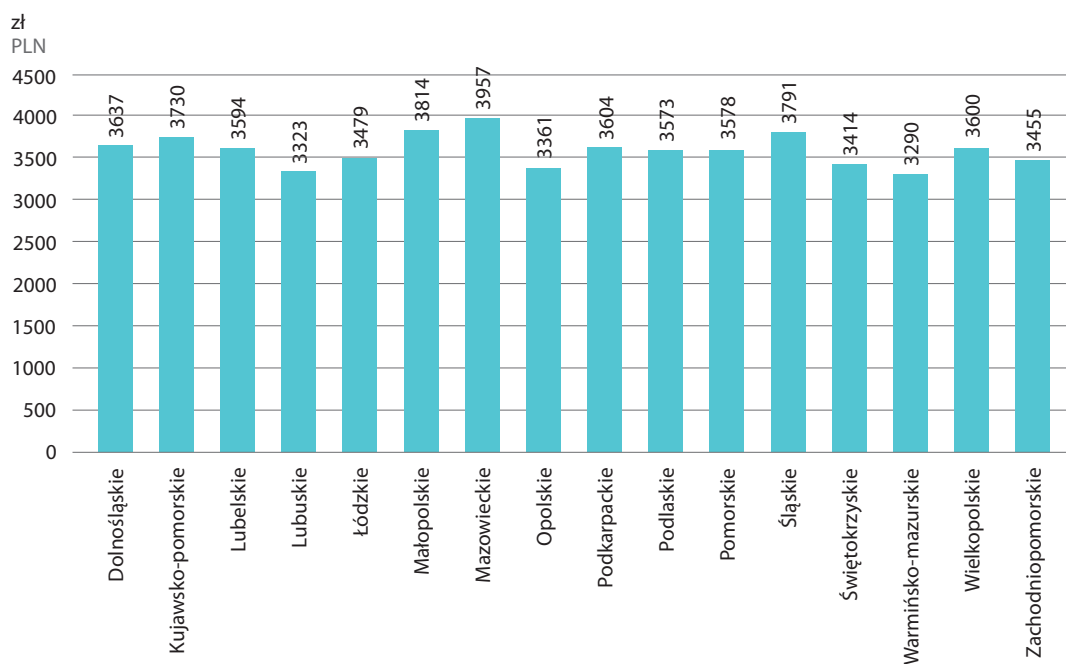
Koszty świadczeń zdrowotnych poniesione przez NFZ w 2018 r. wyniosły 81,1 mld zł i w stosunku do roku poprzedniego wzrosły o 4,8 mld zł tj. 6,3%. Znaczną część wydatków na opiekę zdrowotną stanowią wydatki ponoszone na rzecz osób w wieku 60 lat i więcej. Wydatki te, finansowane przez NFZ, wyniosły w 2018 r. 34,0 mld zł i wzrosły w stosunku do roku poprzedniego o 2,7 mld zł, tj. o 8,5%.

Liczba seniorów determinuje wysokość wydatków ponoszonych przez NFZ na ich świadczenia zdrowotne w poszczególnych województwach. W 2018 r. najwyższe wydatki odnotowano w województwach mazowieckim – 5136,7 mln zł oraz śląskim – 4344,7 mln zł, natomiast najniższe w województwach lubuskim i opolskim – odpowiednio 820,6 mln zł i 809,4 mln zł.

Wydatki środków publicznych będących w dyspozycji NFZ na świadczenia opieki zdrowotnej w przeliczeniu na jedną osobę leczoną w wieku 60 lat i więcej w 2018 r. wyniosły 3861 zł i były wyższe o 6,0% od wydatków poniesionych w 2017 r. Najwięcej środków na jedną osobę leczoną w wieku 60 lat i więcej wydatkowano w województwach mazowieckim oraz małopolskim (odpowiednio 3957 zł oraz 3814 zł), najmniej zaś w województwach lubuskim – 3323 zł oraz warmińsko-mazurskim – 3290 zł.

Wykres 30. Wydatki NFZ na świadczenia opieki zdrowotnej na 1 osobę leczoną w wieku 60 lat i więcej według województw w 2018 r.

Chart 30. The NHF expenditure on health care services per treated person aged 60 and more by voivodships in 2018

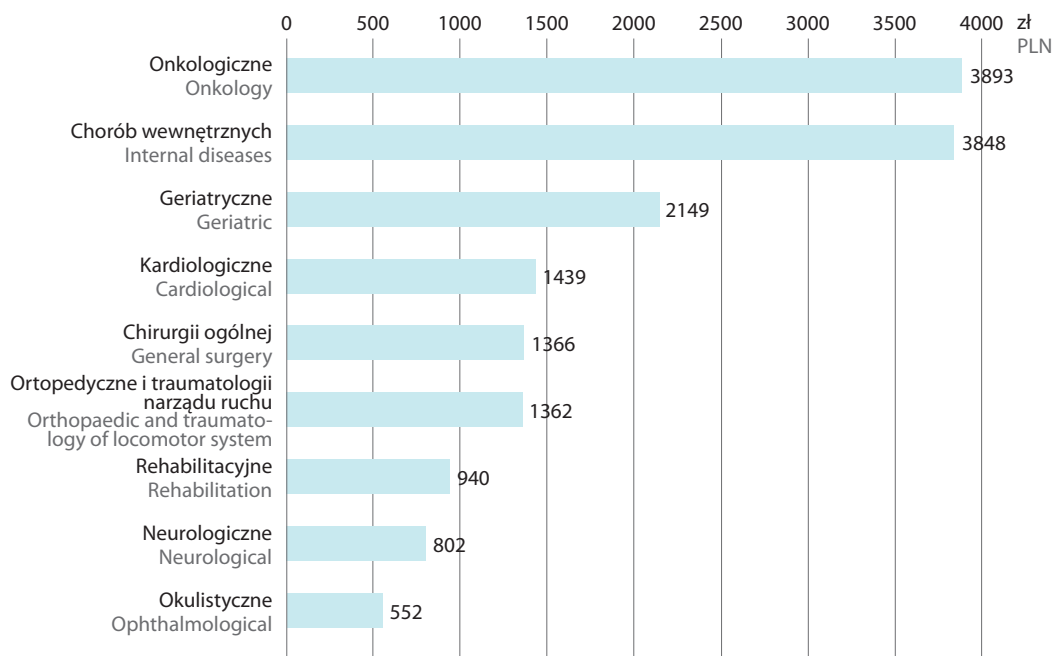
Źródło: Dane NFZ.
Source: NHF data.

Środki finansowe przeznaczone na realizację świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie geriatry, poniesione przez Narodowy Fundusz Zdrowia, w 2018 r. wyniosły 102,2 mln zł i były o 7,0 mln wyższe niż w roku poprzednim. Na szpitalną opiekę geriatryczną przeznaczono 98,7 mln zł, natomiast na leczenie ambulatoryjne 3,5 mln zł. Wydatki te są zróżnicowane regionalnie. Najwięcej takich środków wydatkowano w województwie śląskim – 27,4 mln zł, małopolskim – 12,5 mln zł oraz mazowieckim – 10,7 mln zł. Najmniej na opiekę geriatryczną wydatkowano w województwie pomorskim – 0,6 mln zł oraz warmińsko-mazurskim – jedynie 0,1 mln zł.

Analizując wydatki NFZ na świadczenia opieki zdrowotnej na jedną osobę leczoną w wieku 60 lat i więcej w 2018 r. w podziale na rodzaje udzielanych świadczeń¹ należy zauważyć, że najwyższe kwoty w 2018 r. przeznaczono na opiekę z zakresu onkologii (3893 zł), chorób wewnętrznych (3848 zł) oraz geriatry (2149 zł), natomiast najniższe na świadczenia neurologiczne i okulistyczne, odpowiednio 802 zł i 552 zł.

Wykres 31. Wydatki NFZ na świadczenia opieki zdrowotnej na 1 osobę leczoną w wieku 60 lat i więcej według wybranych specjalizacji w 2018 r.

Chart 31. The NHF expenditure on health care services provided to a treated person aged 60 and more by selected specialisation in 2018

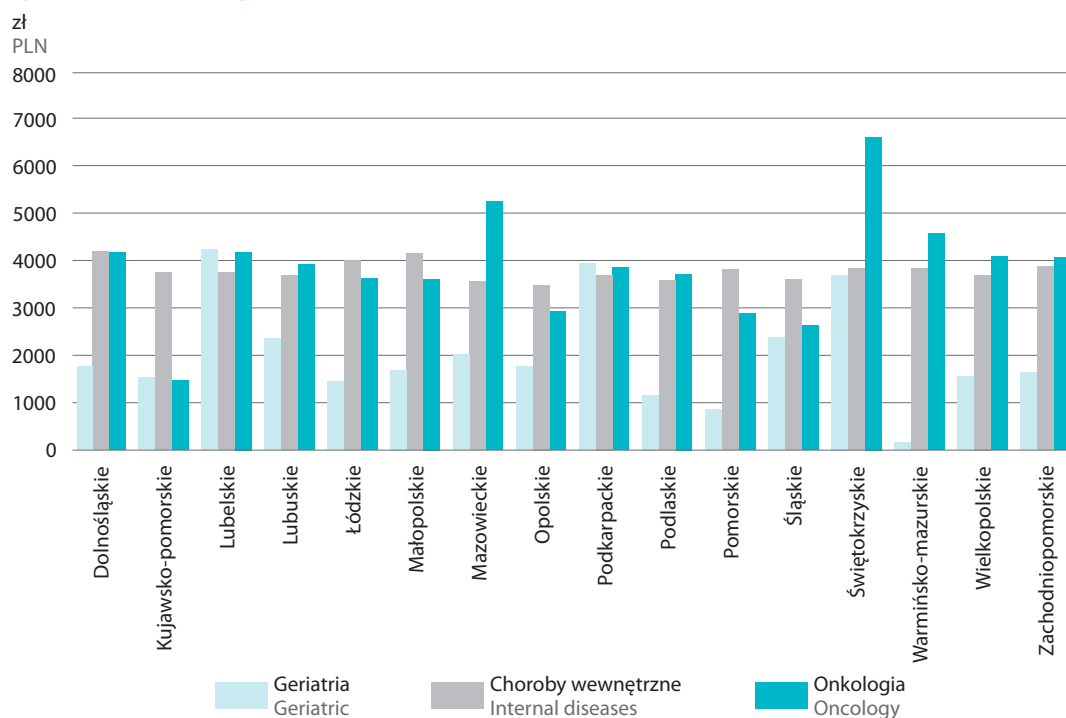
Źródło: Dane NFZ.
Source: NHF data.

Wśród województw, w których w 2018 r. poniesiono najwyższe wydatki na świadczenia z zakresu geriatry na jedną osobę leczoną należy wymienić: lubelskie (4283 zł), podkarpackie (3991 zł) i świętokrzyskie (3746 zł). Najniższe wydatki w tym zakresie zanotowano natomiast w województwach warmińsko-mazurskim (170 zł) oraz pomorskim (878 zł). Wydatki na leczenie jednej osoby w wieku 60 lat i więcej w przypadku chorób wewnętrznych wahały się od 3534 zł w województwie opolskim do 4246 zł w województwie dolnośląskim. Na świadczenia z zakresu onkologii największe kwoty na jedną leczoną osobę w wieku senioralnym ponoszone były w województwie świętokrzyskim i wyniosły 6686 zł. Najniższą kwotę odnotowano w województwie kujawsko-pomorskim – 1500 zł.

¹ W analizie wzięto pod uwagę świadczenia z zakresu: geriatry, kardiologii, okulistyki, rehabilitacji, neurologii, ortopedii i traumatologii narządu ruchu, opiekę z zakresu chorób wewnętrznych, chirurgii ogólnej oraz onkologii.

Wykres 32. Wydatki środków publicznych z NFZ na świadczenia opieki zdrowotnej na 1 osobę leczoną w wieku 60 lat i więcej według województw i wybranych specjalizacji w 2018 r.

Chart 32. The NHF public expenditure on health care services per treated person aged 60 and more by voivodships and a given specialization in 2018

Źródło: Dane NFZ.
Source: NHF data.

W 2018 r. na refundację leków dla osób w wieku senioralnym przeznaczono 5,6 mld zł. Poziom wydatków na refundację leków dla osób w wieku 60 lat i więcej jest bezpośrednio powiązany z liczebnością tych osób w poszczególnych województwach. Najwięcej środków zostało przeznaczonych w województwie mazowieckim – 767,8 mln zł oraz śląskim – 721,5 mln zł, natomiast najmniej w województwach opolskim i lubuskim – odpowiednio 140,3 mln zł i 134,9 mln zł.

Wydatki na refundację wyrobów medycznych będących przedmiotami ortopedycznymi oraz środkami pomocniczymi finansowanymi przez NFZ dla osób w wieku senioralnym wyniosły 584,8 mln zł. Najwięcej środków przeznaczonych na zaspokojenie potrzeb seniorów w tym zakresie wydatkowano w województwie mazowieckim i śląskim – odpowiednio 74,8 mln zł oraz 76,9 mln zł, najmniej w województwie podlaskim – 6,8 mln zł.

3.5. Pomoc społeczna

3.5. Social assistance

Pod koniec 2018 r. funkcjonowało 1831 stacjonarnych zakładów pomocy społecznej (o 108 placówek więcej niż w 2017 r.), wśród których było 876 domów pomocy społecznej oraz 364 placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku.

**Tablica 21. Zakłady stacjonarnej pomocy społecznej według typu w 2018 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

Table 21. Stationary social welfare facilities by type in 2018
As of 31st December

Województwo Voivodship	Ogółem Total	W tym Of which	
		domy pomocy społecznej social welfare homes	placówki zapewniające całodobową opiekę ^a centres providing full-care ^a
Polska	1 831	876	364
Dolnośląskie	115	57	26
Kujawsko-pomorskie	81	49	8
Lubelskie	79	45	11
Lubuskie	46	23	4
Łódzkie	111	65	18
Małopolskie	165	93	32
Mazowieckie	294	108	107
Opolskie	60	28	13
Podkarpackie	84	48	6
Podlaskie	55	25	9
Pomorskie	119	47	30
Śląskie	227	102	42
Świętokrzyskie	72	37	8
Warmińsko-mazurskie	89	47	11
Wielkopolskie	153	69	28
Zachodniopomorskie	81	33	11

a Osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej.

a To disabled, chronically ill or older persons within the scope of economic activity or their statutory activity..

Najwięcej zakładów stacjonarnej pomocy społecznej zlokalizowanych było w województwie mazowieckim – 294 oraz w województwie śląskim – 227, najmniej zaś w województwie lubuskim – 46 oraz podlaskim – 55.

W końcu 2018 r. zakłady stacjonarnej pomocy społecznej dysponowały 118,9 tys. miejscami, z czego najwięcej miejsc było w domach pomocy społecznej (82,8 tys.). Największą liczbą miejsc w zakładach stacjonarnej pomocy społecznej dysponowało województwo mazowieckie – 17,6 tys. oraz województwo śląskie – 13,6 tys. Najmniej miejsc było w zakładach w województwach lubuskim – 3,0 tys. oraz podlaskim – 3,5 tys.

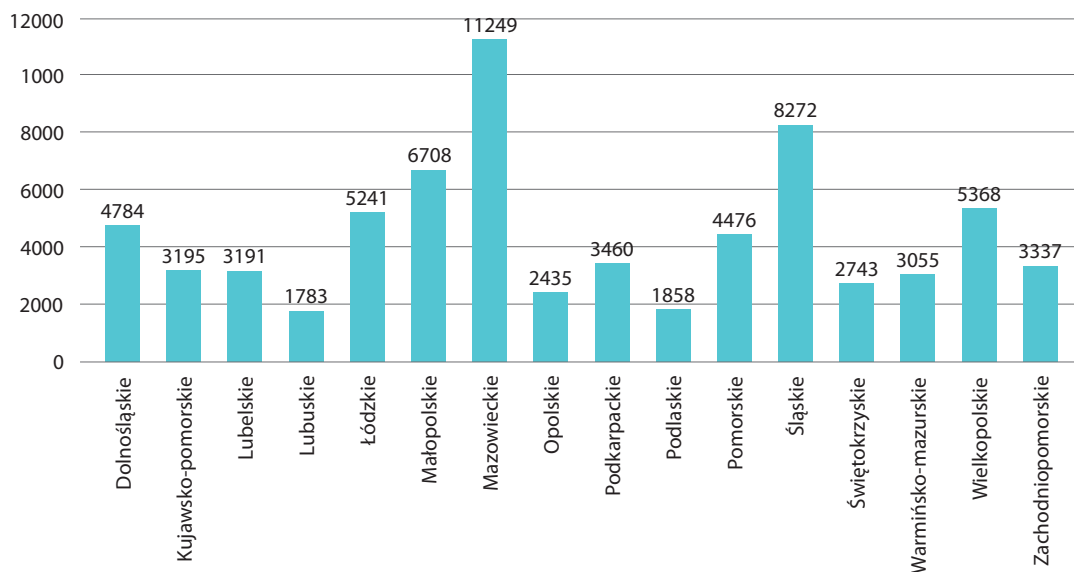
W końcu 2018 r. w zakładach stacjonarnej pomocy społecznej przebywało 113,1 tys. osób, w tym w wieku 60 lat i więcej 71,2 tys. (co stanowiło 62,9% ogólnej liczby mieszkańców tych placówek). W 2018 r. wśród mieszkańców zakładów stacjonarnej pomocy społecznej w wieku 60 lat i więcej większość – 42,5 tys. stanowili mieszkańcy miast, natomiast mieszkańców wsi było 28,7 tys. Analizując strukturę mieszkańców w wieku senioralnym według płci należy zauważyć, iż większość stanowiły kobiety – 54,7% (38,9 tys.).

**Tablica 22. Miejsca w zakładach stacjonarnej pomocy społecznej w 2018 r.
Stan w dniu 31 grudnia****Table 22. Places in stationary social welfare facilities in 2018
As of 31st December**

Województwo Voivodship	Ogółem Total	W tym Of which	
		domy pomocy społecznej social welfare homes	placówki zapewniające całodobową opiekę ^a centres providing full-care ^a
Polska	118869	82801	13542
Dolnośląskie	8384	5729	946
Kujawsko-pomorskie	5679	4096	218
Lubelskie	5717	4506	264
Lubuskie	2983	2335	146
Łódzkie	8165	6545	461
Małopolskie	10652	8138	1250
Mazowieckie	17633	10045	4455
Opolskie	4307	3000	535
Podkarpackie	5913	4752	184
Podlaskie	3504	2443	446
Pomorskie	7609	4451	946
Śląskie	13554	8940	1613
Świętokrzyskie	4529	3569	279
Warmińsko-mazurskie	5358	3915	500
Wielkopolskie	9226	6377	965
Zachodniopomorskie	5656	3960	334

a Osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej.

a To disabled, chronically ill or older persons within the scope of economic activity or their statutory activity.

**Wykres 33. Mieszkańcy zakładów stacjonarnej pomocy społecznej w wieku 60 lat i więcej
według województw w 2018 r.****Stan w dniu 31 grudnia****Chart 33. Number of residents aged 60 and more of stationary social welfare facilities by voivodships in 2018
As of 31st December**

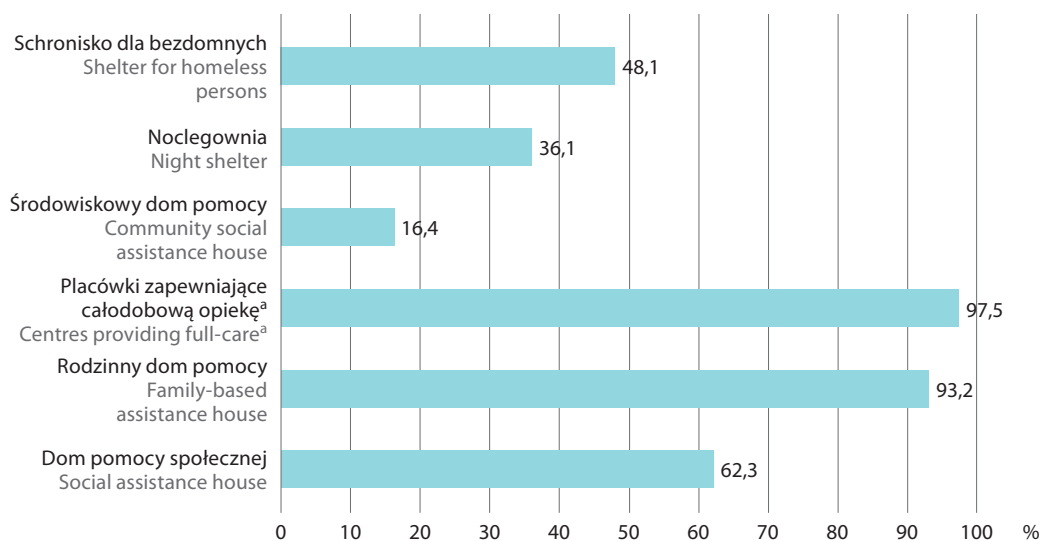
Najwięcej osób w wieku senioralnym korzystało z zakładów stacjonarnej pomocy społecznej w województwie mazowieckim – 11,2 tys. osób oraz śląskim – 8,3 tys. osób, najmniej w województwie lubuskim – 1,8 tys. osób oraz podlaskim – 1,9 tys. osób.

W 2018 r. ponad 7 osób w wieku senioralnym na 1000 ludności w tym wieku korzystało z zakładów stacjonarnej pomocy społecznej. Najwięcej osób korzystało z tego rodzaju wsparcia w województwie opolskim (10 osób na 1000), najmniej zaś w województwach: podlaskim, dolnośląskim, kujawsko-pomorskim i lubelskim (6 osób na 1000).

W 2018 r. w placówkach zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku udział osób w wieku 60 lat i więcej w ogólnej liczbie mieszkańców tych placówek ukształtował się na poziomie 97,5%, w rodzinnych domach pomocy – 93,2%, a w domach pomocy społecznej – 62,3%. Niepokojąco wysoki jest udział osób w wieku senioralnym w liczbie mieszkańców schronisk dla bezdomnych, który w analizowanym roku wyniósł 48,1%.

Wykres 34. Udział osób w wieku 60 lat i więcej w liczbie mieszkańców wybranych typów zakładów stacjonarnej pomocy społecznej w 2018 r. Stan w dniu 31 grudnia

Chart 34. Share of persons aged 60 and more in the number of residents in specified types of stationary social welfare facilities in 2018 As of 31st December

^a Osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej.
^a To disabled, chronically ill or older persons within the scope of economic activity or their statutory activity.

W 2018 r. 91,9 tys. osób w wieku senioralnym skorzystało z usług opiekuńczych. Było to o 9,4% więcej niż w roku poprzednim. Na 1000 osób w wieku senioralnym z usług opiekuńczych skorzystało przeciętnie ok. 10 osób. Wartość usług opiekuńczych wyniosła 474,8 mln zł, co oznacza wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 8,8%. Średnia kwota świadczeń opiekuńczych na jedną osobę w wieku senioralnym, korzystających z tego rodzaju wsparcia, wyniosła 5167 zł i była o 0,5% niższa niż w roku poprzednim.

Z tego rodzaju wsparcia skorzystało najwięcej mieszkańców województwa mazowieckiego (10,4 tys. osób) oraz wielkopolskiego (9,8 tys. osób), najmniej zaś województwa podlaskiego (1,7 tys. osób). Największa przeciętna wartość usług opiekuńczych przypadająca na jednego beneficjenta wystąpiła w województwie świętokrzyskim, gdzie była o 89,0% wyższa od średniego wsparcia w Polsce, najniższa zaś w województwie śląskim (67,2% poziomu ogólnopolskiego).

Tablica 23. Usługi opiekuńcze dla osób w wieku 60 lat i więcej w 2018 r.
 Table 23. Attendance services for persons aged 60 and more in 2018

Województwo Voivodship	Osoby korzystające z usług opiekuńczych Attendance services beneficiaries	Wartość usług opiekuńczych w tys. zł Value of attendance services in thousand PLN	Średnia wartość usług opiekuńczych na 1 osobę korzystającą ze wsparcia w zł Average value of attendance services per beneficiary in PLN
Polska	91892	474832,8	5167
Dolnośląskie	7955	29711,8	3735
Kujawsko-pomorskie	6359	37825,7	5948
Lubelskie	4859	31664,5	6517
Lubuskie	2253	10420,4	4625
Łódzkie	7892	28775,4	3646
Małopolskie	6380	36265,9	5684
Mazowieckie	10376	42269,2	4074
Opolskie	2555	11589,8	4536
Podkarpackie	3468	24738,7	7133
Podlaskie	1697	8756,2	5160
Pomorskie	5807	32775,1	5644
Śląskie	8816	30615,9	3473
Świętokrzyskie	3827	37381,4	9768
Warmińsko-mazurskie	4641	25815,1	5562
Wielkopolskie	9762	60873,9	6236
Zachodniopomorskie	5245	25353,8	4834

Rozdział 4

Chapter 4

Aktywność osób starszych w zakresie edukacji, kultury, sportu i rekreacji

Activity of the elderly in education, culture, sport and recreation

4.1. Uczestnictwo w edukacji i kulturze

4.1. Participation in education and culture

Jedną z form aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym osób starszych jest aktywność edukacyjna. W 2016 r. w kształceniu formalnym, pozaformalnym lub nieformalnym uczestniczyło 1239 tys. osób w wieku 60–69 lat, co stanowiło 25,6% populacji osób w tym wieku. W ostatnich latach aktywność edukacyjna seniorów wzrastała. W 2016 r. w porównaniu do roku 2011 poziom uczestnictwa osób w wieku 60–69 lat w szeroko rozumianym kształceniu wzrósł o 6,1 p. proc., podczas gdy dla ogółu osób dorosłych (w wieku 18–69 lat) nastąpił wzrost tego wskaźnik o 1,9 p. proc.

Wśród osób starszych najpopularniejszą formą edukacji jest kształcenie nieformalne (samokształcenie), z którego w 2016 r. skorzystało 1046 tys. osób w wieku 60–69 lat, tj. 84,4% kształcących się osób w tym wieku.

Częściej z różnych form aktywności edukacyjnej korzystali mieszkańcy miast niż wsi. W miastach udział osób w wieku 60–69 lat uczestniczących w edukacji był o 9,5 p. proc. wyższy niż na wsi. Skala uczestnictwa osób starszych w kształceniu nie była natomiast znacząco zróżnicowana ze względu na płeć.

Tablica 24. Osoby dorosłe uczestniczące w kształceniu formalnym, pozaformalnym lub nieformalnym w ciągu 12 miesięcy przed przeprowadzeniem badania

Table 24. Adult persons participating in formal, non-formal or informal education in 12 months preceding the survey

Wyszczególnienie Specification		Ogółem Total	Mężczyźni Male	Kobiety Female	Z liczby ogółem Of total number	
					miasta urban areas	wieś rural areas
W tysiącach In thousands						
Osoby dorosłe w wieku 18–69 lat Persons aged 18–69	2011	12101	5913	6188	8342	3758
	2016	12363	6037	6326	8184	4179
w tym osoby w wieku 60–69 lat of which persons aged 60–69	2011	772	357	415	601	172
	2016	1239	576	663	925	314
W % ogółem danej grupy In % total of a given group						
Osoby dorosłe w wieku 18–69 lat Persons aged 18–69	2011	44,0	43,5	44,6	49,0	35,9
	2016	45,9	45,3	46,4	49,9	39,5
w tym osoby w wieku 60–69 lat of which persons aged 60–69	2011	19,5	19,8	19,2	22,8	13,1
	2016	25,6	26,1	25,2	28,8	19,3

Udział osób starszych w różnych formach kształcenia prowadzi do wzrostu odsetka seniorów znających języki obce. W 2016 r. osoby w wieku 60–69 lat posługujące się przynajmniej jednym językiem obcym stanowiły 50,7% osób w tej grupie wieku, podczas gdy w 2011 r. znajomością języków obcych charakteryzowało się 44,0% seniorów. Znajomość języków obcych jest większa wśród mieszkańców miast niż wsi. W 2016 r. wśród osób mających 60–69 lat mieszkających w miastach było 56,5% osób znających przynajmniej jeden język obcy, na wsi zaś odsetek ten wyniósł 39,2%.

Tablica 25. Znajomość języków obcych wśród osób dorosłych
Table 25. Adult persons reporting foreign language skills

Wyszczególnienie Specification		Ogółem Total	Mężczyźni Male	Kobiety Female	Z liczby ogółem Of total number	
					miasta urban areas	wieś rural areas
W tysiącach In thousands						
Osoby dorosłe w wieku 18–69 lat znające przynajmniej jeden język obcy Persons aged 18–69 speaking at least one foreign language	2011	17711	8533	9178	11869	5841
	2016	18413	8831	9582	11985	6428
w tym osoby w wieku 60–69 lat of which persons aged 60–69	2011	1741	814	926	1317	424
	2016	2455	1093	1361	1815	638
W % ogółem danej grupy In % total of a given group						
Osoby dorosłe w wieku 18–69 lat znające przynajmniej jeden język obcy Persons aged 18–69 speaking at least one foreign language	2011	64,4	62,8	66,1	69,8	55,8
	2016	68,3	66,3	70,3	73,1	60,8
w tym osoby w wieku 60–69 lat of which persons aged 60–69	2011	44,0	45,2	42,9	49,9	32,2
	2016	50,7	49,6	51,7	56,5	39,2

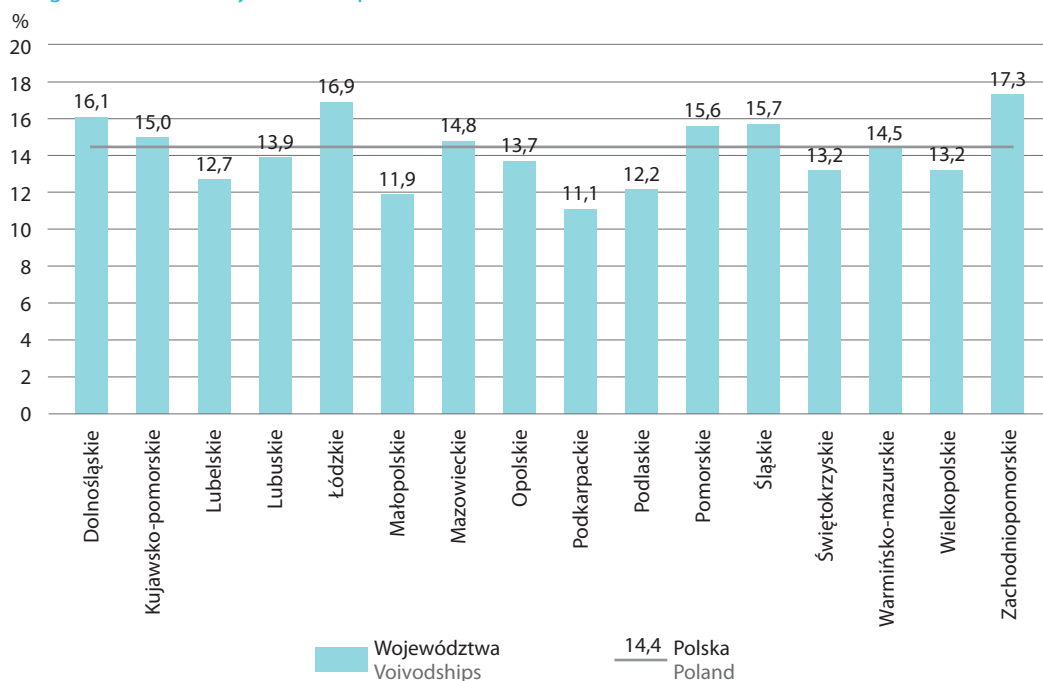
Osoby starsze coraz liczniej korzystają z bibliotek publicznych. W 2018 r. w bibliotekach tych odnotowano 854,7 tys. aktywnie wypożyczających użytkowników¹ mających 60 lat i więcej, co stanowiło 9,0% osób w tym wieku. W ujęciu rocznym liczba czytelników w wieku senioralnym w bibliotekach publicznych wzrosła o 6,4%.

Systematyczny wzrost liczby seniorów korzystających z bibliotek publicznych, przekłada się na wzrost udziału osób starszych w ogólnej liczbie zarejestrowanych czytelników. W 2018 r. osoby w wieku 60 lat i więcej stanowiły 14,4% ogółu zarejestrowanych czytelników bibliotek publicznych (wobec 13,3% w roku 2017). Najwyższy udział seniorów w ogólnej liczbie czytelników w 2018 r. odnotowano w województwie zachodniopomorskim (17,3%), najniższy zaś w województwie podkarpackim (11,1%).

¹ Dokonujących co najmniej jednego wypożyczenia w roku sprawozdawczym.

Wykres 35. Udział czytelników w wieku 60 lat i więcej zarejestrowanych w bibliotekach publicznych w ogólnej liczbie zarejestrowanych czytelników według województw w 2018 r.

Chart 35. The share of readers aged 60 and more registered in public libraries in the total number of registered readers by voivodships in 2018

Osoby starsze uczestniczą również w różnych formach aktywności kulturalnej organizowanej przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice. W 2018 r. w jednostkach tych ponad 199 tys. osób w wieku 60 lat i więcej było członkami różnych kół, klubów i sekcji, a 54,4 tys. seniorów aktywnie udzielało się w grupach artystycznych.

Osoby mające 60 lat i więcej stanowiły 33,1% ogólnej liczby członków kół, klubów i sekcji we wskazanych instytucjach i w skali roku ich liczba wzrosła o 7,3%. Dużą popularnością wśród osób starszych cieszyły się kluby seniora i Uniwersytety Trzeciego Wieku prowadzone przez omawiane instytucje.

Tablica 26. Członkowie kół, klubów lub sekcji w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 26. Members of groups, clubs or sections in centres of culture, cultural establishments, clubs and community centres in 2018
As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Grand total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas	Z liczby ogółem w wieku 60 lat i więcej Of total population aged 60 and more		
				razem total	miasta urban areas	wieś rural areas
Ogółem Total	600363	391342	209021	199005	135490	63515
w tym: of which:						
Plastycznych/technicznych Artistic/technical	112084	71210	40874	8212	6508	1704
Tanecznych Dance	91042	64059	26983	4793	4131	662
Informatycznych Computer	6109	4201	1908	2681	2329	352

**Tablica 26. Członkowie kół, klubów lub sekcji w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w 2018 r. (dok.)
Stan w dniu 31 grudnia**

Table 26. Members of groups, clubs or sections in centres of culture, cultural establishments, clubs and community centres in 2018 (cont.)
As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Grand total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas	Z liczby ogółem w wieku 60 lat i więcej Of total population aged 60 and more		
				razem total	miasta urban areas	wieś rural areas
Fotograficznych i filmowych Photography and film	8167	6838	1329	1061	979	82
Teatralnych Theater	21055	13667	7388	2644	1859	785
Turystycznych i sportowo-rekreacyjnych Tourist and recreation	72265	49115	23150	16580	12987	3593
Seniora/Uniwersytetów Trzeciego Wieku Senior/Third Age University	117112	88338	28774	108168	82415	25753
Dyskusyjnych klubów filmowych Film discussion group	8650	8406	244	2875	2818	57
Kół gospodyń wiejskich Rural housewives' clubs	62639	14766	47873	35062	8888	26174
Literackich Literary	6406	5357	1049	1807	1517	290

W 2018 r. w stosunku do roku poprzedniego, nastąpił także wzrost liczby seniorów należących do różnych grup artystycznych (o 3,9%). Udział osób starszych w ogólnej liczbie członków grup artystycznych kształtował się na poziomie 18,7%. W miastach największą popularnością wśród seniorów cieszyły się grupy wokalne i chóry, na wsi zaś najwięcej osób starszych, spośród członków grup artystycznych, należało do grup folklorystycznych.

**Tablica 27. Członkowie grup artystycznych w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w 2018 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

Table 27. Members of artistic groups in centres of culture, cultural establishments, clubs and community centres in 2018
As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Grand total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas	Z liczby ogółem w wieku 60 lat i więcej Of total population aged 60 and more		
				razem total	miasta urban areas	wieś rural areas
Ogółem Total	291229	179840	111389	54402	31826	22576
w tym grup: of which groups:						
Teatralnych Theater	29761	18779	10982	4192	2831	1361
Muzyczno-instrumentalnych Music and instrumental	42275	23362	18913	3927	2227	1700
Wokalnych i chórów Vocal and choirs	55650	35944	19706	21492	14399	7093
Folklorystycznych Folk	56579	25057	31522	18923	7392	11531
Tanecznych Dance	95816	69019	26797	3616	3314	302

Osoby starsze korzystają również z różnych kursów organizowanych przez domy, ośrodki, centra kultury, kluby i świetlice. W 2018 r. blisko 18,5 tys. osób mających 60 lat i więcej ukończyło kursy organizowane przez wyżej wymienione instytucje kulturalne, stanowiąc 18,4% ogólnej liczby ich absolwentów. W 2018 r. najwięcej seniorów ukończyło kursy języków obcych (blisko 5,5 tys. osób) oraz kursy komputerowe (ponad 5,4 tys. osób).

4.2. Działalność Uniwersytetów Trzeciego Wieku

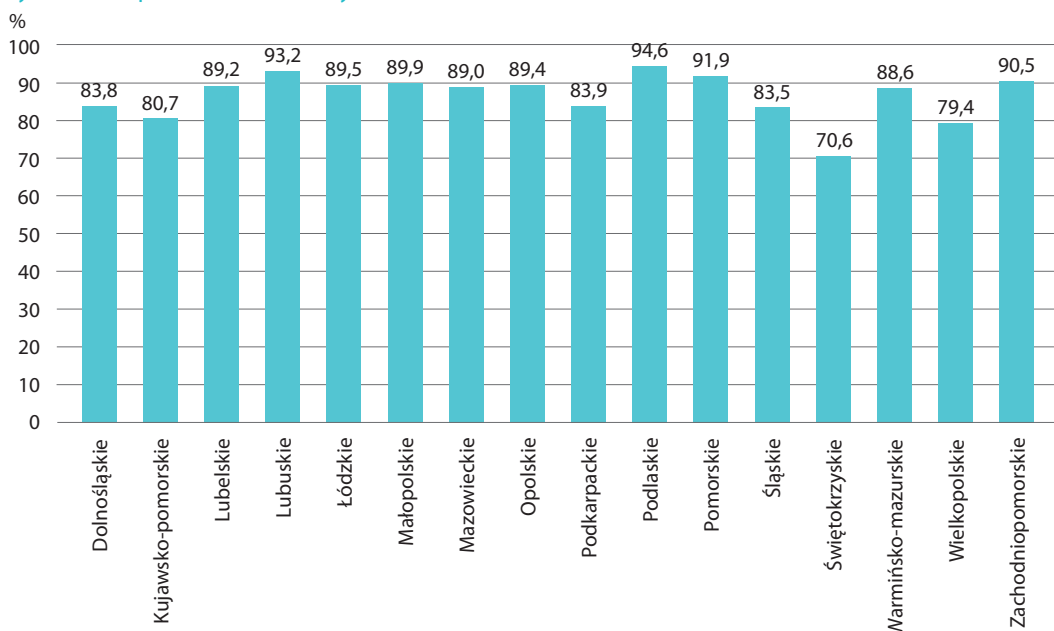
4.2. Activity of the University of the Third Age

Aktywność edukacyjna osób starszych przejawia się między innymi w uczestnictwie w zajęciach prowadzonych przez Uniwersytety Trzeciego Wieku (UTW). Ich misją jest aktywizowanie seniorów między innymi poprzez kształcenie, naukę, poszerzanie wiedzy oraz rozwijanie zainteresowań słuchaczy, a także organizowanie aktywnego spędzania wolnego czasu oraz umożliwienie poznawania nowych ludzi. W 2018 r. w Polsce w strukturze różnych organizacji i instytucji prowadziło działalność 640 Uniwersytetów Trzeciego Wieku.

Łączna liczba słuchaczy UTW w roku akademickim 2017/2018 wyniosła 113,2 tys., z czego 86,3% to osoby w wieku 61 lat i więcej. Najliczniejszą grupę ich uczestników tworzyli młodszy seniorzy (61–75 lat), których udział w analizowanym okresie wyniósł 70,3% ogółu słuchaczy, a osoby w wieku 76 lat i więcej stanowiły 16,0%. Najwyższym udziałem osób w wieku 61 lat i więcej wśród ogółu słuchaczy UTW charakteryzowały się województwa podlaskie i lubuskie (odpowiednio 94,6% i 93,2%), najmniejszym zaś województwo świętokrzyskie i wielkopolskie (70,6% i 79,4%).

Wykres 36. Udział słuchaczy w wieku 61 lat i więcej w ogólnej liczbie słuchaczy Uniwersytetów Trzeciego Wieku według województw w roku akademickim 2017/2018

Chart 36. Share of students aged 61 and more in the total number of the Third Age University students by voivodships in the academic year 2017/2018

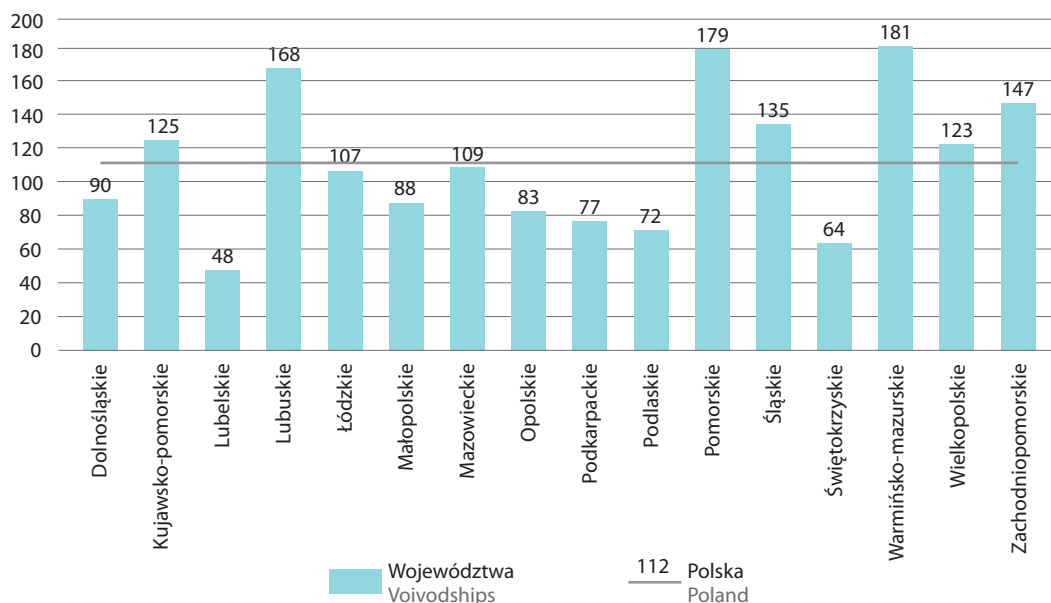

Osoby w wieku 61 lat i więcej, korzystające z zajęć organizowanych przez UTW stanowiły ok. 1% populacji osób w tym wieku. Najwyższą liczbę słuchaczy mających 61 lat i więcej, w przeliczeniu na 10 tys. osób w analizowanym wieku, odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim – 181 osób, pomorskim – 179 oraz lubuskim – 168, natomiast najmniejszą w województwach: lubelskim – 48, świętokrzyskim – 64 oraz podlaskim – 72.

Słuchaczami Uniwersytetów Trzeciego Wieku bez względu na województwo i grupę wieku w zdecydowanej większości są kobiety. W roku akademickim 2017/2018 stanowiły one 84,3% ogółu słuchaczy UTW. Wśród słuchaczy w wieku 61–75 lat udział kobiet był nieco wyższy i wyniósł 84,8%, a w gronie uczestników UTW mających 76 lat i więcej kształtował się na poziomie 79,4%.

Wykres 37. Słuchacze Uniwersytetów Trzeciego Wieku w wieku 61 lat i więcej na 10 tysięcy ludności w tym samym wieku według województw w roku akademickim 2017/2018

Chart 37. The Third Age University students aged 61 and more per 10 thousand population the same age by voivodships in the academic year 2017/2018

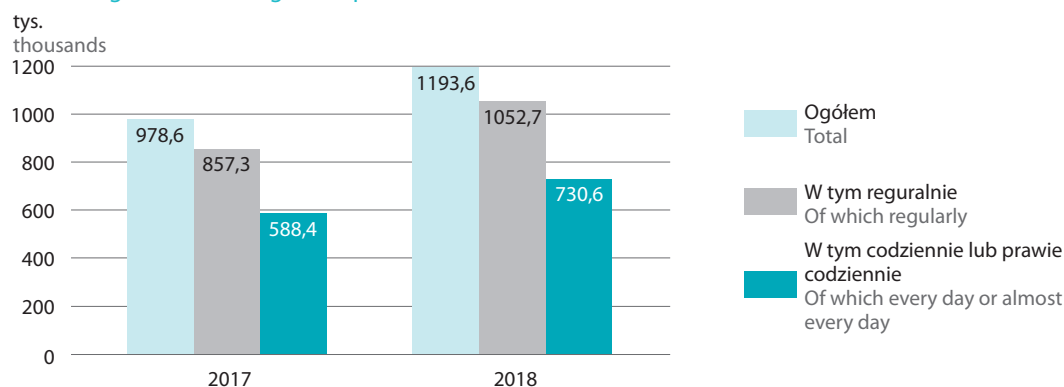
4.3. Korzystanie z komputerów i Internetu

4.3. The use of computers and the Internet

W Polsce w 2018 r. z komputerów korzystało (w ciągu ostatnich trzech miesięcy poprzedzających badanie) 1193,6 tys. osób w wieku 65–74 lata, co stanowiło 31,7% populacji osób w tym wieku. W ostatnich latach liczba osób korzystających z komputerów w analizowanej grupie wieku wzrastała. W porównaniu do roku poprzedniego wzrost ten wyniósł 22,0%.

Wykres 38. Osoby w wieku 65–74 lata korzystające z komputera w ciągu ostatnich 3 miesięcy

Chart 38. Persons aged 65–74 using a computer in the last 3 months

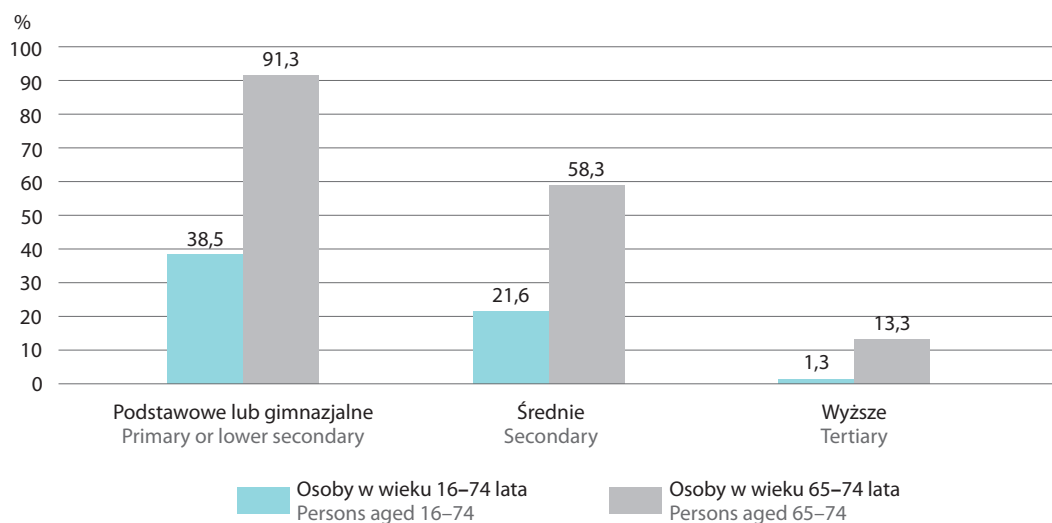

Osoby starsze coraz częściej korzystają z komputerów regularnie (tj. co najmniej raz w tygodniu), ale nadal odsetek regularnych użytkowników w analizowanym przedziale wieku jest niższy w porównaniu do osób młodszych. W 2018 r. z komputera regularnie korzystało 27,9% osób mających 65–74 lata, podczas gdy dla ogółu użytkowników w wieku 16–74 lata wskaźnik ten wyniósł 70,9%. W stosunku do roku poprzedniego odsetek regularnie korzystających z komputera wśród seniorów wzrósł o 2,3 p. proc. W 2018 r. codziennie lub prawie codziennie z komputerów korzystało 19,4% osób w wieku 65–74 lata.

Ponad połowa osób w wieku 65–74 lata nigdy nie korzystała z komputera. W 2018 r. udział tych osób wyniósł 59,7% (wobec 62,1% w roku 2017). Zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn wskaźnik ten był podobny. Odsetek osób niekorzystających z komputera różnił się natomiast w zależności od poziomu wykształcenia. Najwięcej osób, które nigdy nie korzystały z komputera było w grupie osób starszych z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym (91,3%).

Wykres 39. Udział osób nigdy niekorzystających z komputera w liczbie osób danej grupy wieku według wykształcenia w 2018 r.

Chart 39. Share of persons that have never used a computer in the number of persons in a given age group by education in 2018

W 2018 r. z Internetu korzystała (w ciągu ostatnich trzech miesięcy poprzedzających badanie) jedna trzecia osób w wieku 65–74 lata (33,4%). Odsetek ten był dużo niższy w porównaniu do odsetka w młodszych grupach wieku. Największa różnica wystąpiła w stosunku do populacji osób w wieku 16–24 lata, w przypadku których 99,1% osób łączyło się z Internetem w ciągu ostatnich 3 miesięcy. Większość osób starszych, które nie korzystały z Internetu w ciągu ostatnich 3 miesięcy, nie używała go z powodu braku takiej potrzeby lub braku odpowiednich umiejętności. Przyczyny te wskazało odpowiednio 73,8% i 63,4% osób w wieku 65–74 lata niekorzystających z Internetu.

Regularnie (co najmniej raz w tygodniu) z Internetem łączyło się 29,8% osób mających 65–74 lata. Odsetek regularnych użytkowników Internetu w analizowanej grupie wieku systematycznie rośnie. W relacji do roku poprzedniego wzrósł on o 3,8 p. proc. Częstotliwość korzystania z sieci internetowej zależała od poziomu wykształcenia. Wśród seniorów w wieku 65–74 lata z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym odsetek osób regularnie użytkujących Internet w 2018 r. wyniósł 5,8%, podczas gdy dla osób z wykształceniem wyższym wskaźnik ten osiągnął wartość 72,3%.

Tablica 28. Udział osób korzystających z Internetu w ciągu ostatnich 3 miesięcy w liczbie osób danej grupy wieku w 2018 r.

Table 28. Share of persons using the Internet in the last 3 months in the number of persons in a given age group in 2018

Wyszczególnienie Specification	Osoby w wieku 16–74 lata Persons aged 16–74	Osoby w wieku 65–74 lata Persons aged 65–74
	w %	in %
Ogółem Total	77,5	33,4
codziennie lub prawie codziennie every day or almost every	63,9	20,5
przynajmniej raz w tygodniu, ale nie każdego dnia at least once a week but not every day	10,9	9,3
rzadziej niż raz w tygodniu less often than once a week	2,8	3,6
W tym regularnie (co najmniej raz w tygodniu) Regularly (at least once a week)	74,8	29,8

Wśród osób w wieku 65–74 lata, które łączyły się z Internetem, 61,0% wykorzystywało do tego celu komputer przenośny, 42,0% – smartfon lub telefon komórkowy, 37,9% – komputer stacjonarny, a 11,7% – tablet. Osoby starsze najczęściej wykorzystywały Internet w sprawach prywatnych w celu wyszukiwania informacji o towarach lub usługach (71,9% osób w wieku 65–74 lata, korzystających z Internetu w ciągu ostatnich 3 miesięcy), wyszukiwania informacji związanych ze zdrowiem (69,8%), wysyłania i odbierania poczty elektronicznej (56,8%), a także bankowości internetowej (39,6%).

W 2018 r. 10,9% osób w wieku 65–74 lata korzystało (w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie) z usług administracji publicznej świadczonych przez Internet. W stosunku do roku poprzedniego odsetek ten wzrósł o 2,5 p. proc. W analizowanej grupie wieku największym zainteresowaniem cieszyło się wyszukiwanie informacji na stronach internetowych administracji publicznej.

Podobny był również odsetek osób starszych (10,4%), które przez Internet dokonywały zakupów (w ciągu ostatnich 12 miesięcy). Osoby w wieku 65–74 lata najczęściej zamawiały meble, pojazdy, artykuły AGD, zabawki i biżuterię (44,0% robiących zakupy przez Internet), a także odzież i sprzęt sportowy (35,3%).

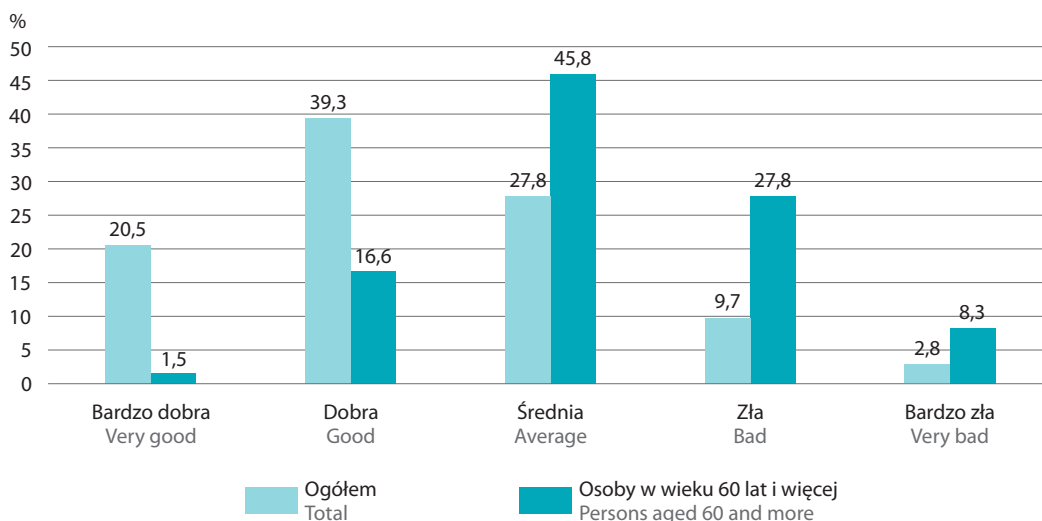
4.4. Aktywność sportowa i rekreacyjna

4.4. Sport and recreation activity

Aktywność fizyczna jest jednym z nieodłącznych elementów utrzymania satysfakcjonującego stanu zdrowia i sprawności funkcjonalnej osób starszych. W 2016 r.¹ według subiektywnej oceny sprawności (kondycji) fizycznej członków gospodarstw domowych, prawie połowa (45,8%) osób w wieku 60 lat i więcej deklarowała, że ma średnią ogólną sprawność fizyczną, 27,8% oceniło swoją kondycję jako złą, a 8,3% jako bardzo złą. Ocena dobra i bardzo dobra dotyczyła odpowiednio 16,6% i 1,5% seniorów. Kobiety w wieku 60 lat i więcej częściej niż mężczyźni (o 8,5 p. proc.) oceniały swoją ogólną sprawność fizyczną jako złą i bardzo złą, a rzadziej (o 5,6 p. proc.) jako dobrą i bardzo dobrą.

¹ Badanie dotyczyło okresu od 1.10.2015 r. do 30.09.2016 r.

Wykres 40. Subiektywna ocena ogólnej sprawności fizycznej członków gospodarstwa domowego w 2016 r.
 Chart 40. Subjective self-reporting of general physical fitness of household members in 2016

W zajęciach sportowych i rekreacji ruchowej uczestniczyła ponad jedna czwarta seniorów. W 2016 r. w zajęciach tych średnio brało udział 25,1% osób w wieku 60 lat i więcej. Wśród mężczyzn odsetek ten był nieco wyższy i wyniósł 27,7%, podczas gdy w grupie kobiet ukształtował się na poziomie 23,2%.

Wśród osób w wieku 60 lat i więcej, uczestniczących w sporcie lub rekreacji ruchowej, prawie połowa (49,6%) wykonywała ćwiczenia systematycznie, czyli przynajmniej jeden dzień w tygodniu². Sporadyczny udział w badanych zajęciach sportowych i rekreacji ruchowej (regularny na przestrzeni całego badanego okresu, ale z małą częstotliwością) deklarowało 27,9% seniorów, a okazjonalny (dotyczący krótkiego czasu uprawiania danego rodzaju zajęć w ciągu roku) – 22,6%.

Jako główny motyw uprawiania sportu lub rekreacji ruchowej seniorzy wskazywali przyjemność i rozrywkę. Skłonnych do uprawiania sportu lub rekreacji ruchowej z tego powodu było 40,5% seniorów, 31,7% ćwiczących osób starszych robiło to dla zdrowia, ze względu na zalecenia lekarza, a 21,0% – dla utrzymania kondycji fizycznej oraz zachowania właściwej sylwetki.

W opinii seniorów podstawowe przyczyny nieuczestniczenia w zajęciach sportowych lub rekreacji ruchowej to wiek oraz stan zdrowia i przeciwwskazania lekarza. Z powodu wieku nie ćwiczyło 36,4% seniorów, a stan zdrowia i przeciwwskazania lekarza stanowiły barierę dla 32,4% seniorów. W przypadku 14,0% osób starszych nieuczestniczenie w tego typu zajęciach wynikało z braku zainteresowania, chęci lub preferowania wypoczynku biernego.

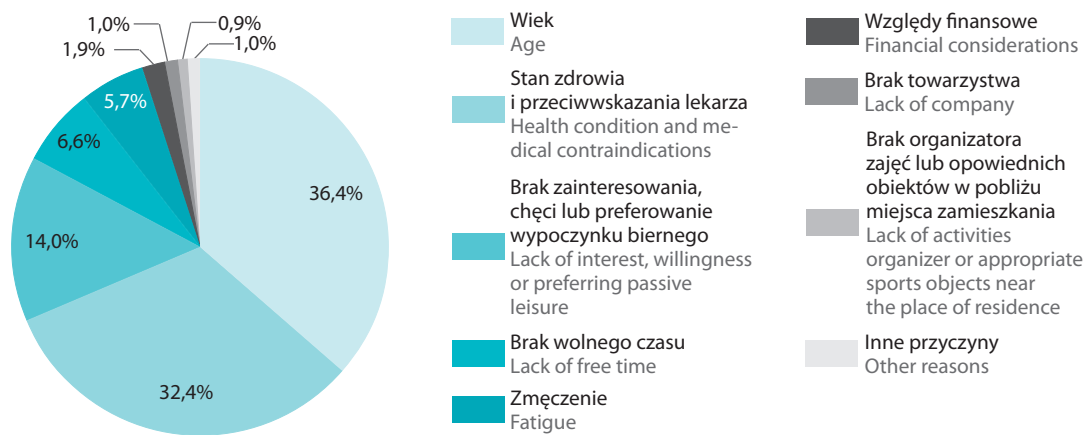
Z zajęć sportowych i rekreacji ruchowej seniorzy najczęściej wybierali jazdę na rowerze (64,6% osób starszych uprawiających sport i rekreację ruchową). Dużą popularnością cieszył się również jogging i nordic walking, ogólnorozwojowe zajęcia ruchowe i poprawiające kondycję fizyczną oraz pływanie. W zajęciach tych uczestniczyło odpowiednio 27,4%, 19,8% oraz 18,2% seniorów uprawiających sport i rekreację ruchową.

² Ćwiczący respondenci mieli możliwość scharakteryzowania uczestnictwa nie więcej niż w 5 rodzajach zajęć, w których brali udział.

Wykres 41. Struktura osób w wieku 60 lat i więcej według przyczyn nieuczestniczenia w zajęciach sportowych lub rekreacji ruchowej w 2016 r.

Chart 41. Structure of persons aged 60 and more by reasons for non-participation in sports and physical recreation in 2016

Osoby w wieku senioralnym chętnie uczestniczą również w podróżach turystycznych. W 2018 r. 4,1 mln osób w wieku 60 lat i więcej uczestniczyło w przynajmniej jednym prywatnym wyjeździe turystycznym (o 2,3% więcej niż rok wcześniej).

Uwagi ogólne

1. Stosownie do uregulowań ustawy z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych prezentowane dane demograficzne oraz wyniki badań ankietowych dotyczą osób w wieku 60 lat i więcej. W przypadku braku możliwości wyodrębnienia danych dla tej grupy wieku, prezentowane są wyniki badań obejmujące najbliższą dostępną grupę wieku. Dla lepszego zobrazowania sytuacji omawianej zbiorowości, informacje przedstawiono na tle populacji ogółem bądź zestawiono je z danymi dotyczącymi osób w wieku poniżej 60 lat. W niektórych przypadkach w grupie osób starszych wyodrębniono dodatkowe kategorie wieku.
2. Podstawowym źródłem informacji prezentowanych w publikacji są wyniki badań statystycznych prowadzonych zgodnie z Programem badań statystycznych statystyki publicznej, zarówno przez Główny Urząd Statystyczny jak i w ramach statystyki resortowej. Źródłem uzupełniającym są dane administracyjne i opracowania zbiorcze pozyskane z Narodowego Funduszu Zdrowia, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Biura Informacji Kredytowej oraz Konferencji Przedsiębiorstw Finansowych. Informacje statystyczne pochodzące ze źródeł spoza statystyki publicznej opatrzone odpowiednimi notkami.
3. Ze względu na charakter publikacji (analiza wielod dziedzinowa) oraz wtórne wykorzystanie danych nie są prezentowane wyjaśnienia metodologiczne, ani objaśniane stosowane pojęcia. Informacje, definicje oraz szczegółowe wyjaśnienia metodologiczne dotyczące poszczególnych dziedzin statystyki prezentowanych w niniejszej publikacji znajdują się w publikacjach tematycznych GUS oraz w zeszytach metodologicznych (m. in. „Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności”, „Badanie budżetów gospodarstw domowych”, „Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej”, „Statystyka kultury”, „Badania podróży rezydentów oraz przyjazdów nierezydentów do Polski”, „Ruch naturalny. Bilanse ludności”, „Statystyka rynku pracy i wynagrodzeń”, „Statystyka sportu”, „Statystyka zdrowia i ochrony zdrowia – sprawozdawczość GUS”, „Wskaźniki społeczeństwa informacyjnego. Badania wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych”).
4. Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.
5. Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości „ogółem”.
6. Do przeliczeń na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.) danych według stanu w końcu roku przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 grudnia, a przy przeliczaniu danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku – według stanu w dniu 30 czerwca.

General notes

1. Presented demographic data and survey results concern persons aged 60 and more as stipulated by the Law on elderly people dated 11th September 2015. Where no extraction of data for this group is possible, presented results of surveys involve the available data concerning the group of population closest to the one specified by the law. Information is presented against the background of the total population or compared with data referring to persons below 60 years of age. In some cases the group of older persons has been further on divided into additional age groups.
2. The results of statistical surveys carried out in accordance with the Programme of statistical surveys of public statistics by both, the Statistics Poland and ministerial statistics, are a basic source of information presented in this publication. A supplementary source is administrative data and elaborations of the National Health Fund, the Social Insurance Institution, the Credit Information Bureau and the Association of Financial Companies. Statistical information from sources other than public statistics is noted.
3. As this publication is a multidisciplinary analysis and the data herein is in secondary use, neither methodological notes nor terms and definitions are included. Information, definitions as well as detailed methodological explanations concerning specific statistical fields presented in this elaboration are to be found in thematic publications of Statistics Poland and in methodological reports (including "Labour Force Survey", "Household Budget Survey", "Social Assistance Beneficiaries", "Cultural Statistics", "Methodology of Surveys on the Participation of Residents of Poland in Trips and Arrivals of Non-Residents in Poland", "Vital Statistics. Balances of Population", "Statistics on Labour Market, Wages and Salaries", "Sport Statistics", "Health and Health Care Statistics – Statistics Poland's Reports", "Information Society Indicators. Surveys on the Use of Information and Communication Technologies").
4. Relative numbers (indices, percentages) have been calculated, as a rule, on the basis of absolute data expressed with more precision than that in the tables.
5. Due to the rounding of data, in some cases sums of components may slightly differ from the amount given in the item "total".
6. In data calculations per capita (per 1000 population, etc.) as of the end of the year, the number of population as of 31 December has been used, whereas in calculations describing the magnitude of the phenomenon within a year – as of 30 June.